

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს
გადაწყვეტილებათა აღსრულება და ეროვნული
სასამართლოების როლი

საქართველოს უზენაესი სასამართლო

ანალიტიკური განყოფილება

ადამიანის უფლებათა ცენტრი

თბილისი
2019

Execution of Judgments of the European Court of Human Rights and the Role of National Courts

The Supreme Court of Georgia

Analytical Department

Human Rights Center

**Tbilisi
2019**

**კვლევა მომზადდა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური
განყოფილების ადამიანის უფლებათა ცენტრის მიერ**

ავტორი და მთავარი რედაქტორი

მარინე კვაჭაძე

**სამართლის დოქტორი, პროფესორი
ანალიტიკური განყოფილების უფროსი**

ავტორები:

ეკა მამალაძე

ადამიანის უფლებათა ცენტრის მთავარი კონსულტანტი

ნიკო დათეშიძე

ადამიანის უფლებათა ცენტრის კონსულტანტი

გულიკო მჭედლიშვილი

ადამიანის უფლებათა ცენტრის უფროსი კონსულტანტი

სტილისტური რედაქტორი

ნინო ბიბიგური

გრაფიკული რედაქტორი

თორნიკე ჭიჭინაძე

ტექნიკური რედაქტორი და ყდის დიზაინი

მარიკა მაღალაშვილი

**განსაკუთრებული მადლობა გაწეული დახმარებისთვის ეკა ლომთათიძეს -
ევროკავშირის სასამართლოს მხარდაჭერის პროექტის მრჩეველს ადამიანის
უფლებათა ევროპულ სამართალში**

**The research was conducted by Human Rights Center
of the Analytical Department of the Supreme Court of Georgia**

AUTHOR AND CHIEF EDITOR

Prof. Dr. Marina Kvachadze
Head of Analytical Department
Deputy Head of Legal Support

AUTHORS:

Eka Mamaladze
Chief Consultant of Human Rights Center
Niko Dateshidze
Consultant of Human Rights Center
Guliko Mtchedlishvili
Consultant of Human Rights Center

STYLE EDITOR
Nino Dzidziguri

GRAPHICS EDITOR
Tornike Chichinadze

TECHNICAL EDITOR AND DESIGN
Marika Maghalashvili

Special Thanks for the Contribution to **Eka Lomtadze** - ECHR Advisor of EU4Justice:
Judiciary Support Project

წინათქმა

წინამდებარე კვლევა მომზადებულია საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური განყოფილების ადამიანის უფლებათა ცენტრის მიერ და ეხება ისეთ მნიშვნელოვან საკითხს, როგორიცაა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულება და ეროვნული სასამართლოს როლი ამ პროცესში. ნაშრომში მკითხველი გაეცნობა სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების პროცედურას, სახელმწიფოს მიერ გასატარებელ ზოგად და ინდივიდუალურ ღონისძიებათა სახეებს, ისევე როგორც აღსასრულებელ საქმეთა სპეციფიკას. კვლევაში ყურადღება ეთმობა სტრასბურგის გადაწყვეტილებისა და განჩინების საფუძველზე ეროვნულ დონეზე საქმეთა ხელახლა განხილვის შესაძლებლობას. ამასთან, კვლევის ფარგლებში გაანალიზებულია ბოლო წლების განმავლობაში ეროვნული სასამართლოების წინაშე განახლებული ათზე მეტი საქმე და წარმოდგენილია კვლევის შედეგად გამოვლენილი ტენდენციები და შესაბამისი რეკომენდაციები.

მიგვაჩნია, რომ კვლევა საინტერესო იქნება არა მხოლოდ მართლმსაჯულების სფეროში მოღვაწე პირებისთვის, არამედ იურიდიული ფაკულტეტების პროფესორ-მასწავლებლებისა და სტუდენტებისთვის, ასევე ამ საკითხით დაინტერესებული საზოგადოებისთვის.

სარჩევი

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების/განჩინების აღსრულება.....	7
პროცედურის ზოგადი მიმოხილვა.....	7
რესტიტუცია, როგორც დარღვეული უფლების აღდგენის საშუალება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების შემდეგ	10
პროცედურული ზედამხედველობა (სახეები).....	14
კონკრეტული ინდივიდუალური ღონისძიებები.....	15
საქმის ხელახლა გადასინჯვა.....	16
ზოგადი ღონისძიებები.....	20
ცვლილებები ეროვნულ სასამართლო პრაქტიკაში.....	21
საკანონმდებლო ცვლილებები	21
ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს როლი საკუთარი გადაწყვეტილებების აღსრულების პროცესში: უფლებამოსილებები და შეზღუდვები	29
პილოტური გადაწყვეტილება, როგორც ზოგადი ღონისძიების იდენტიფიცირების საშუალება	29
სამართლიანი დაკმაყოფილება	30
კომუნიკაცია მინისტრთა კომიტეტთან (მთავრობის სამოქმედო გეგმა/ანგარიში, არასამთავრობო ორგანიზაციების ჩართულობა).....	31
აღსასრულებელ გადაწყვეტილებათა/განჩინებათა ტიპები.....	36
ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულება ეროვნულ დონეზე	45
სახელისუფლებო ორგანოების როლი.....	47
სასამართლოს როლი.....	47
ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა და განჩინებათა აღსრულების საპარლამენტო ზედამხედველობა	48
ეროვნულ დონეზე გადასინჯვის შესახებ გადაწყვეტილებებში გამოვლენილი საკითხების მიმოხილვა.....	64
დასაბუთების საკითხი ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების საფუძველზე გადაწყვეტილებების გადასინჯვისას	65
დარღვევა, რომელსაც ეფუძნება განაჩენი – როდის გადაისინჯება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება	71
კანონმდებლობის/კანონის განმარტების ცვლილება.....	73
მოსამართლეების საქმეთა ჯგუფი.....	78

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების/განჩინების აღსრულება

პროცედურის ზოგადი მიმოხილვა

მინისტრთა კომიტეტი ევროპის საბჭოს აღმასრულებელი ორგანოა, რომლის როლი და ფუნქციები მოცემულია ევროპის საბჭოს სტატუტის IV თავში. კომიტეტი შედგება წევრი სახელმწიფოების მთავრობებისაგან, რომლებიც წარმოდგენილი არიან მათი საგარეო საქმეთა მინისტრების ან ევროპის საბჭოში მუდმივი დიპლომატიურ წარმომადგენლების მიერ. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის 46-ე მუხლის თანახმად, მინისტრთა კომიტეტი ახორციელებს ზედამხედველობას ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულებაზე, რაც მის ერთ-ერთ მთავარ ფუნქციას წარმოადგენს. კომიტეტი უზრუნველყოფს სახელმწიფოთა მხრიდან ყველა საჭირო ზომის მიღებას (ინდივიდუალური და ზოგადი ღონისძიებები), რათა აღსრულდეს სასამართლოს გადაწყვეტილებები და მომავალში თავიდან იქნეს აცილებული მსგავსი დარღვევები.

კონვენციის მე-14 დამატებითი ოქმით დაზუსტდა მინისტრთა კომიტეტის ფუნქციები სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებათა აღსრულებასთან მიმართებით. მინისტრთა კომიტეტს დაევალა ზედამხედველობა მორიგების შედეგად სახელმწიფოს მიერ ნაკისრი ვალდებულებების აღსრულებაზე; სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულებლობის შემთხვევაში, მინისტრთა კომიტეტს მიენიჭა უფლებამოსილება, მიმართოს სასამართლოს იმის დასადგენად, დაირღვა თუ არა ხელშემკრელი სახელმწიფოს მიერ ნაკისრი თანამშრომლობის ვალდებულება; კომიტეტი ასევე უფლებამოსილი იქნა, მიმართოს სასამართლოს გადაწყვეტილების განმარტების მოთხოვნით.

2011 წლის პირველ იანვარს ამოქმედდა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულებაზე ზედამხედველობის ახალი სისტემა, რომლის მიხედვით, მინისტრთა კომიტეტი აღსრულებაზე ზედამხედველობას ორი სახის პროცედურის შესაბამისად ახორციელებს. ესენია: ზედამხედველობის სტანდარტული და გაძლიერებული პროცედურები.

სტანდარტული პროცედურის ფარგლებში, ზედამხედველობა ხორციელდება ყველა განჩინების/გადაწყვეტილების აღსრულებაზე. გამონაკლისს წარმოადგენს გარკვეული კატეგორიის საქმეები, რომლებიც ავტომატურად ექვემდებარება გაძლიერებული პროცედურით ზედამხედველობას, ესენია:

- საქმე, რომელშიც აუცილებელია სასწრაფო ინდივიდუალური ღონისძიებების გატარება;
- ე.წ. პილოტური გადაწყვეტილება;
- საქმე, რომელიც ეხება სისტემურ პრობლემას;
- სახელმწიფოთაშორისი საქმე.

გარდა ამისა, კონკრეტულ განჩინებასთან/გადაწყვეტილებასთან მიმართებით, გაძლიერებული ზედამხედველობის განხორციელება შეიძლება მოითხოვოს სახელმწიფომ ან მინისტრთა კომიტეტის სამდივნომ.

სტანდარტული პროცედურის ეფექტიანად განხორციელების მიზნით, განჩინების საბოლოო ძალაში შესვლიდან არაუგვიანეს ექვსი თვისა, სახელმწიფომ მინისტრთა კომიტეტს უნდა წარუდგინოს სამოქმედო გეგმა/აღსრულების ანგარიში. სამოქმედო გეგმა წარმოადგენს დოკუმენტს იმ ღონისძიებათა შესახებ, რომელთა გატარებასაც სახელმწიფო აპირებს კონკრეტული განჩინების/გადაწყვეტილების აღსრულების მიზნით. აღსრულების ანგარიში მოიცავს ინფორმაციას სახელმწიფოს მიერ უკვე გატარებული ღონისძიებების შესახებ.

შესასრულებლად სავალდებულო საბოლოო გადაწყვეტილების აღსრულება კანონის უზენაესობაზე დაფუძნებული ნებისმიერი სისტემის უმთავრესი კომპონენტია. როგორც ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა ეროვნულ სამართლებრივ სისტემებთან მიმართებით, სამართლიანი სასამართლოს უფლება ილუზორული იქნებოდა, თუ საბოლოო, შესასრულებლად სავალდებულო გადაწყვეტილება აღსრულებელი დარჩებოდა. იგივე შეიძლება ითქვას საერთაშორისო სისტემებზეც, მათ შორის ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოზეც. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მიერ აღიარებულ იქნა, რომ „გადაწყვეტილებათა დაუყოვნებლივი და ეფექტიანი აღსრულება მნიშვნელოვანია, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს სანდოობა იმ კონვენციისა, რომელიც აღიარებულია „ევროპული საჯარო წესრიგის კონსტიტუციურ აქტად“, რომელზეც დამოკიდებულია კონტინენტის დემოკრატიული სტაბილურობა. თუმცა, საერთაშორისო სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულება უკავშირდება ბალანსს, რომელიც დაცული უნდა იქნეს საერთაშორისო იურისდიქციასა და ეროვნულ სუვერენიტეტს შორის. ამდენად, აღნიშნული გადაწყვეტილებების აღსრულება სხვადასხვა პროცედურასთანაა დაკავშირებული, რაც საჭიროებს დიალოგსა და თანამშრომლობას.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულების მექანიზმი მოცემულია კონვენციის 46-ე მუხლში, რომელიც, პირველ რიგში, ადგენს, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილება სავალდებულოა

კონვენციის ხელშეკრული სახელმწიფოებისთვის და, მეორე რიგში, განსაზღვრავს, რომ მათ აღსრულებას ზედამხედველობას უწევს მინისტრთა კომიტეტი. კონვენციის ორიგინალი ტექსტი არ შეიცავდა დათქმას აღსრულების პროცესში სასამართლოს როლთან დაკავშირებით, თუმცა კონვენციის მე-14 დამატებითი ოქმის მეშვეობით კონვენციას ორი ელემენტი დაემატა, კერძოდ, მინისტრთა კომიტეტს მიენიჭა შესაძლებლობა მოითხოვოს სასამართლოს დახმარება, რათა დააზუსტოს გადაწყვეტილებიდან გამომდინარე ვალდებულებები და ასევე სასამართლოს წინაშე დაიწყო საქმის წარმოება, რათა დაადგინოს, შეასრულა თუ არა მოპასუხე სახელმწიფომ გადაწყვეტილება.

ამდენად, აღსრულებასთან დაკავშირებით ტრადიციული მიდგომის თანახმად, სასამართლო იღებს დეკლარაციული ხასიათის გადაწყვეტილებას, ხოლო მინისტრთა კომიტეტს ეკისრებოდა პასუხისმგებლობა, ზედამხედველობა გაეწია აღსრულების პროცესისთვის. მინისტრთა კომიტეტის როლი შემოფარგლული იყო მხოლოდ ზედამხედველობით; გადაწყვეტილებას იმასთან დაკავშირებით თუ რა სათანადო ღონისძიებების მეშვეობით უნდა მომხდარიყო გადაწყვეტილების აღსრულება იღებდა მოპასუხე სახელმწიფო. აღსანიშნავია, რომ გადაწყვეტილების აღსრულება მოიცავს არა მხოლოდ ინდივიდუალურ ღონისძიებებს, რომლებიც მომჩივანს ან მომჩივნებს მიაკუთვნებს შესაბამის კომპენსაციას, არამედ ზოგად ღონისძიებებსაც, რომლებიც მიზნად ისახავს კონვენციის დარღვევის გამომწვევი მიზეზების აღმოფხვრას.

სასამართლოს საქმიანობის პირველი ორმოცი წლის განმავლობაში ზემოხსენებული მექანიზმი წარმატებით ფუნქციონირებდა. მართალია, გადაწყვეტილებათა აღსრულება ყოველთვის დაუყოვნებლივი არ იყო, თუმცა მათი უგულვებელყოფა მხოლოდ ძალიან გამონაკლის შემთხვევებში ხდებოდა. თუმცა, ევროპის საბჭოს გაფართოებასთან და მე-11 დამატებითი ოქმის ძალაში შესვლასთან ერთად, წარმოიქმნა ახალი პრობლემები, რომელთან გამკლავებისთვისაც ტრადიციული მიდგომის გამოყენება საკმარისი არ იყო. წევრ ქვეყნებში სტრუქტურული პრობლემები და ძირითადი უფლებების დარღვევები სულ უფრო სისტემატურ ხასიათს იძენდა. ამავდროულად, ახალი პოლიტიკური კლიმატის კვალდაკვალ, ზოგიერთი ქვეყანა ინერტულობას იჩენდა, რათა შეესრულებინა სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები პოლიტიკურად მგრძნობიარე საკითხებთან დაკავშირებით. შედეგად, სასამართლომ პრობლემის გადაჭრის ახალი გზა შეიმუშავა.

რესტიტუცია, როგორც დარღვეული უფლების აღდგენის საშუალება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების შემდეგ

1. *Restitutio in integrum* საერთაშორისო სამართლით არის აღიარებული

Restitutio in integrum ცალსახად არის საერთაშორისო სამართლით აღიარებული, როგორც დარღვევის გამოსწორების ძირითადი ფორმა.¹ რესტიტუცია განმარტებულია საერთაშორისო სამართლის კომისიის მუხლებით, რომლებიც ეხება სახელმწიფოთა პასუხისმგებლობა საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებულ უკანონო ქმედებებზე. კერძოდ, 35-ე მუხლის მიხედვით, რესტიტუცია არის ვალდებულება „აღდგენილ იქნას ის მდგომარეობა, რომელიც არსებობდა უკანონო ქმედების ჩადენამდე”.² გაეროს ძირითადი პრინციპები და სახელმძღვანელო წინადადებები სამართლებრივი დაცვის საშუალების უფლების შესახებ იმეორებს ამ ვალდებულებას საერთაშორისო ადამიანის უფლებათა სამართლის კრილში: „რესტიტუციამ, სადაც შესაძლებელია, მსხვერპლი უნდა დაუბრუნოს პირვანდელ მდგომარეობას, სანამ ადგილი ექნებოდა ადამიანის უფლებების ან ჰუმანიტარული სამართლის დარღვევას”.³ ეს პრინციპები აისახა ევროპის საბჭოს რამდენიმე ინსტრუმენტში, რომლებშიც რესტიტუცია ნათლად მოხსენიებულია, როგორც დარღვეული უფლების აღდგენის საშუალება.⁴ რაც შეეხება უფლების აღდგენის ფორმას, როგორც გაეროს ძირითად პრინციპებსა და სახელმძღვანელო წინადადებაშია მოცემული „რესტიტუცია მოიცავს: თავისუფლებისა და მოქალაქეობის აღდგენას, ადამიანის უფლებებითა და ოჯახური ცხოვრებით სარგებლობას, პირის საცხოვრებელ ადგილზე დაბრუნებას, სამსახურში აღდგენასა და საკუთრების დაბრუნებას”. გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტმა⁵, ისევე როგორც ადამიანის უფლებათა ინტერ-ამერიკულმა სასამართლომ⁶ დაადგინა, რომ ხელისუფლების ორგანოებმა, საჭიროების

¹ UN General Assembly, International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, 20 December 2006, Article 24.5; Rome Statute of the International Criminal, op. cit. footnote 28, Article 75; Human Rights Committee, General Comment No. 31, op. cit. footnote 28; UN Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation, op. cit. footnote 28, Principles 18-19; UN Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, op. cit. footnote 28, Principles 8-10.

² ILC Articles on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, op. cit. footnote 27.

³ UN Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation, op. cit. footnote 28, Principle 19

⁴ 52 European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes, 24 November 1983, CETS 116; Council of Europe, Guidelines and reference texts on eradicating impunity for serious human rights violations, XVI – Reparation; Recommendation No. R(2000)2, op. cit. footnote 35.

⁵ Félix Enrique Chira Vargas-Machhuca v Peru, views of 26 July 2002, CCPR/C/75/D/906/2000, para.9; Busyo v Democratic Republic of the Congo, Views of 9 August 2003, CCPR/C/78/D/933/2000

⁶ Baena Ricardo et al v Panama, Judgment of 2 February 2001, Series C No.72, para.2003

შემთხვევაში, უფლების აღდგენის სახით უნდა უზრუნველყონ პირის სამსახურში აღდგენა.

საერთაშორისო და რეგიონალური სასამართლოების პრაქტიკა აგრეთვე ადასტურებს, რომ პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენა არის დარღვეული უფლების აღდგენის ის ფორმა, რომელიც პრიორიტეტულად უნდა იქნეს მიჩნეული, რათა „გაქარწყლდეს უკანონო ქმედების შედეგები და აღდგეს მდგომარეობა, რომელიც იარსებებდა, მსგავსი ქმედება რომ არ ყოფილიყო ჩადენილი.“⁷ ამასთან დაკავშირებით ინტერ-ამერიკულმა სასამართლომ განაცხადა, რომ „საერთაშორისო ვალდებულების დარღვევით გამოწვეული ზიანის გამოსწორება შედგება სრული რესტიტუციისგან (რესტიტუციო ინ ინტეგრუმ), რაც მოიცავს პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენასა და დარღვევის შედეგების გამოსწორებას, მათ შორის მატერიალური და არამატერიალური ზიანის აღმოფხვრას.

2. *Restitutio in integrum* აღიარებულია აგრეთვე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ

მართალია, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია არ ითვალისწინებს რესტიტუციის უფლებას, მაგრამ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადასტურა რესტიტუციო ინ ინტეგრუმ პრინციპი პრეცედენტული სამართლის მეშვეობით და ის საერთაშორისო სამართალში დარღვევის გამოსწორების საუკეთესო საშუალებად მიიჩნია.⁸ სასამართლომ განაცხადა, რომ მოპასუხე სახელმწიფოები „პრინციპში თავისუფლები არიან, აირჩიონ დარღვევის გამოსწორების საშუალება, რითიც აღასრულებენ გადაწყვეტილებას, სადაც დადგენილია კონვენციის დარღვევა“, თუმცა ამასთანავე აღნიშნა, რომ „თუ დარღვევის ბუნება შესაძლებელს ხდის აღდგენილ იქნეს პირვანდელი მდგომარეობა, მოპასუხე სახელმწიფოს ვალდებულებაა ამგვარად მოიქცეს, ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს ამის არც უფლებამოსილება და არც პრაქტიკული შესაძლებლობა არ აქვს.“⁹ სასამართლომ აღიარა კონვენციის 46-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის მიხედვით სახელმწიფოების ვალდებულება,

⁷ Factory at Chorzow (Germ. v. Pol.), 1928 P.C.I.J. (ser. A) No. 17 (Sept. 13), para. 125; ILC Articles op. cit., Commentary on Article 35, para.3: “[restitution] comes first among the many forms of reparation.” Commentary on Article 35, para.6: the Commentary notes that the primacy of restitution is of particular importance where the obligation breached is of a continuing character.

⁸ VgT v. Switzerland (no.2), op. cit. footnote 5, para. 46

⁹ Papamichalopoulos and Others v. Greece, op. cit. footnote 36, para. 34; Brumarescu v. Romania, no. 28342/95, January 23, 2001.

გაატარონ ღონისძიებები, რომელთა მიზანია „მომჩივანი, რამდენადაც შესაძლებელია, ჩააყენონ იმ მდგომარეობაში, რომელშიც ის იქნებოდა კონვენციით დადგენილი მოთხოვნები რომ შესრულებულიყო”.¹⁰ ამდენად, კონვენციის 46-ე მუხლის 1-ლი ნაწილიდან გამომდინარე სახელმწიფოს ვალდებულებაა უზრუნველყოს პირვანდელ მდგომარეობაში აღდგენა და მხოლოდ იმ შემთხვევაში მიმართოს რეპარაციის სხვა ფორმებს თუ პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენა არ არის შესაძლებელი.

დამატებით, სასამართლომ გადაწყვეტილებაში საქმეზე ემრე საფრანგეთის წინააღმდეგ აღნიშნა, რომ კონვენციის 64.1 მუხლის მიხედვით სახელმწიფოს ვალდებულება აჩენს მოლოდინს, რომ ის გაატარებს იმგვარ ღონისძიებას, რომელიც შეესაბამება კონკრეტული საქმის გარემოებებში რესტიტუციო ინ ინტეგრუმ-ს.¹¹ სასამართლომ მიიჩნია, რომ სახელმწიფოს ვალდებულების გათვალისწინებით, კეთილსინდისიერად და ეფექტურად უზრუნველყოს გადაწყვეტილებათა აღსრულება და პატივი სცეს სასამართლოს დასკვნებს და გადაწყვეტილების სულისკვეთებას, გადაწყვეტილების აღსრულებისთვის ნებისმიერი სხვა ღონისძიება გამართლებული იქნებოდა მხოლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილების გულდასმით შესწავლის შემდეგ.¹² ეროვნულ სამართლებრივ სისტემაში არსებული უფლების აღდგენის ეფექტური საშუალების გამოუყენებლობამ შეიძლება გამოიწვიოს კონვენციის კიდევ ერთი დარღვევა, 46-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების ვალდებულების შუქზე. ეს ასახავს ზოგად პრინციპს, რომ „კონვენცია წაკითხულ უნდა იქნეს მთლიანობაში” და იმ საკითხის გადაწყვეტის დროს, ჰქონდა თუ არა ადგილი კონვენციის არსებითი უფლების ახალ დარღვევას, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული კონვენციის 46-ე მუხლით გათვალისწინებული გადაწყვეტილებათა ეფექტური აღსრულების საჭიროება.¹³

ეროვნულ დონეზე საქმის ხელახლა განხილვა

ეროვნულ დონეზე საქმის ხელახლა განხილვა რესტიტუციის მნიშვნელოვან ფორმად არის აღიარებული. რესტიტუციო ინ ინტეგრუმ პრინციპის ეფექტურად უზრუნველსაყოფად, არაერთმა საერთაშორისო სასამართლომ განაცხადა, რომ საერთაშორისო კანონმდებლობის დარღვევის დადგენის შემდეგ ეროვნულ

¹⁰ VgT v. Switzerland (no.2), op. cit., footnote 5, para. 85; Emre v. Switzerland, op. cit. footnote 8, para. 69.

¹¹ Emre v. Switzerland, op. cit. footnote 8, para. 77.

¹² Emre v. Switzerland, op. cit., footnote 8, para. 75-76.

¹³ 3 VgT v. Switzerland (no.2), op. cit. footnote 5, para. 83; Emre v. Switzerland, op. cit. footnote 8, para. 66.

დონეზე სამართალწარმოების განახლება მნიშვნელოვანი და საჭირო ღონისძიებაც კია. ამდენად სამართალწარმოების განახლება,¹⁴ რამაც განაპირობა სამართლიანი სასამართლოს ან სხვა ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული გარანტიების დარღვევა, აღიარებულია გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის,¹⁵ ინტერ-ამერიკული სასამართლოს¹⁶, ადამიანის უფლებათა ინტერ-ამერიკული კომისიის¹⁷ და ადამიანის და ხალხთა უფლებების დაცვის აფრიკული კომისიის¹⁸ მიერ. მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლომ განსაზღვრა სამართალწარმოების მეშვეობით სისხლისსამართლებრივი მსჯავრდების გადასინჯვის ვალდებულება, როდესაც ის არღვევს სახელმწიფოს საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებულ ვალდებულებებს.¹⁹

ეროვნული სასამართლოების უარი, სამართალწარმოების განახლებაზე განიხილება კონვენციის 46-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის მიხედვით, განსახილველ საქმეში კონვენციის სხვა სადავო უფლებასთან ერთობლიობაში, ვინაიდან დადგენილია, რომ კონვენციის მე-6 მუხლის მიხედვით არ არის უზრუნველყოფილი საქმის ხელახლა განხილვის უფლება.²⁰ ამასთან, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ კონვენცია არ აღჭურავს მას იურისდიქციით, მოუწოდოს სახელმწიფოებს გააუქმონ მსჯავრდება ან საქმე ხელახლა განიხილონ²¹. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აგრეთვე განაცხადა, იმ შემთხვევაში, როდესაც ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებულია საქმის ხელახლა განხილვის შესაძლებლობა, ამ კანონმდებლობის მართებულად გამოყენების შედეგად სამართალწარმოების განახლებაზე უარი არ არღვევს კონვენციის 46-ე მუხლს.²² ამრიგად, მაგალითად,

¹⁴ Reopening of proceedings found to have violated the right to fair trial or other human rights treaty guarantees has thus been prescribed by the

¹⁵ Case Raul Sendic Antonaccio v. Uruguay, Views of 28 October 1981, CCPR/C/14/D/63/1979, para. 21; Case Polay Campos v. Peru, Views of 9 January 1998, CCPR/C/61/D/577/1994, para. 10; Case Semey v. Spain, Views of 21 August 2003, CCPR/C/78/986/2001, para 9.2.

¹⁶ Inter-Am.Ct.H.R., Castillo Petruzzi et al case, Judgment of 30 May 1999, series C No.52, para.217-221.

¹⁷ Report No. 127/01, Case 12.183, Joseph Thomas (Jamaica), 3 December 2001, para 153 (1) [right to a remedy, including re-trial or release]; Report No. 52/02, Merit s, Case 11.753, Ramón Martínez Villareal (United States), 10 October 2002, para 101 (1) [idem].

¹⁸ Case Civil Liberties Organisation v. Nigeria, Communication 151/96(26th Ordinary session, Nov 1999); Case Media Rights Agenda v. Nigeria, Communication 224/98 (28th Ordinary session, Nov 2000) para.62.

¹⁹ LaGrand case (Germany v the United States) Judgment of 27 June 2001, ICJ reports 2001, para.125; Avena and other Mexican Nationals (Mexico v United States of America), Judgment of 31 March 2004, para 131 and 140.

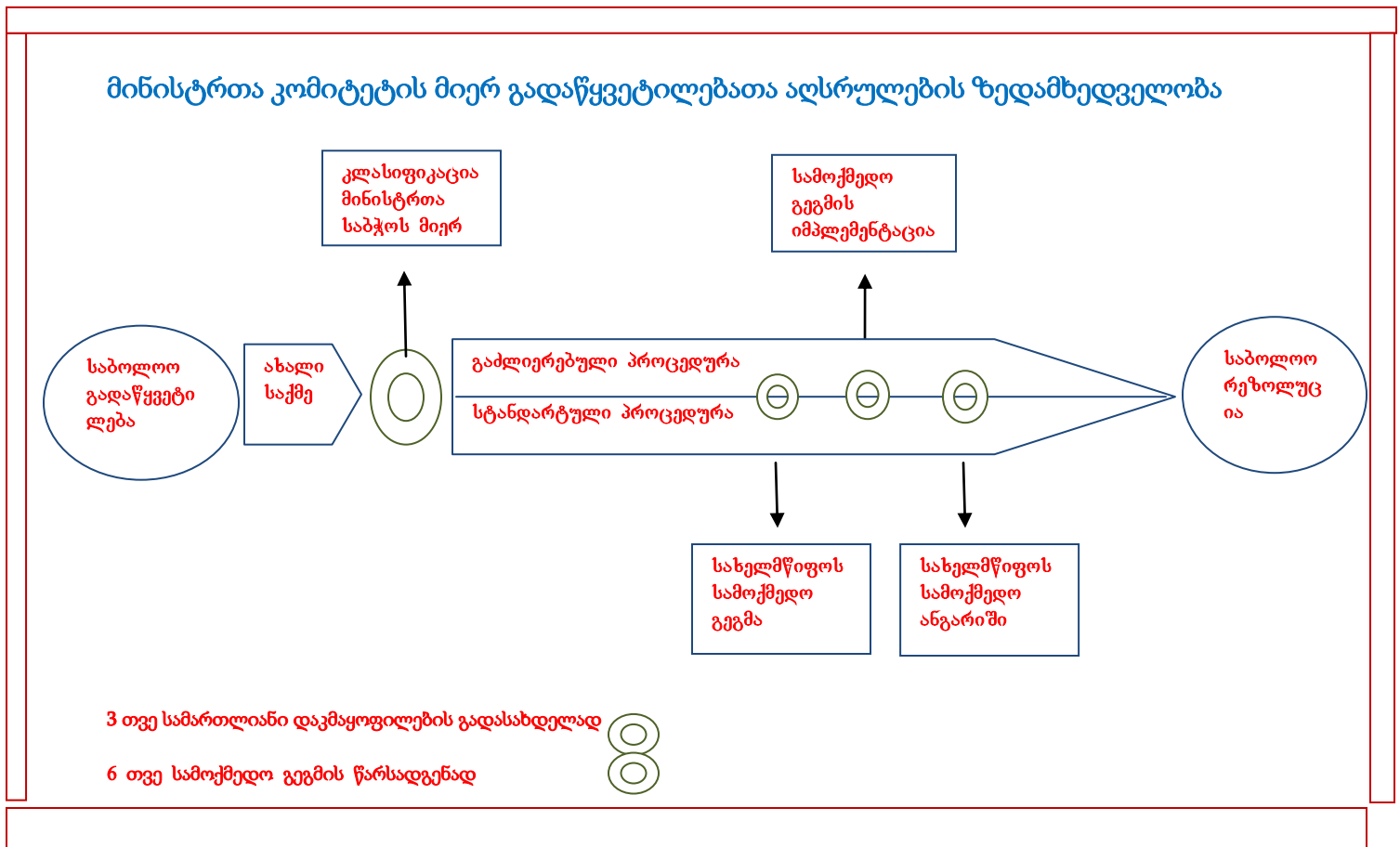
²⁰ Schelling v. Austria, op. cit. footnote 4; Steck-Risch and Others v. Lichtenstein, op. cit. footnote 5.

²¹ Lyons and Others v. the United Kingdom, op. cit. footnote 6

²² Schelling v. Austria, op. cit. footnote 4.

დადგენილ იქნა, რომ საქმის წარმოების განახლებაზე უარი, იმ კანონმდებლობაზე დაყრდნობით, რომ სამართალწარმოება შეიძლება განახლდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ არის შესაძლებლობა იმისა, რომ სამართალწარმოების შედეგად განსხვავებული შედეგი დადგება, კონვენციის 46-ე მუხლის შესაბამისად იქნა მიჩნეული.²³ თუმცა, არსებული პირობაა ის, რომ საქმის ხელახლა განხილვის პროცედურა და მისი პრაქტიკაში გამოყენება ეფექტური უნდა იყოს.

პროცედურული ზედამხედველობა (სახეები)

²³ Ibid.

წვერი სახელმწიფოების ვალდებულებაა ევროპული სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებათა აღსრულება, როდესაც საქმეზე დგინდება კონვენციის დებულებათა დარღვევა და ასევე იმ შემთხვევაში თუ საქმე სრულდება მხარეთა მორიგებით (იხ. მუხლი 46 და 39.4).

აუცილებელი სააღსრულებლო ღონისძიებების გატარებას ზედამხედველობას უწევს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტი, რომელიც შედგება 47 წვერი სახელმწიფოს მთავრობის წარმომადგენლისაგან და რომელსაც დახმარებას უწევს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების დეპარტამენტი.

სახელმწიფოებს ეკისრებათ სამართლებრივი ვალდებულება გამოასწორონ დარღვევები, თუმცა ამავედროულად გამოყენებულ საშუალებებთან მიმართებით ისინი სარგებლობენ თავისუფალი შეფასების ფარგლებით. შესაბამისად, სახელმწიფო აღგენს თუ რა ღონისძიებები უნდა გატარდეს, ხოლო მათზე ზედამხედველობას ახორციელებს მინისტრთა კომიტეტი. ევროპულ სასამართლოს, პილოტური გადაწყვეტილების პროცედურის მეშვეობით (რომელიც გამოიყენება ძირითადი სტრუქტურული პრობლემების დროს), შეუძლია ხელი შეუწყოს აღსრულების პროცესს.

მინისტრთა კომიტეტი უზრუნველყოფს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების მუდმივ ზედამხედველობას მანამ, სანამ მიღებული არ იქნება საჭირო ზომები. ზედამხედველობა წყდება საბოლოო რეზოლუციით.

სახელმწიფოს მიერ გასატარებელი ღონისძიებები შეიძლება იყოს ზოგადი და ინდივიდუალური ხასიათის. ქვემოთ დეტალურად იქნება განხილული თითოეული მათგანი.

კონკრეტული ინდივიდუალური ღონისძიებები

ინდივიდუალური ღონისძიებების ხასიათი დარღვევის ბუნებიდან და მომჩივნის კონკრეტული მდგომარეობიდან გამომდინარეობს. მათი მიზანია მოცემული მომჩივნის უფლებების გამოსწორება ისე, რომ შეძლებისდაგვარად აღდგეს პირვანდელი მდგომარეობა. თუ დარღვევის ნეგატიურ შედეგს განგრძობადი ხასიათი აქვს და დარღვევის შედეგი არ იქნა აღმოფხვრილი მომჩივნისთვის გადახდილი სამართლიანი დაკმაყოფილების (მორალური ან/და მატერიალური ზიანი) მეშვეობით, მინისტრთა კომიტეტი განიხილავს საკითხს მოპასუხე სახელმწიფოს მიერ სხვა ინდივიდუალური ღონისძიებების გატარების აუცილებლობის შესახებ. ამის მიზანია, მოხდეს განგრძობადი ხასიათის

დარღვევის აღმოფხვრა და შეძლებისდაგვარად გამოსწორდეს დარღვევის შედეგად დამდგარი ზიანი.

საქმის ხელახლა გადასინჯვა

ერთ-ერთი გავრცელებული ინდივიდუალური ღონისძიება არის ეროვნულ დონეზე საქმის ხელახლა გადასინჯვა. საერთაშორისო სამართალში არსებულ პრინციპზე *restitution in integrum* (პირვანდელ მდგომარეობაში აღდგენა) დაყრდნობით, სასამართლომ არაერთხელ დაადგინა, რომ დარღვევის გამოსწორების ყველაზე სათანადო ფორმა არის იმის უზრუნველყოფა, რომ მომჩივნები, რამდენადაც შესაძლებელია, იმავე მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ, რომელშიც იქნებოდნენ, დარღვევას რომ არ ჰქონოდა ადგილი²⁴. ამდენად, მართალია, სასამართლომ დაადგინა, რომ კონვენცია არ ანიჭებს მას იურისდიქციას მიმართოს სახელმწიფოს საქმის გადასინჯვის ან მსჯავრდების გაუქმების მოთხოვნით, თუმცა ის დაჟინებით აცხადებს, რომ პირვანდელ მდგომარეობაში დაბრუნების ყველაზე სათანადო გზა კონვენციის მე-6 მუხლის კონტექსტში არის მომჩივნის საქმის ხელახალი განხილვა იმ ფორმით, რომელიც აკმაყოფილებს კონვენციის მოთხოვნებს, იმ შემთხვევაში თუ მომჩივანს ამის სურვილი აქვს²⁵. აღნიშნულის საილუსტრაციოდ შესაძლებელია რუსეთის მაგალითის მოყვანა, კერძოდ, სტრასბურგის სასამართლოს მიერ კონვენციის მე-11 მუხლის დარღვევის შედეგად, რუსეთის უზენაესმა სასამართლომ ხელახლა განიხილა საქმე და გააუქმა ძველი გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვითაც პოლიტიკური პარტიის რეგისტრაციას უარი ეთქვა²⁶. ეს მიდგომა გაზიარებულ იქნა მინისტრთა კომიტეტის მიერაც, რომელმაც 2000 წელს შეიმუშავა რეკომენდაცია და კონვენციის ხელშემკვრელ სახელწიფოებს მოუწოდა „უზრუნველყონ ეროვნული სამართლებრივი სისტემები გადასინჯვის ადეკვატური შესაძლებლობით, რაც აგრეთვე გულისხმობს საქმეთა ხელახლა განხილვას იმ შემთხვევებში, როდესაც სასამართლოს მიერ კონვენციის დარღვევა არის დადგენილი...“²⁷. თუმცა, რასაკვირველია აღნიშნული ღონისძიება არ არის პანაცეა და მსგავსი საქმეების ხელახლა განხილვა მკაცრად განსაზღვრულია, ვინაიდან მას შეიძლება გავლენა ჰქონდეს მესამე პირთა უფლებებზე, განსაკუთრებით სამოქალაქო სამართალში. რაც შეეხება

²⁴ See *Huseyn and Others v. Azerbaijan*, nos. 35485/05, 45553/05, 35680/05 and 36085/05, § 262, 26.07.2011.

²⁵ See, among others, *Gençel v. Turkey*, no. 53431/99, § 27, 23 October 2003; *Krasniki v. Czech Republic*, no. 51277/99, at §§ 93-94, 28.02.2006.

²⁶ *Republican Party of Russia v. Russia*, no. 12976/07, 12.04.2011; decision of the Supreme Court of 23 January 2012.

²⁷ Recommendation No. R (2000) 2 of the Committee of Ministers to member States on the re-examination or re-opening of certain cases at domestic level following judgments of the European Court of Human Rights (adopted by the Committee of Ministers on 19 January 2000 at its 694th meeting).

სისხლის სამართალს, საქმის ხელახლა განხილვამ შეიძლება წარმოშვას საკითხი, თუ რა ბედი ეწევა იმავე საქმეზე ბრალდებულ სხვა პირებს, რომლებსაც სტრასბურგის სასამართლოსთვის არ მიუმართავს, დროის ფაქტორიდან გამომდინარე აგრეთვე შესაძლოა პრობლემური იყოს მტკიცებულებათა მოძიება. უფრო მეტიც, საქმის ხელახლა განხილვამ შეიძლება გაახანგრძლივოს ისედაც ხანგრძლივი პროცესი, რომელიც გაგრძელდა ევროპულ დონეზე.²⁸

თუ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დარღვევა დაადგინა პირის პროცედურულ გარანტიებთან მიმართებით და ამ დარღვევამ გავლენა იქონია მომჩივნის სასჯელზე და ის კვლავ სასჯელადსრულების დაწესებულებაში იმყოფება, საქმის ხელახლა განხილვა შესაძლებელს გახდის დადგინდეს, არის თუ არა ის დამნაშავე და განსაზღვრავს სასჯელის სახეს, რომელიც მას შეეფარდებოდა, დარღვევას რომ არ ჰქონოდა ადგილი. ნამდვილად, მსგავს შემთხვევაში, მხოლოდ სამართლიანი დაკმაყოფილების გადახდა მომჩივნისთვის, რომელიც კვლავ საპატიმროში იმყოფება ან პირის გათავისუფლება ხელახალი სამართალწარმოების გარეშე, როგორც ადგილი ჰქონდა საქმეზე *ვან მუხელენი და სხვები ნიდერლანდების წინააღმდეგ*²⁹, არ არის დასაშვები. აღნიშნულ საქმეზე ნიდერლანდების კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა საქმის ხელახლა განხილვის შესაძლებლობას, თუმცა ქვეყანა ვალდებული იყო გაეთვალისწინებინა სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილება. საქმეზე *ჰულკი გუნესი თურქეთის*³⁰ წინააღმდეგ, სადაც სასამართლომ სამართლიანი სასამართლოს უფლების დარღვევა დაადგინა და მომჩივანს სასჯელის სახედ და ზომად განსაზღვრული ჰქონდა თავისუფლების აღკვეთა უვადოდ, მინისტრთა კომიტეტმა მოითხოვა საქმის ხელახლა განხილვა და მიიჩნია, რომ წინააღმდეგ შემთხვევაში ადგილი ექნებოდა კონვენციის 46-ე მუხლის „აშკარა“ დარღვევას.

ამდენად, მინისტრთა კომიტეტის 2000 წლის 19 იანვრის რეკომენდაციის მიხედვით, საქმის ხელახლა განხილვის საჭიროდ მიჩნევისთვის საჭიროა ორი კუმულატიური პირობის არსებობა: პირველი, დარღვევა იმ სიმძიმის უნდა იყოს, რომ წარმოშობდეს სერიოზულ ეჭვს გასაჩივრებული ეროვნული სამართალწარმოების შედეგთან მიმართებით და მეორე, პირი კვლავ უნდა განიცდიდეს უარყოფით გავლენას ეროვნული სასამართლო გადაწყვეტილების შედეგად, რომელიც ადეკვატურად არ გამოსწორდება სამართლიანი დაკმაყოფილებით“.

²⁸ საქმეზე საუნდერსი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, მთავრობა საქმის ხელახლა განხილვის წინააღმდეგი იყო მომჩივანთა ასაკისა და ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო. *Saunders v. the United Kingdom and I.J.L., G.M.R. and A.K.P. v. the United Kingdom*, Resolution ResDH (2004) 88 of 21 December 2004.

²⁹ Judgment of 23 April 1997 and Resolution DH (99)1 24; the release of the applicants, without a fresh trial, sparked a public outcry, thus discrediting the Convention system.

³⁰ *Hulki Gunes v. Turkey*, N17210/09, 11 ივლისი, 2013.

მინისტრთა კომიტეტი, როგორც ჩანს, პირველ რიგში, ითვალისწინებს პირის ამჟამინდელ მდგომარეობას. მოიხადა თუ არა მან სასჯელი? იმყოფება თუ არა ის ისევ სასჯელადსრულების დაწესებულებაში? ზოგადად კი, იქონია თუ არა კონვენციით უზრუნველყოფილი მუხლის დარღვევამ მის ცხოვრებაზე სერიოზული უარყოფითი გავლენა (გარდა თავისუფლების აღკვეთისა, მაგ: ცილისწამება, სამოქალაქო ან პოლიტიკური უფლებების დაკარგვა, პროფესიული საქმიანობის განხორციელების შეზღუდვა და სხვ.)? მეორე რიგში, მინისტრთა კომიტეტი მხედველობაში იღებს მომჩივნის სურვილს, კერძოდ, რამდენად გამოთქვამს ის სურვილს ეროვნულ დონეზე ხელახლა იქნეს განხილული მისი საქმე. თუმცა, მომჩივნის სურვილს ყურადღება ექცევა პროცედურული უფლებების დარღვევის შემთხვევაში. რაც შეეხება განმეორებით საქმეებს, ეროვნული სამართლებრივი დაცვის საშუალებების გაუმჯობესების თაობაზე მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციის³¹ მიხედვით, სახელმწიფოები მოწოდებულნი არიან, „გათვალისწინონ საქმის ხელახლა განხილვის შესაძლებლობა პილოტური გადაწყვეტილების მსგავს საქმეებზე, რათა თავიდან იქნეს აცილებული განმეორებითი საქმეების განხილვა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დონეზე“. საქმეთა ხელახლა გადასინჯვა ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი დაცვის საშუალებაა, რომლის მეშვეობით ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს აღარ მოუწევს თავდაპირველი საქმის მსგავსის მრავალი დავის განხილვა.

საქმის ხელახლა გადასინჯვასთან მიმართებით კიდევ ერთ აქტუალურ საკითხს წარმოადგენს შემდეგი: უნდა გათავისუფლდეს თუ არა პირი ახალი სამართალწარმოების მიმდინარეობის დროს? საქმეზე *სადაკი, ჯანა, დიკლი და დოღანი თურქეთის წინააღმდეგ*³² ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ³³, ისევე როგორც მინისტრთა კომიტეტმა³⁴ გააკრიტიკა ბრალდებულთა გათავისუფლებაზე უარი. სტრასბურგის სასამართლოსა და უდანაშაულობის პრეზუმფციაზე დაყრდნობით, მინისტრთა კომიტეტმა მიიჩნია, რომ საქმის ხელახლა განხილვასთან ერთად მომჩივანთა გათავისუფლებაც კომპენსაციის უფლების შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენდა, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც „არსებობს წონადი მიზეზები, რომლებიც ამართლებს განგრძობით პატიმრობას ახალი სამართალწარმოების შედეგების გამოცხადებამდე“.³⁵

³¹ Recommendation Rec (2004) 6 of the Committee of Ministers on the improvement of domestic remedies.

³² Sadak, Zana, Dicle and Dogan v. Turkey

³³ Doc. 10192, “Implementation of decisions of the European Court of Human Rights by Turkey”, 1 June 2004, report by Mr Jurgens, §§7-9.

³⁴ ResDH (2004) 31 of 6 April 2004.

³⁵ იქვე.

სასამართლოს წინაშე არაერთი საჩივარი იქნა წარდგენილი, რომელიც ეხებოდა სტრასბურგის სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების აღუსრულებლობას მოპასუხე სახელმწიფოს მხრიდან. ამასთან მიმართებით მთავარ განსახილველ საკითხს წარმოადგენს შემდეგი: ასეთ შემთხვევაში როგორ უნდა მიჩნეული, რომ სასამართლო იხილავს იმავე ფაქტებს, რომელიც წინა საქმეში იყო მოცემული, თუ არსებობს ახალი ფაქტი ან ფაქტები, რომლებსაც სასამართლო პირველ გადაწყვეტილებაში მხედველობაში ვერ მიიღებდა³⁶. ეს საკითხი მნიშვნელოვანია, გამომდინარე იქედან, რომ პირველ შემთხვევაში აღნიშნული საჩივარი დაუშვებლად იქნებოდა ცნობილი „როგორც არსებითად იგივე“, კონვენციის 35-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით. მართალია, სასამართლოს არ აქვს უფლებამოსილება განსაზღვროს, შეასრულა თუ არა სახელმწიფომ გადაწყვეტილების შედეგად დაკისრებული ვალდებულებები, თუმცა მას ხელს არაფერი უშლის განიხილოს შემდეგი საჩივარი, რომელიც წამოჭრის ახალ საკითხს და რომელსაც სასამართლოს წინა გადაწყვეტილებით პასუხი არ გაცემია³⁷.

სხვა ინდივიდუალური ღონისძიებები

დარღვეული უფლების გამოსწორება შესაძლებელია სხვადასხვა ინდივიდუალური ღონისძიებების მეშვეობით. მაგალითისთვის, გადაწყვეტილებაში საქმეზე *ახანიძე საქართველოს წინააღმდეგ* სასამართლომ, ხაზგასმით აღნიშნა გადაწყვეტილების აღსრულების ტრადიციული ელემენტები (მინისტრთა კომიტეტის მიერ ზედამხედველობა, გადაწყვეტილებების დეკლარაციული ხასიათი, მოპასუხე სახელმწიფოს უფლებამოსილება, თავად განსაზღვროს გასატარებელი ღონისძიებები), თუმცა მიიღო გადაწყვეტილება, რომ დადგენილი დარღვევა (უკანონო პატიმრობა) სახელმწიფოს არ უტოვებდა არჩევანს გარდა იმისა, რომ გამოესწორებინა მდგომარეობა. ამრიგად, სასამართლომ მოპასუხე სახელმწიფოს მიუთითა, უმოკლეს ვადებში გაეთავისუფლებინა მომჩივანი³⁸. კიდევ ერთ საქმეში სასამართლომ მოპასუხე სახელმწიფოს დაავალა, უმოკლეს ვადებში უზრუნველყო მომჩივნის აღდგენა უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობაზე³⁹. აგრეთვე უნდა აღინიშნოს შეწყალება ან სასჯელის შემცირება. თუმცა აღსანიშნავია, რომ პროცედურები შეიძლება განსხვავდებოდეს სახელმწიფოების მიხედვით.

³⁶ See, *Olsson v. Sweden* (no. 2), 27 November 1992, Series A no. 250, § 94.

³⁷ *Mehemi v. France* (no. 2), no. 53470/99, § 43, ECHR 2003-IV.

³⁸ *Assanidze v. Georgia* [GC], no. 71503/01, ECHR 2004-II, §§ 202-203, point 14 (a) of the operative provisions.

³⁹ *Oleksandr Volkov v. Ukraine*, no. 21722/11, § 202 and point 9 of the operative provisions, 9.01.2013, but compare *Kudeshkina v. Russia*, no. 29492/05, also involving the dismissal of a judge where the Court found a violation but made no such order for reinstatement.

სტრასბურგის სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შემდეგ საქმეზე *სტეფანოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ*, მთავრობამ ამნისტიის კანონი მიიღო. შედეგად, იკპოვას მოწმეები, რომლებიც მსჯავრდებულნი იყვნენ იმის გამო, რომ კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის გამო უარი თქვეს სამხედრო სამსახურზე, გათავისუფლდნენ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან, ვინაიდან მათ მიერ განხორციელებული ქმედება აღარ იყო სისხლისსამართლებრივად დასჯადი⁴⁰. მიუხედავად ამისა, შეწყალებას შეიძლება თან ახლდეს გარკვეული უარყოფითი გავლენაც. ევროპულ სისტემებში შეწყალება არ აუქმებს სისხლისსამართლებრივი მსგავრდების სხვა შედეგებს, მაგალითად როგორცაა ნასამართლეობა. შეწყალება კითხვის ნიშნის ქვეშ არ აყენებს პირის ბრალეულობას. შესაბამისად, შეწყალება და საქმის ხელახლა განხილვა არ შეიძლება განხილულ იქნეს როგორც უფლების გამოსწორების ექვივალენტური საშუალება.

პრაქტიკაში ასევე გავრცელებულია „პოზიტიური“ ღონისძიება, რომელიც ზემოთ განხილული ღონისძიებებისგან განსხვავებით, გულისხმობს ახალი ზომების მიღებას. პოზიტიური ღონისძიება შეიძლება მოიცავდეს საჯარო სამსახურიდან უკანონოდ გათავისუფლებული მოხელის სამსახურში აღდგენას.⁴¹ თუ პირი კონვენციის მოთხოვნათა დარღვევით იყო დაპატიმრებული, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება შესაძლოა თავისთავად იქნეს მიჩნეული კომპენსაციის მოთხოვნის უფლების მიმნიჭებელ ინსტრუმენტად. ღტოლვილებთან დაკავშირებულ საქმეებში ინდივიდუალური ღონისძიება შეიძლება გულისხმობდეს მათთვის ბინადრობის ნებართვის მინიჭებას.⁴²

ზოგადი ღონისძიებები

კონვენციის 46-ე მუხლის თანახმად, სახელმწიფოებმა, განმეორებითი დარღვევების თავიდან არიდების მიზნით, იკისრეს ზოგადი ღონისძიებების გატარების ვალდებულება. ზოგადი ღონისძიება სხვადასხვაგვარი შეიძლება იყოს. მისი გატარება ყოველთვის სავალდებულო არ არის, მაგალითად, როდესაც დარღვევა არის იზოლირებული შემთხვევა⁴³ და მინიმალური რისკი

⁴⁰ *Stefanov v. Bulgaria* case of 3 May 2001, Resolution ResDH (2004) 32 of 15 June 2004.

⁴¹ ECtHR, *Vogt v. Germany* (Article 50), 2 September 1996, and Resolution DH(97)12.

⁴² See, for example, ECtHR, *Lamguindaz v. the United Kingdom*, 23 June 1993, Series A no. 258-C and Resolution DH (93) 55, where the person concerned was given indefinite leave to remain and allowed to make an application for naturalisation. More recently, see CM/ResDH (2007) 35 of 20 April 2007 in the case of *N v. Finland*. The applicant was granted a continuous residence permit, although he had been threatened with expulsion to the Democratic Republic of the Congo. See also CM/ResDH (2007) 38 of 20 April 2007 concerning the judgment in *Aristimuno Mendizabal v. France*, where the Spanish applicant was issued with a ten-year residence permit.

⁴³ See CM/ResDH (2007) 54 of 20 April 2007, *Farbtuhs v. Latvia*, concerning violation of Article 3 (degrading treatment suffered by the applicant due to his prolonged imprisonment despite his advanced age, severe infirmity and poor health).

არსებობს იმისა, რომ მსგავსი საქმეები კიდევ იქნება წარდგენილი სტრასბურგის სასამართლოს წინაშე⁴⁴.

ცვლილებები ეროვნულ სასამართლო პრაქტიკაში

პირველ რიგში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება მიემართება ეროვნულ სასამართლოებს, ვინაიდან მიიჩნევა, რომ მას პირდაპირი ეფექტი აქვს ეროვნულ სასამართლო პრაქტიკაზე. ეროვნული პრაქტიკის შეცვლა საკმარისი ყოფილა, რათა თავიდან აცილებულიყო შემდგომი დარღვევები.

ამასთან მიმართებით აღსანიშნავია გადაწყვეტილება საქმეზე ბორგერსი ბელგიის წინააღმდეგ, სადაც კონვენციის მე-6 მუხლის მიხედვით გასაჩივრებული იყო პროკურატურის როლი საკასაციო სასამართლოს წინაშე: საკანონმდებლო ცვლილების განხორციელებამდე „საკასაციო სასამართლომ დროებით ახალი პრაქტიკა დაამკვიდრა, რომლის თანახმად მომჩივნებს შეეძლოთ პროკურატურის წარმომადგენლების მიერ დაფიქსირებულ პოზიციებზე პასუხის გაცემა; ახალი პრაქტიკის მიხედვით პროკურორები აგრეთვე მონაწილეობას ვეღარ მიიღებდნენ სასამართლოს შემადგენლობის თათბირში.⁴⁵ როდესაც სახელმწიფოებს სურთ საკანონმდებლო ცვლილების განხორციელების გარეშე აღასრულონ სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილება⁴⁶, მინისტრთა კომიტეტი განსაკუთრებული სიფრთხილით ეკიდება იმ საკითხს, თავისთავად რამდენად საკმარისია სასამართლო პრაქტიკის შეცვლა და სახელმწიფოებისგან მტკიცებულების სახით მოითხოვს გარკვეული პერიოდის განმავლობაში სასამართლო პრაქტიკის წარმოდგენას, რომელიც ცხადყოფს, რომ დარღვევას აღგილი არ ჰქონია.

საკანონმდებლო ცვლილებები

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი მნიშვნელოვანი საშუალებაა, რათა სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობაში გარკვეულწილად მიღწეულ იქნეს ჰარმონიზაცია. სტრასბურგის სასამართლოს პრეცედენტულმა სასამართლომ წვერი სახელმწიფოების პარლამენტის წევრებს

⁴⁴ See CM/ResDH (2007) 30 of 20 April 2007 concerning judgments against the Czech Republic with regard to restitution of property confiscated during the communist period and the right of access to the Constitutional Court. “The deadline for lodging restitution requests under this law expired more than 10 years ago, so there are only a very limited number of cases still pending today. The violations found in these cases are isolated and do not call for legislative change.”

⁴⁵ Resolution ResDH (2001) 108 of 30 October 1991. This practice has been enshrined in the Belgian Judicial Code since 14 November 2000.

⁴⁶ ECtHR, *Kokkinakis and others v. Greece*, 25 May 1993, Series A no. 260-A and Resolution ResDH (97) 576 of 15 December 1997 concerning the new interpretation of Greek legislation on proselytism.

ბიძგი უნდა მისცეს, რათა კანონმდებლობის შემუშავების ეტაპზე განიხილონ, მათ მიერ წარმოდგენილი წინადადება რამდენად შეესაბამება ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას. გარდა ამისა, მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია (2004) 5, რომელიც ეხება არსებული კანონებისა და ადმინისტრაციული პრაქტიკის შესაბამისობას კონვენციით დადგენილი სტანდარტებთან, მოუწოდებს სახელმწიფოებს „უზრუნველყონ, სათანადო და ეფექტური მექანიზმების არსებობა, რომლებიც სისტემატურად შეამოწმებს, კანონმდებლობის პროექტების კონვენციასთან შესაბამისობას სტრასბურგის სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის „შუქზე“ და აგრეთვე „რაც შეიძლება დროულად უზრუნველყონ კანონმდებლობისა და ადმინისტრაციული პრაქტიკის მიღება, რათა თავიდან იქნეს არიდებული ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევა“.

საკანონმდებლო ცვლილებები შეიძლება შეეხოს კანონებს, რეგულაციებს და კონსტიტუციასაც კი. ადამიანის უფლებათა ევროპული გადაწყვეტილებების შედეგად, ესპანეთში, პორტუგალიასა და იტალიაში მნიშვნელოვანი რეფორმები გატარდა სასამართლოების მოწყობასთან დაკავშირებით, რათა შემცირებულიყო სამართალწარმოების ხანგრძლივობა. ამასთანავე, არაერთ ქვეყანაში განხორციელდა საკანონმდებლო ცვლილებები უმცირესობათა (ფსიქიკური პრობლემების მქონე ადამიანები, ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვები და სხვ.) უფლებების გაუმჯობესების კუთხით.⁴⁷ ამ კონტექსტში ასევე აღსანიშნავია 2006 წლის თებერვალში კვიპროსის კანონმდებლობაში განხორციელებული ცვლილებები, კერძოდ, ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების საპასუხოდ საქმეზე აზიზი კვიპროსის წინააღმდეგ, თურქული წარმომავლობის მქონე კვიპროსის მოქალაქეებს, რომლებიც კვიპროსის რესპუბლიკაში ცხოვრობდნენ, მუნიციპალურ არჩევნებში ხმის მიცემისა და კანდიდატურის წამოყენების უფლება მიეცათ.⁴⁸

სხვა ზოგადი ღონისძიება

სხვა ზოგადი ღონისძიება არის ეროვნული ხელისუფლების მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული გადაწყვეტილებების თარგმნა და გავრცელება⁴⁹, რიგ შემთხვევაში ეს გულისხმობს მინისტრთა კომიტეტის დროებითი ღონისძიების თარგმნასაც. კონვენციისა და სტრასბურგის პრეცედენტული სამართლის

⁴⁷ For example, CM/ResDH (2007) 94 of 20 June 2007 concerning *Vasilescu v. Romania*. See also CM/ResDH (2007) 90 of 20 June 2007 concerning *Brumarescu* and 30 other cases against Romania (2004 legislative reform whereby it is no longer possible to set aside final court decisions establishing the right to have nationalised property returned).

⁴⁸ CM/ResDH (2007) 77 of 20 June 2007.

⁴⁹ For example, Resolution ResDH (2001) 164 of 17 December 2001 in the case of *Coëme and others v. Belgium*, where the government, describing the measures taken in consequence of the judgment, states that “the Court’s judgment in French, as well as a translation in Dutch and in German, had been published on the Internet site of the Belgian Ministry of Justice and sent out to the authorities directly concerned”.

დარღვევა არა ეროვნული ხელისუფლების მხრიდან მათი საერთაშორისო ვალდებულებების უგულებელყოფის, არამედ ევროპული მოთხოვნების შეუსრულებლობის შედეგი, განსაკუთრებით ადმინისტრაციული ორგანოების მხრიდან. ამასთანავე, უნდა აღინიშნოს ისეთი პრაქტიკული ხასიათის ზოგადი ღონისძიებები, როგორებიცაა ციხეების აშენება⁵⁰, პოლიციის ოფიცრებისა⁵¹ და სხვა თანამშრომლების⁵² დატრენინგება.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, სასამართლო არ არის უფლებამოსილი სახელმწიფოს მიმართოს საქმის ხელახლა განხილვის ან მსჯავრდების გაუქმების მოთხოვნით. შესაბამისად, მას არ შეუძლია სახელმწიფოს წინააღმდეგ დარღვევის დადგენა იმ საფუძველით, რომ სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების კონტექსტში მან არ უზრუნველყო საქმის ხელახლა განხილვა. მიუხედავად ამისა, როდესაც საქმის ხელახლა განხილვის შედეგად წარმოიშობა „ახალი ფაქტი“ სასამართლო მიიჩნევს, რომ ის უფლებამოსილია განიხილოს საჩივარი. პირველად სასამართლომ ამ საკითხზე იმსჯელა გადაწყვეტილებაში საქმეზე *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland* (no. 2). სტრასბურგის სასამართლოს მიერ მიღებული პირველი გადაწყვეტილების შემდეგ, სადაც კონვენციის მე-10 მუხლის დარღვევა დადგინდა, შვეიცარიის ფედერალურმა სასამართლომ უარი თქვა საქმის ხელახლა განხილვაზე. ამ დროისთვის მინისტრთა კომიტეტს უკვე მიღებული ქონდა საბოლოო რეზოლუცია, რომლის თანახმად მან დაასრულა გადაწყვეტილების აღსრულებაზე ზედამხედველობა⁵³. შვეიცარიის მთავრობა დავობდა, რომ სასამართლოს მიერ ახალი საჩივრის განხილვა შეიჭრებოდა მინისტრთა კომიტეტის ფუნქციებში, რაც გულისხმობდა გადაწყვეტილების აღსრულებაზე ზედამხედველობის გაწევას.

სასამართლომ პასუხად განაცხადა, რომ კონვენციის 32-ე მუხლის თანახმად მისი იურისდიქცია ვრცელდება „კონვენციისა და მისი ოქმების განმარტებასა და გამოყენებასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხზე“. კონვენციის იმავე მუხლის მიხედვით, „სასამართლო იურისდიქციასთან დაკავშირებულ ყოველგვარ სადავო საკითხს თავად სასამართლო წყვეტს“. თუმცა, მან მთავრობის არგუმენტების უგულებელყოფა გაამართლა იმ გარემოებით, რომ ფედერალური სასამართლოს

⁵⁰ CM/ResDH (2007) 32 of 20 April 2007 in the case of *Alver v. Estonia*, in which a violation of Article 3 was found for inhuman and degrading treatment during detention on remand. The government announced the closure of Tallinn Central Prison, together with a complex programme to build new detention centres or extensively renovate existing ones.

⁵¹ Resolution DH (99) 465 of 15 July 1999 in the case of *Mavronichis v. Cyprus*, where the government states that the number of administrative staff in the courts has been increased, that a new district court is being built in Limassol and that studies are being carried out for the construction of new premises for the Supreme Court in Nicosia.

⁵² CM/ResDH (2007) 34 of 20 April 2007 in the case of *K.A. v. Finland* (violation of Article 8 following the authorities' failure to take adequate measures to reunite the applicants with their children), concerning the training of social workers in child welfare issues.

⁵³ Resolution ResDH (2003)125.

უარი საქმის ხელახლა განხილვაზე ეფუძნებოდა ახალ ფაქტებს. შესაბამისად, სასამართლოს ახალი ინფორმაცია უნდა განეხილა ახალი საჩივრის კონტექსტში. ამასთანავე, აღინიშნა, რომ ვინაიდან ფედერალურმა სასამართლომ საქმის ხელახლა განხილვაზე უარი თქვა მინისტრთა კომიტეტის მიერ ზედამხედველობის პროცესის დასრულების შემდეგ, თუ სასამართლო არ განიხილავდა აღნიშნულ საკითხს, ეს ფაქტი კონვენციური სისტემის შეფასების მიღმა დარჩებოდა⁵⁴.

ამის საპირისპიროდ სხვა საქმეში მინისტრთა კომიტეტმა შეწყვიტა გადაწყვეტილების აღსრულებაზე ზედამხედველობა, მას შემდეგ რაც გაითვალისწინა საქმის მასალები, მათ შორის ეროვნული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება, განეხილა საქმე, თუმცა უარი ეთქვა საქმის სამართალწარმოების ხელახლა წარმართვაზე (ო უნდერტაკე ა ფულლ რევიეწ ოფ ტჰე ცასე ბუტ ტო რეფუსე ტჰე აპპლიკანტ ა ნეწ ტრიალ). ამ შემთხვევაში ეროვნული ხელისუფლების ორგანოს ან მინისტრთა კომიტეტის წინაშე არ ყოფილა წარდგენილი ახალი ფაქტობრივი ან სამართლებრივი ელემენტები, რომლებიც სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებაში არ ყოფილა განხილული. შესაბამისად, სასამართლო ვერ განიხილავდა საჩივარს კონვენციის 46-ე მუხლის მიხედვით მინისტრთა კომიტეტის უფლებამოსილებაში შეჭრის გარეშე.

გადაწყვეტილების არასათანადო აღსრულების კიდევ ერთ ასპექტს წარმოადგენს სახელმწიფოს მიერ ეფექტური ზოგადი ღონისძიების არადროული გატარება. ამასთან მიმართებით სასამართლომ დაადგინა, მიუხედავად სახელმწიფოს თავისუფალი არჩევანისა გასატარებელი ღონისძიებების შერჩევასთან დაკავშირებით, ზოგადი ღონისძიებების გატარება სახელმწიფოსგან მოითხოვს, სათანადო გულისხმიერებით, თავიდან აირიდოს მსგავსი დარღვევები, რაც სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებებით უკვე დადგენილ იქნა⁵⁵.

განმეორებითი საქმეები ზოგადად ავლენენ ეფექტიანი სამართლებრივი დაცვის საშუალებების იმპლემენტაციის განუხორციელებლობას, მაშინ, როდესაც სტრასბურგის სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილებები, განსაკუთრებით პილოტური გადაწყვეტილებები და გადაწყვეტილებები პრინციპებზე, უთითებენ ზოგადი ზომების მიღების საჭიროებას, რათა თავიდან იქნეს აცილებული დარღვევები. უმნიშვნელოვანესია, რომ სახელმწიფოებმა სრულად და სწრაფად აღასრულონ სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებები. როგორც სასამართლომ აღნიშნა, თუ სახელმწიფოები ვერ უზრუნველყოფენ ეფექტიანი სამართლებრივი დაცვის საშუალებას, „პირები

⁵⁴ *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland* (no. 2), *Ibid.*, §§ 64-68.

⁵⁵ *Fabris v. France* [GC], no. 16574/08, § 75, 7.02.2013.

მუდმივად იძულებულნი იქნებიან, მიმართონ სტრასბურგის სასამართლოს საჩივრით... რომელიც სხვა შემთხვევაში, პირველ რიგში, განხილულ უნდა იქნეს ეროვნული სამართლებრივი სისტემის მიერ. გრძელვადიან პერიოდში, გარკვეულ ეტაპზე, ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზეც, კონვენციის მიერ შექმნილი ადამიანის უფლებათა დაცვის სქემის ეფექტიანი ფუნქციონირება შესაძლებელია, შესუსტდეს.⁵⁶

როდესაც გადაწყვეტილებები და განჩინებები გახდება საბოლოო, სახელმწიფოები რაც შეიძლება მალე წარუდგენენ მინისტრთა კომიტეტს დაგეგმილ ან „სამოქმედო გეგმით“ გათვალისწინებულ ღონისძიებებს. ყველა ზომის მიღების შემდეგ წარმოდგენილია „სამოქმედო ანგარიში“. ზედამხედველობის პროცესში, მომჩივნებს, არასამთავრობო ორგანიზაციებს და ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნულ ინსტიტუციებს შეუძლიათ წერილობით წარმოადგინონ მოსაზრებები.

2011 წლიდან ამოქმედდა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულებაზე ზედამხედველობის ახალი სისტემა, რომლის მიხედვითც მინისტრთა კომიტეტი აღსრულებაზე ზედამხედველობას ორი სახის პროცედურის მეშვეობით ახორციელებს. უმეტეს შემთხვევაში საქმეებზე გამოიყენება სტანდარტული პროცედურა. ხოლო გაძლიერებული პროცედურა მიმდინარეობს იმ საქმეებზე, რომლებიც მოითხოვენ ინდივიდუალურ გადაუდებელ ღონისძიებებს ან ავლენენ მნიშვნელოვან სტრუქტურულ პრობლემებს (კერძოდ, პილოტური გადაწყვეტილებები) და სახელმწიფოთაშორისი საქმეების დროს.

სტანდარტული ზედამხედველობის პროცედურა – საქმეები ძირითადად ექვემდებარებიან ზედამხედველობის სტანდარტულ პროცედურას გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც საქმის სპეციფიკური ბუნების გამო იგი განხილული უნდა იქნეს გაძლიერებული პროცედურის ფარგლებში. სტანდარტული პროცედურა ეფუძნება ფუნდამენტურ პრინციპს, რომ მოპასუხე სახელმწიფოს ვალდებულიაა, უზრუნველყოს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა და განჩინებათა ეფექტური აღსრულება. აქედან გამომდინარე, ამ პროცედურის ფარგლებში, მინისტრთა კომიტეტის ჩართულობა შეზღუდულია და იგი შემოიფარგლება იმის უზრუნველყოფით, რომ სახელმწიფოებმა დროულად წარმოადგინონ სამოქმედო გეგმა/ანგარიში და მათ მიერ განსახორციელებელი ან გატარებული ღონისძიებები ადეკვატურია. იმ საქმეთა აღსრულების პროცესის განვითარებას, რომელზეც მიმდინარეობს სტანდარტული პროცედურა, ზედამხედველობის გადაწყვეტილებათა აღსრულების დეპარტამენტი, რომელიც მინისტრთა კომიტეტს წარუდგენს ინფორმაციას და სამოქმედო წინადადებებს იმ

⁵⁶ იხილეთ Kudła v. Poland, საჩ. No. 30210/96, განჩინება 26 ოქტომბერი 2000, პარაგრაფი 155.

შემთხვევაში თუ აღსრულების პროცესი მინისტრთა კომიტეტისგან კონკრეტულ ჩარევას მოითხოვს.

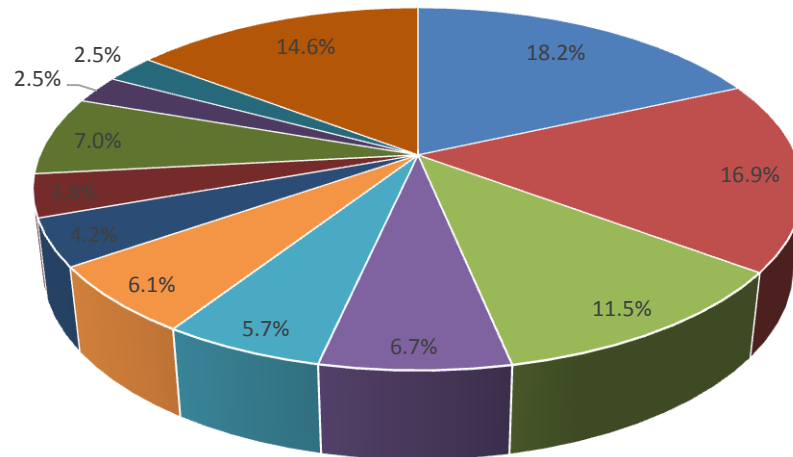
ერთი საზედამხებელო პროცედურიდან მეორეზე გადასვლა – საქმე, რომელიც სტანდარტული ზედამხედველობის პროცედურას ექვემდებარება, მინისტრთა კომიტეტმა შესაძლოა გადაიყვანოს გაძლიერებული ზედამხედველობის ფარგლებში (და პირიქით).

გაძლიერებული ზედამხედველობის პროცედურა – აღსრულების პროცესში ვხვდებით მინისტრთა კომიტეტის უფრო მჭიდრო მონაწილეობას, რომელიც მაქსიმალურ ხელშეწყობას ავლენს აღსრულების პროცესში, რაც გამოიხატება სპეციალური გადაწყვეტილებებით, შუალედური რეზოლუციებით და ასევე აღსრულების ღონისძიებებთან დაკავშირებით რეკომენდაციების გაცემით; კომიტეტმა შესაძლოა სამდივნოს სახელმწიფოს წარმომადგენლებთან უფრო ინტენსიური თანამშრომლობა მოსთხოვოს, რაც შეიძლება გამოიხატოს, სამოქმედო გეგმების მომზადებისა ან/და იმპლემენტაციის ეტაპზე დახმარებაში, ორმხრივი ან მრავალმხრივი შეხვედრების გამართვაში, საკონსულტაციო ვიზიტებსა და საკანონმდებლო ექსპერტიზაში.

გარკვეული კატეგორიის საქმეები გაძლიერებული ზედამხედველობის პროცედურას ავტომატურად ექვემდებარება. ესენია:

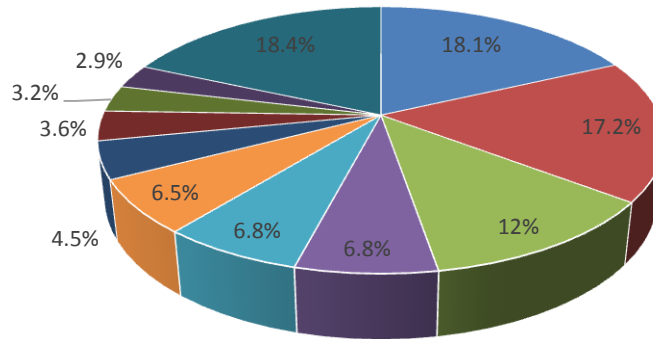
1. გადაწყვეტილება, რომლებიც სასწრაფო ინდივიდუალური ღონისძიებების გატარებას საჭიროებს;
2. პილოტური გადაწყვეტილება;
3. გადაწყვეტილებები, რომლებშიც სასამართლოს ან მინისტრთა კომიტეტის მოსაზრებით, სტრუქტურული ან/და კომპლექსური პრობლემა იკვეთება;
4. სახელმწიფოთაშორის საქმეზე.

ძირითადი სახელმწიფოები, რომელთა წინააღმდეგ
საქმეებზეც მიმდინარეობდა გაძლიერებული
ზედამხედველობა (2017წ.)

■ რუსეთის ფედერაცია	■ უკრაინა	■ თურქეთი
■ ბულგარეთი	■ რუმინეთი	■ იტალია
■ აზერბაიჯანი	■ საბერძნეთი	■ მოლდოვის რესპუბლიკა
■ უნგრეთი	■ პოლონეთი	■ სხვა ქვეყნები

**ძირითადი სახელმწიფოები, რომელთა წინააღმდეგ
საქმეებზეც მიმდინარეობდა გაძლიერებული
ზედამხედველობა (2018წ.)**

■ რუსეთის ფედერაცია	■ უკრაინა	■ თურქეთი
■ ბულგარეთი	■ რუმინეთი	■ იტალია
■ აზერბაიჯანი	■ საბერძნეთი	■ მოლდოვის რესპუბლიკა
■ უნგრეთი	■ სხვა სახელმწიფოები	

2017 წელს საქართველოს წინააღმდეგ დასრულებულ საქმეებზე საერთო ჯამში სტანდარტული ზედამხედველობის პროცედურა მიმდინარეობდა 10 საქმეზე, ხოლო გაძლიერებული ზედამხედველობა მიმდინარეობდა 4 საქმეზე.

2018 წელს საქართველოს წინააღმდეგ დასრულებულ საქმეებზე საერთო ჯამში სტანდარტული ზედამხედველობის პროცედურა მიმდინარეობდა 3 საქმეზე, ხოლო გაძლიერებული ზედამხედველობა მიმდინარეობდა 1 საქმეზე.⁵⁷

⁵⁷ ევროპის საბჭოს 2018 წლის ყოველწლიური ანგარიში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა და განხილვათა აღსრულების ზედამხედველობის თაობაზე. იხ. <https://rm.coe.int/annual-report-2018/168093f3da>

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს როლი საკუთარი გადაწყვეტილებების აღსრულების პროცესში: უფლებამოსილებები და შეზღუდვები

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულების პროცესში სტრასბურგის სასამართლოს ფორმალური როლი არ აკისრია, გარდა იმისა, რაც მოცემულია კონვენციის 46-ე მუხლში. ბევრ გადაწყვეტილებაში სასამართლო მინისტრთა კომიტეტს მიანდობს, განსაზღვროს თუ რა ღონისძიებების გატარება მოითხოვს გადაწყვეტილების აღსრულების მიზნით და თვითონ მხოლოდ სამართლიანი დაკმაყოფილების მიკუთვნებით შემოიფარგლება. ამასთანავე, ზოგიერთ გადაწყვეტილებაში დარღვევის დადგენა მიიჩნევა საკმარის სამართლიან დაკმაყოფილებად.⁵⁸ მიუხედავად ამისა, სასამართლომ დაინახა საჭიროება, დახმარებოდა მინისტრთა კომიტეტს და მოპასუხე სახელმწიფოს, განესაზღვრათ ის ღონისძიებები, რომლებიც დარღვევით გამოწვეულ ზიანს გამოასწორებდა.

პილოტური გადაწყვეტილება, როგორც ზოგადი ღონისძიების იდენტიფიცირების საშუალება

სტრუქტურული პრობლემებიდან გამომდინარე განმეორებითი საქმეების სიმრავლის გათვალისწინებით, სასამართლომ შეიმუშავა პილოტური გადაწყვეტილებების პროცედურა. აღნიშნული პროცედურის მთავარი მახასიათებლებია: ეროვნულ დონეზე სტრუქტურული ან სისტემური პრობლემის არსებობა, რომელიც წარმოშობს საჩივრების დიდ ოდენობას სტრასბურგის სასამართლოს წინაშე⁵⁹ და წარმომადგენლობითი საქმის შერჩევა, რომელიც პილოტურ გადაწყვეტილებაში შესაძლებელს გახდის პრობლემის მიზეზის განსაზღვრას⁶⁰. პილოტური გადაწყვეტილების პროცედურა სხვადასხვა ფორმით ხორციელდება, რაც მოიცავს კვაზი პილოტურ გადაწყვეტილებებსაც,⁶¹ თუმცა ის სასამართლოს პრაქტიკაში კარგად დამკვიდრებული მექანიზმია, რასაც სასამართლოს რეგლამენტში მისი ასახვაც ადასტურებს.⁶² ახალი წესი

⁵⁸ For example *Hanif and Khan v. the United Kingdom*, nos. 52999/08 and 61779/08, § 155, 20.12.2011.

⁵⁹ ყველაზე ცნობილი მაგალითებია სამართალწარმოების გადაჭარბებული ხანგრძლივობა და შიდა ეროვნული სასამართლო გადაწყვეტილების აღუსრულებლობა, თუმცა რიგ ქვეყნებში სისტემურ პრობლემას წარმოადგენდა წინასწარი პატიმრობის არაგონივრული ხანგრძლივობა და აგრეთვე პატიმრობის პირობები.

⁶⁰ See *Broniowski v. Poland* [GC], no. 31443/96, §§ 188-194, ECHR 2004-V.

⁶¹ მაგალიტად სადაც სასამართლო აღნიშნავს სისტემური პრობლემის არსებობას, თუმცა გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილში არ მოითხოვს კონკრეტული ღონისძიებების გატარებას ან მსგავსი საჩივრების გადაწყვეტას, იხ. *Scordino v. Italy* (no. 1) [GC], no. 36813/97 ECHR 2006-V; *Viașu v. Romania*, no. 75951/01, §§ 75-83, 9.12.2008.

⁶² Rule 61 adopted by the Court in February 2011.

ნათლად განმარტავს, რომ სასამართლოა ის ორგანო, რომელმაც უნდა განსაზღვროს, რა სახის ღონისძიება გაატაროს მოპასუხე სახელმწიფომ ეროვნულ დონეზე.⁶³ აღნიშნულ წესში ასევე მოცემულია, რომ სასამართლოს პილოტური გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილში შეუძლია დაადგინოს, რომ გადაწყვეტილების შედეგად განსაზღვრული ღონისძიება გატარდეს მითითებულ დროში.⁶⁴ ამ გზით სასამართლო სახელმწიფოს უთითებს თუ რა ვადაში განახორციელოს ცვლილებები. აქვე შეიძლება ითქვას, რომ სასამართლო გარკვეულწილად იჭრება მინისტრთა კომიტეტის კომპეტენციაში, ვინაიდან განსაზღვრავს არა მხოლოდ გასატარებელი ღონისძიების სახეს, არამედ აგრეთვე ერთეობა ზედამხედველობის პროცესში. თუმცა, ეს შეიძლება სარისკოც იყოს. შესაძლოა კითხვები წარმოიშვას როგორც მინისტრთა კომიტეტისა და სასამართლოს როლების გამიჯვნასთან, აგრეთვე შემდგომი პროცედურების სამართლებრივ საფუძვლებთან მიმართებით, კერძოდ განსაზღვრული ვადის ხანგრძლივობის გაგრძელებასთან მიმართებით.⁶⁵ უფრო ფრთხილი მიდგომა იქნა გამოყენებული პატიმრობის პირობებთან დაკავშირებით, სადაც სასამართლომ მოთხოვა მოპასუხე სახელმწიფოს, მინისტრთა კომიტეტთან თანამშრომლობით, ექვსი თვის განმავლობაში წარმოედგინა, თუ რა ვადაში განახორციელებდა პრევენციულ და საკომპენსაციო ხასიათის ღონისძიებებს.⁶⁶ სასამართლოს გადაწყვეტილებიდან გამომდინარე ვალდებულებები შეიძლება დაიყოს სამ კატეგორიად: სამართლიანი დაკმაყოფილება, ინდივიდუალური და ზოგადი ღონისძიებები, რომლებიც ზემოთ უკვე იქნა განხილული.

სამართლიანი დაკმაყოფილება

კონვენციის 41-ე მუხლის მიხედვით:

„თუ სასამართლო დაადგენს, რომ დაირღვა კონვენცია და მისი ოქმები, ხოლო შესაბამისი მაღალი ხელშემკვრელი მხარის შიდასახელმწიფოებრივი სასამართლო დარღვევის მხოლოდ ნაწილობრივი გამოსწორების შესაძლებლობას იძლევა, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლო დაზარალებულ მხარეს სამართლიან დაკმაყოფილებას მიაკუთვნებს.“

სამართლიანი დაკმაყოფილება ერთადერთი ღონისძიებაა, რომლის განხორციელებაც შეუძლია სასამართლოს უბრძანოს მოპასუხე სახელმწიფოს.

⁶³ 61-ე წესის მე-3 ნაწილი.

⁶⁴ 61-ე წესის მე-4 ნაწილი.

⁶⁵ Extensions were granted in both *Greens and M.T.* and *Maria Atanasiu and Others*, see note 29.

⁶⁶ *Ananyev and Others v. Russia*, nos. 42525/07 and 60800/08, at § 234 and point 7 of the operative provisions, 10.01.2012.

დროთა განმავლობაში იხვეწებოდა სასამართლოს პრაქტიკა: პირველ რიგში, სასამართლომ განსაზღვრა თუ რა ვალუტაში უნდა ყოფილიყო სამართლიანი დაკმაყოფილების ფარგლებში განსაზღვრული თანხა გადახდილი, რათა თავიდან აერიდებინა ვალუტის კურსის სწრაფ გაუარებასთან დაკავშირებული უხერხულობები. 1991 წლის 28 აგვისტოს მიღებული გადაწყვეტილების შემდეგ საქმეზე მორეირა დე აზევედო პორტუგალიის წინააღმდეგ⁶⁷, სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა ვადა, რომლის ფარგლებშიც უნდა განახორციელოს მოპასუხო სახელმწიფომ თანხის გადახდა (როგორც წესი, სამი თვე). თუმცა, ვინაიდან გარკვეულმა სახელმწიფოებმა აღნიშნულ ვადაში არ უზრუნველყვეს თანხის გადახდა, სასამართლომ გადადგა შემდეგი ნაბიჯები: ის აწესებს საურავს ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრული სასესხო განაკვეთის მიხედვით, რომლის გადახდის ზედამხედველობაზე პასუხისმგებლობაც მინისტრთა კომიტეტს ეკისრება. პრობლემის გადაჭრის აღნიშნული გზა, რომელმაც ზოგადი წესის სახე მიიღო, აგრეთვე ვრცელდება იმ საქმეებზე, რომლებიც სასამართლომ საქმეთა ნუსხიდან ამორიცხა იმის გამო, რომ მიღწეულ იქნა მეგობრული მორიგება და სადაც არ არის ცალსახა დებულება საურავის თაობაზე.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი, სადაც სასამართლო სახელმწიფოს ავალებს სამართლიანი დაკმაყოფილების გადახდას, ეროვნულ მართლწესრიგში აღსრულებადი უნდა იყოს. მაგალითად, მალტაში 1987 წლის 19 აგვისტოს XVI კანონის მე-6 მუხლის მიხედვით, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებების მსგავსად უნდა აღსრულდეს; გადაწყვეტილება აღსრულდება მას შემდეგ რაც განაცხადი შევა საკონსტიტუციო სასამართლოს კანცელარიაში.

კომუნიკაცია მინისტრთა კომიტეტთან (მთავრობის სამოქმედო გეგმა/ანგარიში, არასამთავრობო ორგანიზაციების ჩართულობა)

მთავრობის სამოქმედო გეგმა/ანგარიში

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ არაუგვიანეს 6 თვისა სახელმწიფო სამოქმედო გეგმას წარუდგენს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტს, რომელიც ამ უკანასკნელმა 2004 წელს შემოიღო, ხოლო ზედამხედველობის პროცესში 2009 წლიდან დაიწერა. მინისტრთა კომიტეტი აღნიშნული სამოქმედო გეგმით

⁶⁷ *Moreira de Azevedo v. Portugal* judgment of 28 August 1991 (Series A no. 208-C).

აფასებს სახელმწიფოს მიერ ნაკისრი ვალდებულების შესრულებას. სამოქმედო გეგმისა და ანგარიშების წარდგენა საბოლოოდ სავალდებულო გახდა 2011 წელს. 2015 წლის 27 მარტს ბრიუსელის კონფერენციაზე მიღებული დეკლარაციის თანახმად, სახელმწიფოები ვალდებული არიან „გააგრძელონ ძალისხმევის გაზრდა, რათა დადგენილ ვადებში წარმოადგინონ სამოქმედო გეგმები და ანგარიშები; ძირითადი საშუალებები მინისტრთა კომიტეტსა და მონაწილე სახელმწიფოთა დიალოგს შორის, რომელიც ასევე ხელს შეუწყობს დიალოგს სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან როგორცაა ევროპული სასამართლო, ეროვნული პარლამენტი ან ადამიანის უფლებათა ეროვნული ინსტიტუტები. ამრიგად, სამოქმედო გეგმები და ანგარიშები იქცა მთავარ ელემენტად გადაწყვეტილებათა აღსრულების ზედამხედველობის პროცესში, რითაც დიდი წვლილი შეაქვს მის გამჭვირვალობასა და დინამიკაში.

სამოქმედო გეგმა

სამოქმედო გეგმა არის დოკუმენტი, რომელშიც მოცემულია მოპასუხე სახელმწიფოს მიერ გასატარებელი ღონისძიებები, ე.ი. გეგმა, რომლის მიხედვითაც უნდა მოხდეს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა იმპლემენტაცია, რაც მოიცავს ზომების მიღებისა და განხორციელების გრაფიკს.

შესაძლებლობის ფარგლებში სამოქმედო გეგმა ადგენს გადაწყვეტილებათა იმპლემენტაციისათვის ყველა აუცილებელ ზომას, მათი დაუყოვნებლივი დადგენის შეუძლებლობის შემთხვევისთვის, სამოქმედო გეგმაში გაწერილია ნაბიჯები, რომლებიც უნდა იქნეს მიღებული მათ განსახორციელებლად. სამოქმედო გეგმა არის განვითარებადი დოკუმენტი. აღსრულების პროცესში ის რეგულარულად უნდა განახლდეს და აისახოს განხორციელებული ზომების შესახებ უახლესი ინფორმაცია.

სამოქმედო გეგმა ასევე უნდა გადაიხედოს იმ შემთხვევაში, თუ ხელისუფლება მიიჩნევს, რომ თავდაპირველად დადგენილი ზომები საჭიროებს გადახედვას განვითარებული მოვლენების შესაბამისად.

სამოქმედო ანგარიში

სამოქმედო ანგარიში წარმოადგენს მოპასუხე სახელმწიფოს ანგარიშს, რომელშიც მოცემულია ყველა მიღებული ზომა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების იმპლემენტაციისათვის ან/და იმის განმარტება, თუ რატომ არ/აღარ არის საჭირო ზომების მიღება.

როდესაც გატარდება სამოქმედო გეგმაში (გეგმებში) აღწერილი სახელმწიფოს მიერ თავდაპირველად წარმოდგენილი ყველა ზომა, სამოქმედო გეგმის საბოლოო განახლებული ვარიანტი იქცევა სამოქმედო დასკვნად.

უნდა აღინიშნოს, რომ სამოქმედო გეგმა ან ანგარიში აუცილებელია, როდესაც სახეზეა:

- პრეცედენტული მნიშვნელობის საქმე,
- საქმეთა ჯგუფი,
- განმეორებადი (ანალოგი) საქმეები, რომლებიც უკვე დასრულებულია;
- მორიგება, რომლის დროსაც დადგენილია კონკრეტული ვალდებულებები (გარდა დადგენილი თანხის გადახდისა).

რაც შეეხება განმეორებად საქმეებს, რომლებიც მიეკუთვნებიან მინისტრთა კომიტეტის წინაშე განხილვის პროცესში მყოფ საქმეთა ჯგუფებს, აღსრულებისთვის საჭირო ინდივიდუალური ღონისძიებების შესახებ ინფორმაციის წარმოდგენა შესაძლებელია, როდესაც მოხდება მთლიანად ჯგუფის სამოქმედო გეგმის განახლება. თუმცა, თუ გადაწყვეტილებიდან იკვეთება გადაუდებელი ინდივიდუალური ღონისძიებების საჭიროება, შესაბამისი ინფორმაცია წარმოდგენილი უნდა იქნეს რაც შეიძლება სწრაფად, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში განცალკევებული კომუნიცირების სახით. შემდგომში, აღნიშნულ ინფორმაციას სახელმწიფო შეიყვანს საქმეთა ჯგუფის განახლებულ სამოქმედო გეგმაში ან სამოქმედო ანგარიშში.

სამოქმედო გეგმების და ანგარიშების მიზანია, რომ მინისტრთა კომიტეტი იყოს ინფორმირებული და ისე განახორციელოს ზედამხედველობა. შესაბამისად, არსებითად მნიშვნელოვანია, რომ აღნიშნული დოკუმენტები ნათლად და ზუსტად ასახავდნენ საქმეში არსებულ საკითხს/პრობლემას, დაგეგმილ ან/და მიღებულ ზომებს, ასევე მათ გავლენას და შესაძლებლობას არსებული პრობლემის გადასაჭრელად.

სამოქმედო გეგმა/ანგარიში მოიცავს შემდეგ ნაწილებს: ა) საქმის ან საქმეთა ჯგუფის აღწერილობა; ბ) ინდივიდუალური ღონისძიებები; გ) ზოგადი ღონისძიებები და მთავრობის დასკვნები. ის ასევე შესაძლოა მოიცავდეს დანართებს.

საქმის აღწერილობაში ნაჩვენები უნდა იყოს თუ რატომ დაადგინა ევროპულმა სასამართლომ დარღვევა.

ინდივიდუალური ღონისძიებების მიზანია დარღვევის აღმოფხვრა და შეძლებისდაგვარად დაზარალებული მხარის უფლების აღდგენა.

ზოგადი ღონისძიებების მიზანია მომავალში თავიდან იქნეს აცილებული მსგავსი დარღვევები ან/და დასრულდეს მიმდინარე დარღვევები.

სამოქმედო გეგმაში წარმოდგენილი მთავრობის დასკვნები უნდა შეეხებოდეს აღსრულების პროცესის შემდეგ ეტაპს, სადაც მითითებული იქნება თუ როგორ შეიძლება სამოქმედო გეგმის განახლებული ვერსიის წარდგენა მინისტრთა კომიტეტში. სამოქმედო დასკვნაში მოცემული უნდა იყოს მთავრობის დასკვნა მიღებული ინდივიდუალური და ზოგადი ღონისძიებების შესახებ, ასევე მთავრობა კომიტეტს მოუწოდებს საქმეზე ზედამხედველობის დასრულებისკენ. თუ განმეორებადი (ანალოგი) საჩივარი კვლავ კომიტეტის ზედამხედველობის ქვეშ იმყოფება სხვა საქმის ან საქმეთა ჯგუფის კონტექსტში, სამოქმედო ანგარიშის დასკვნაში მოცემული უნდა იყოს იგი და აღინიშნოს ხელისუფლების ვალდებულება ამ კონტექსტში პრობლემის გადასაჭრელად.

არასამთავრობო ორგანიზაციების ჩართულობა

2010 წელს ევროპული კონვენციაში შევიდა ცვლილებები, რომლის მიხედვითაც 34-ე მუხლის თანახმად არასამთავრობო ორგანიზაციებს საშუალება ეძლევათ დამოუკიდებლად მიმართონ ევროპულ სასამართლოს და აცნობონ გადაწყვეტილებათ აღსრულების პროცესის დარღვევების შესახებ, ხოლო თავის მხრივ მაღალი ხელშემკვრელი მხარეები კისრულობენ ვალდებულებას რომ არაფრით დააბრკოლონ ამ უფლების შესაბამისად განხორციელება. არასამთავრობო ორგანიზაცია კონკრეტულ საქმეზე ამზადებს მინისტრთა კომიტეტისთვის მომზადებულ წერილს, რომელსაც უგზავნის ყველა დაინტერესებულ სამთავრობო უწყებას.

არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის, დაზარალებული მხარეებისთვის და მათი ადვოკატებისთვის არსებობს სხვადასხვა გზა, რომ ჩაერთონ მინისტრთა კომიტეტის მიერ ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების პროცესში და ხელი შეუწონ მათ სრულ, დროულ და ეფექტურ იმპლემენტაციას. ხშირ შემთხვევაში, ასეთმა ჩართულობამ შესაძლოა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს პროცესის ეფექტურობაში. მართლაც, დაინტერესებული მხარის ჩართულობის გარეშე, მინისტრთა კომიტეტი დგას იმის საშიშროების წინაშე, რომ მოისმენს მხოლოდ მთავრობის პოზიციას გადაწყვეტილებათა აღსრულების თაობაზე.

მინისტრთა კომიტეტისთვის წერილობითი კომუნიკაციის გაგზავნა დაზარალებული მხარეებისთვის, არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის და მათი ადვოკატებისთვის წარმოადგენს ძირითად და ყველაზე ფორმალურ გზას იმისათვის, რომ ჩართულნი იყვნენ პროცესში. მინისტრთა კომიტეტის წესდების მე-9 წესის მიხედვით, აღსრულების პროცესის ხელშეწყობის მიზნით,

დაზარალებულ მხარეებს და არასამთავრობო ორგანიზაციებს შეუძლიათ მინისტრთა კომიტეტს წარუდგინონ კომუნიკაციები.

კომუნიკაციები შესაძლოა ეხებოდეს როგორც სამოქმედო გეგმის/ანგარიშის არსებით, ასევე პროცედურულ ნაწილებს და ისინი უნდა პასუხობდნენ მთავრობის სამოქმედო გეგმის ფარგლებსა და შინაარსს.

არსებით ნაწილთან დაკავშირებით არასამთავრობო ორგანიზაცია:

- საუბრობს მიღებული/გათვალისწინებული ინდივიდუალური ღონისძიებების აღდგენად უნდა დაკავშირებით, უთითებს თუ სად არის საჭირო ინდივიდუალური ღონისძიებების გატარება ზოგადი ღონისძიებების მიღებამდე;
- რეკომენდაციას უწევს დამატებით ზოგად ღონისძიებებს თუ სახელმწიფოს მიერ შემოთავაზებული ღონისძიებები არასაკმარისია (მაგალითად, მაშინ როცა საქმეში პირდაპირ არ ვლინდება სისტემური ან სტრუქტურული ადამიანის უფლებათა საკითხები და სახელმწიფო არ ითვალისწინებს მათ);
- წარადგენს მტკიცებულებებს ზემოაღნიშნული დამატებითი ზომების მიღების საჭიროების გასამართლებლად;
- ეჭვქვეშ აყენებს სახელმწიფოს მიერ წარმოდგენილ ნებისმიერ ინფორმაციას, რომელსაც გატარებულ ღონისძიებებთან შეუსაბამოდ მიიჩნევს;
- წარმოადგენს უფრო ზოგად, კონტექსტუალურ ინფორმაციას, მაგალითად, თუ მიიჩნევს, რომ სამოქმედო გეგმა სრულად არ ასახავს დარღვევის გამომწვევი ფაქტორების სერიოზულობას;
- წარადგენს მტკიცებულებებს იმის თაობაზე, რომ სახელმწიფოს მიერ მიღებული ზომები არაეფექტური იყო.

პროცედურულ ნაწილთან დაკავშირებით, არასამთავრობო ორგანიზაციებს შეუძლიათ მოითხოვონ:

- საქმის დაუყოვნებლივი და დეტალური გამოკვლევა;
- შეფერხების შემთხვევაში სახელმწიფოებმა წარმოადგინონ სამოქმედო გეგმა/ანგარიშები;
- ზედამხედველობის სტანდარტული პროცედურიდან გაძლიერებულ პროცედურაზე გადასვლა;
- საქმეზე დებატების გამართვა მინისტრთა კომიტეტის კვარტლურ შეხვედრაზე;
- მინისტრთა კომიტეტის შუალედური რეზოლუცია;
- გამონაკლის შემთხვევებში დარღვევის შესახებ დაიწყოს საქმის წარმოება (ევროპული კონვენციის 46-ე მუხლის მე-4 ნაწილის შესაბამისად, თუ მინისტრთა კომიტეტი მიიჩნევს, რომ მაღალი ხელშემკვრელი მხარე უარს ამბობს დაემორჩილოს სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებას, კომიტეტს შეუძლია, ამ მხარისათვის ოფიციალური შეტყობინების შემდეგ და კომიტეტის უფლებამოსილი წარმომადგენლების ხმათა ორი მესამედით მიღებული

გადაწყვეტილების საფუძველზე, მიმართოს სასამართლოს იმის დასადგენად ასრულებს თუ არა ხელშემკერელი მხარე საკუთარ ვალდებულებას);

- მოუწოდონ მინისტრთა კომიტეტს, რომ განსამარტად საქმე გადასცეს ევროპულ სასამართლოს.

აღსასრულებელ გადაწყვეტილებათა/განჩინებათა ტიპები

წინამდებარე თავში განხილული იქნება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს აღსასრულებელ გადაწყვეტილებათა/განჩინებათა ტიპები და მათთვის დამახასიათებელი სპეციფიკა, რომელთა გათვალისწინებაც მნიშვნელოვანია აღსრულების პროცესში. მოცემულ თავში წარმოდგენილია კონვენციის დებულებები, პრეცედენტული სამართალი და სასამართლოს რეგლამენტი საქმის არსებითი განხილვის შედეგად მიღებულ გადაწყვეტილებას, მეგობრულ მორიგებასა და ცალმხრივ აღიარებასთან დაკავშირებით. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები შეიძლება მიღებულ იქნეს გადაწყვეტილების ან განჩინების ფორმით. ჩნდება ლოგიკური შეკითხვა, რა განსხვავებაა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებასა და განჩინებას შორის? პასუხი შემდეგში მდგომარეობს: განჩინება, როგორც წესი, გამოიცემა ერთი მოსამართლის, კომიტეტის ან სასამართლო პალატის მიერ და იგი ეხება მხოლოდ საჩივრის დასაშვებობის საკითხს. იმ შემთხვევაში, როდესაც სტრასბურგის სასამართლო იხილავს საქმის არსებით მხარეს, მას გამოაქვს გადაწყვეტილება. ასევე საინტერესოა მეგობრული მორიგების ან ცალმხრივი აღიარების დროს სტრასბურგის სასამართლო გადაწყვეტილებას იღებს თუ განჩინებას. ამ კონტექსტში ყურადღება ექცევა თუ რა შედეგება მხარეებს შორის მორიგება ან რა ეტაპზე აღიარებს სახელმწიფო დარღვევას. თუ მხარეებს შორის მეგობრული მორიგება ან ცალმხრივი აღიარება მიღწეულ იქნება საქმის დასაშვებად ცნობამდე, სასამართლო მათ დამტკიცებს განჩინების ფორმით, ხოლო თუ ეს შეთანხმება საჩივრის დასაშვებად ცნობის შემდეგ მოხდება, ამ შემთხვევაში გადაწყვეტილების ფორმით.⁶⁸

ქვემოთ მოცემულ ქვეთავებში უფრო დეტალურად იქნება განხილული საქმის არსებითი განხილვის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილება, მეგობრული მორიგება და ცალმხრივი აღიარება.

---

⁶⁸ Philip Leach, Taking a Case to the European Court of Human Rights, Oxford University Press (3rd ed.), 2011. pg.65.

➤ საქმის არსებითი განხილვის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილება

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს რეგლამენტის მე-8 თავი ეთმობა სრულად გადაწყვეტილებას. გადაწყვეტილება სტრასბურგის სასამართლო მეტი ეფექტურობისთვის ერთდროულად წყვეტს საჩივრის დასაშვებობის საკითხსა და საქმის არსებითი მხარეზე. სასამართლოს რეგლამენტის 74¹ მუხლის 1-ლი ნაწილის მიხედვით, გადაწყვეტილებაში *inter alia* მოცემულია საქმის ფაქტობრივი გარემოებები, მხარეთა არგუმენტები, სასამართლოს შეფასება და სარეზოლუციო ნაწილი. ამასთანავე, როდესაც სასამართლო დაადგენს კონვენციის ან დამატებითი ოქმების დარღვევას, გადაწყვეტილებაში ასახული უნდა იყოს კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილება. საყურადღებოა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების სწორედ ამ ნაწილში უთითებს ეროვნულ დონეზე საქმის წარმოების განახლების შესაძლებლობაზე.

➤ მეგობრული მორიგება

მეგობრული მორიგება გათვალისწინებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 39-ე მუხლში და აგრეთვე სასამართლოს რეგლამენტის 62-ე წესში. საქმის წარმოების პროცესში, საქმის კომუნიცირების შემდეგ, სასამართლო მხარეებს ეკითხება არის თუ არა შესაძლებელი მათ შორის მორიგების მიღწევა, თუმცა მხარეები შეიძლება მორიგდნენ საქმის წარმოების ნებისმიერ ეტაპზე. მეგობრული მორიგება და ცალმხრივი აღიარება განსხვავებული, თუმცა მაინც ერთმანეთთან დაკავშირებული პროცედურაა. თუ საქმეზე ვერ იქნა მიღწეული მეგობრული მორიგება, შემდეგ ხელისუფლების წარმომადგენლები ცდილობენ ცალმხრივი აღიარების გზით დაასრულონ საქმის განხილვა. სასამართლო, როგორც წესი, შესაბამისი შეთავაზებებისთვის აწესებს გარკვეულ ვადას; მიუხედავად ამისა, დასაშვებია ნებისმიერი ვადის გახანგრძლივება. თუ საქმე უკავშირდება სტრასბურგის სასამართლოს მიერ „კარგად დადგენილ პრეცედენტულ სამართალს“, სასამართლო მორიგების შეთავაზებას საკუთარი ინიციატივით უგზავნის მხარეებს.

კონვენციის 39-ე მუხლის მე-2 ნაწილის და სასამართლოს რეგლამენტის 62-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, მეგობრული მორიგების პროცესი კონფიდენციალურია და არცერთი შეთავაზება, რომელიც გაკეთდება მეგობრული მორიგების მიღწევის პროცესში არ შეიძლება გამოყენებულ ან ხსენებულ იქნეს საქმის წარმოების შემდეგ ეტაპზე. კონფიდენციალურობის დარღვევამ შესაძლოა განაპირობოს საქმის დაუშვებლად ცნობა იმ

საფუძვლით, რომ ბოროტად იქნა გამოყენებული ინდივიდუალური განაცხადის უფლება (იხ., მაგალითად, ჰადრაბოვა და სხვები ჩეხეთის წინააღმდეგ).⁶⁹

თუ მიღწეულია მეგობრული მორიგება, მხარეებმა წერილობით უნდა აცნობონ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს დაადასტუროს მორიგების პირობები და აგრეთვე კონვენციის 39-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად უნდა მოთხოვონ საჩივრის საქმეთა ნუსხიდან ამორიცხვა. როდესაც მომჩივანსა და სახელმწიფოს შორის მიღწეულია შეთანხმება, როგორც წესი ეს მოიცავს მომჩივნისთვის სახელმწიფოს მხრიდან კომპენსაციის მიკუთვნებას. მხარეებმა მორიგებაში უნდა მიუთითონ, რომ ისინი არ მოითხოვონ საქმის დიდი პალატისათვის გადაცემას და აღნიშნული მორიგება წარმოადგენს საქმის საბოლოო გადაწყვეტას. სტრასბურგის სასამართლო დაადასტურებს, რომ მორიგება მიღწეულ იქნა ადამიანის უფლებათა პატივისცემის საფუძველზე. მორიგების პირობების შესწავლის შემდეგ, თუ სასამართლო არ მიიჩნევს, რომ ადამიანის უფლებათა პატივისცემის საფუძვლები მოითხოვს საჩივრის შესწავლის გაგრძელებას, სასამართლო საჩივარს ამორიცხავს საქმეთა ნუსხიდან. ზოგიერთ შემთხვევაში, მეგობრული მორიგების მიღწევის შემდეგ სასამართლო განაგრძობს საქმის განხილვას. მაგალითად, გადაწყვეტილებაში საქმეზე *უკრაინის მედია ჯგუფი უკრაინის წინააღმდეგ*⁷⁰ სასამართლომ კვლავ გააგრძელა საქმის განხილვა, რათა დაედგინა დაკმაყოფილებული იყო თუ არა ადამიანის უფლებათა პატივისცემის ტესტი. ანალოგიურად, გადაწყვეტილებაში საქმეზე *პალადი მოლდოვას წინააღმდეგ*⁷¹ სასამართლომ განაგრძო საქმის განხილვა, რადგან ვერ დარწმუნდა, რომ მომჩივანი დაეთანხმა მეგობრულ მორიგებას.

როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ამტკიცებს მეგობრულ მორიგებას, სასამართლო საქმეს ამორიცხავს საქმეთა ნუსხიდან შესაბამისი განჩინებით, რომელიც ფაქტებისა და მიღწეული შეთანხმების მოკლედ გადმოცემით შემოიფარგლება. ამის შემდეგ მინისტრთა კომიტეტს ეკისრება პასუხისმგებლობა, ზედამხედველობა გაუწიოს მეგობრული მორიგების პირობების აღსრულებას.

უნდა აღინიშნოს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 37-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სასამართლოს შეუძლია აღადგინოს საჩივარი

⁶⁹ Hadrabova and Others v. Czech Republic, nos. 42165/02 და 466/03, 25.09.07.

⁷⁰ Ukrainian Media Group v. Ukraine, N72713/01, 29.03.05.

⁷¹ Paladi v. Moldova, N39806/05, 10.07.07.

საქმეთა ნუსხაში, თუ იგი ჩათვლის, რომ მეგობრული მორიგება არ შესრულდა.⁷²

➤ ცალმხრივი აღიარება

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს წინაშე არსებულ ერთ-ერთ გამოწვევას წარმოადგენს განმეორებითი საქმეების დიდი რაოდენობა. მსგავსი საჩივრები გამომდინარეობს სისტემური პრობლემებისგან, რომლებიც გადაუჭრელი რჩება მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლომ უკვე იმსჯელა ამ საკითხზე. მაგალითად, ეს პრობლემებია სამოქალაქო საქმის წარმოების ხანგრძლივობა იტალიაში, ეროვნული სასამართლო გადაწყვეტილებების აღუსრულებლობა უკრაინაში, პატიმრობის პირობები რუსეთში⁷³. განმეორებითი საქმეების განხილვისას, სტრასბურგის სასამართლო იმეორებს უკვე კარგად დადგენილ პრაქტიკას. ამ პრობლემასთან გამკლავების მიზნით, სასამართლომ შეიმუშავა ცალმხრივი აღიარების მექანიზმი, რომლის ფარგლებშიც მოპასუხე სახელმწიფო აღიარებს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევას და პირობას დებს, მომჩივანს მიაკუთვნოს შესაბამისი ანაზღაურება. ამდენად, სასამართლო საქმის არსებით გარემოებებზე მსჯელობის ნაცვლად, განიხილავს მთავრობის მიერ წარმოდგენილი ცალმხრივი აღიარების საფუძველზე უნდა ამორიცხოს თუ არა საჩივარი განსახილველ საქმეთა ნუსხიდან.

იმ შემთხვევაში, როდესაც მხარეებს შორის ვერ იქნა მიღწეული მეგობრული მორიგება, მოპასუხე სახელმწიფომ შესაძლოა წარადგინოს დეკლარაცია, რომლითაც აღიარებს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევას და კისრულობს ვალდებულებას მომჩივანს მიაკუთვნოს ზიანის ანაზღაურება. ცალმხრივი დეკლარაცია გათვალისწინებულია სასამართლოს რეგლამენტის 62-ა მუხლით. 2007 წლიდან ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ხელშემკერდმა სახელმწიფოებმა აქტიურად დაიწყეს ცალმხრივი დეკლარაციების გამოყენება. 2007 წელს ის გამოყენებულ იქნა 30 საქმესთან მიმართებით, მაშინ როდესაც 2011 წელს ეს რიცხვი 692-მდე გაიზარდა.

მართალია, ცალმხრივი აღიარებით შეიძლება დასრულდეს ყველა ტიპის საქმე, თუმცა სენსიტიურ ან კომპლექსურ საქმეებს, აგრეთვე ყველაზე სერიოზულ ადამიანის უფლებათა დარღვევებთან დაკავშირებით წარდგენილ ცალმხრივ აღიარებას, სასამართლო განიხილავს განსაკუთრებული სიფრთხილითა და იმ კრიტერიუმებზე დაყრდნობით, რომლებიც შეიმუშავა საქმეზე *ტაჰსინ აკარი*

⁷² Guide to Friendly Settlements and Unilateral Declarations before the European Court of Human Rights, the European Human Rights Advocacy Centre, August, 2018, pg.3.

⁷³ <http://website-pace.net/documents/19838/3115031/AS-JUR-2017-15-EN.pdf/18891586-7d6c-4297-b5f7-4077636db28e>.

თურქეთის წინააღმდეგ⁷⁴. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს წინაშე ცალმხრივი აღიარება პირველად 2011 წელს თურქეთმა წარადგინა⁷⁵. მოგვიანებით სასამართლომ ზემოხსენებულ ტაშინ აკარის საქმეზე შეიმუშავა არაამომწურავი სია იმ ფაქტორებისა, რომლებიც უნდა შეფასდნენ, რათა მიღებულ იქნეს გადაწყვეტილება, უნდა ამოირიცხოს თუ არა საჩივარი საქმეთა ნუსხიდან. ეს ფაქტორებია:

- საჩივრის ბუნება;
- საჩივრით წამოჭრილი საკითხი ხო მარ არის სასამართლოს მიერ უკვე განხილული საკითხების მსგავსი;
- ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულების კონტექსტში სახელმწიფოს მიერ გატარებული ღონისძიებების ბუნება და მასშტაბი და ამ ღონისძიებების გავლენა განსახილველ საქმეზე; აგრეთვე
- მხარეებს შორის ხომ არ არის სადავო ფაქტობრივი გარემოებები.

ცალმხრივი დეკლარაციების წარდგენა, როგორც წესი, ხდება მეგობრული მორიგების წარუმატებელი მცდელობის შემდეგ და სამართლიანი დაკმაყოფილების ეტაპზე შესაძლოა სათანადო მექანიზმს წარმოადგენდეს.

განსხვავებით მორიგების კონფიდენციალური მოლაპარაკებებისა, ცალმხრივი აღიარება წარდგენილ უნდა იქნეს საჯაროდ. მომჩივანს შეუძლია გააკეთოს კომენტარები, კერძოდ, განმარტოს თუ რატომ უნდა დააკმაყოფილოს ან უარყოს სასამართლომ ცალმხრივი დეკლარაციის გზით დავის გადაწყვეტა. თუ მომჩივანი ეთანხმება ცალმხრივ აღიარებას, საჩივარი ამოირიცხება საქმეთა ნუსხიდან და მის აღსრულებას ზედამხედველობას მინისტრთა კომიტეტი გაუწევს.

მაშინაც კი, თუ მომჩივანს საჩივრის განხილვის გაგრძელება სურს, სასამართლო თავად გადაწყვეტს⁷⁶ არის თუ არა ეს გამართლებული. თუ სასამართლო დაასკვნის, რომ საქმის განხილვა აღარ არის გამართლებული, ცალმხრივი დეკლარაცია უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ კრიტერიუმებს:

- საჩივარში წამოჭრილ საკითხთან დაკავშირებით უნდა არსებობდეს კარგად დამკვიდრებული პრეცედენტული სამართალი;
- მომჩივანთან მიმართებით ნათლად უნდა იყოს აღიარებული კონვენციის დარღვევა - აგრეთვე ცალსახად უნდა იქნეს მითითებული დარღვევის ბუნება;

⁷⁴ Tashin Acar v. Turkey (preliminary objection) [GC], N 26307/95, 6.05.2003.

⁷⁵ საქმეზე აკმანი თურქეთის წინააღმდეგ (Akman v. Turkey), N37453/97, 26.06.2001.

⁷⁶ კონვენციის 37-ე მუხლი.

- სამართლიან დაკმაყოფილებასთან დაკავშირებით სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად, მიკუთვნებული უნდა იყოს ადეკვატური ზიანის ანაზღაურება;
- საჭიროების შემთხვევაში, მთავრობის მიერ ნაკისრი უნდა იყოს ზოგადი ხასიათის ვალდებულებები (კანონმდებლობის ან ადმინისტრაციული პრაქტიკის შეცვლა, ახალი პოლიტიკის შემოღება და სხვ.);
- ადამიანის უფლებათა პატივისცემა: ცალმხრივი აღიარება სასამართლოსთვის უნდა წარმოადგენდეს საკმარის საფუძველს იმის დასადგენად, რომ ადამიანის უფლებათა პატივისცემა არ მოითხოვს საჩივრის განხილვის გაგრძელებას.

თუ სასამართლო დაამტკიცებს ცალმხრივ აღიარებას, ის იღებს განჩინებას ან გადაწყვეტილებას საჩივრის საქმეთა ნუსხიდან ამორიცხვის თაობაზე. თუ ცალმხრივ აღიარებაში არ არის გათვალისწინებული ხარჯები და დანახარჯები⁷⁷, სასამართლომ გამონაკლის შემთხვევაში შეიძლება მიაკუთვნოს მსგავსი ანაზღაურება სასამართლოს რეგლამენტის 43-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად.

აღსანიშნავია, რომ მინისტრთა კომიტეტი არ არის უფლებამოსილი ზედამხედველობა გაუწიოს ცალმხრივი დეკლარაციით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას. იმ შემთხვევაში თუ მთავრობა ვერ გაატარებს ინდივიდუალურ ღონისძიებებს, მომჩივანს შეუძლია მოითხოვოს მისი საქმის აღდგენა სასამართლოს განსახილველ საქმეთა ნუსხაში. სასამართლოს განჩინებას, თავისთავად, ვერ ექნება ის გავლენა, რომ მომჩივანი დააბრკოლოს ეროვნულ დონეზე არსებული სამართლებრივი დაცვის საშუალებით სარგებლობაში.⁷⁸

განჩინებაში საქმეზე *თაქთაქიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ*⁷⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ეჭვქვეშ არ უნდა დადგეს ცალმხრივი აღიარების მნიშვნელობა

ხაზი უნდა გაესვას იმ სირთულეს, რასაც ეროვნული სასამართლოები აწყდებიან, როდესაც ეროვნულ დონეზე ახლდება საქმის წარმოება იმ საფუძველით, რომ არსებობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული *განჩინება*, რომლითაც დადგენილია კონვენციის დარღვევა ამ საქმესთან დაკავშირებით. სირთულე მდგომარეობს იმაში, რომ მეგობრული მორიგებისა და ცალმხრივი აღიარების დროს სტრასბურგის სასამართლო

⁷⁷ ან ოუშემოთავაზებული ოფერა არარის საკმარისი მომჩივნის წარმომადგენლების მიერ გაწეულ შრომასთან მიმართებით

⁷⁸ Unilateral declarations: policy and practice, European Court of Human Rights, September, 2012.

⁷⁹ Londa Taktakishvili against Georgia, №46055/06, 16 October, 2012, §24.

არსებითად არ იხილავს საქმეს და არ წარმოადგენს სამართლებრივ შეფასებებს ფაქტობრივ გარემოებებთან მიმართებით. ამდენად, ეროვნულ სასამართლოებს სიფრთხილე მართებთ, რათა ზუსტად დაადგინონ, თუ რა არის მოცემული სტრასბურგის სასამართლოს შესაბამის განჩინებაში და გადაწყვეტილება არ დააფუძნონ მცდარ გარემოებებს.

ეს საკითხი აქტუალური იყო საქართველოს რეალობისთვისაც. კერძოდ, სტრასბურგის სასამართლოს განჩინების საფუძველზე ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო სამართალწარმოების განახლების ფარგლებში საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიამ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში ჩამოაყალიბა შემდეგი დასკვნა - „საქმის მასალებით დადგენილია, რომ სტრასბურგის ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა ევროპული კონვენციის 6.1 მუხლის დარღვევა იმ საფუძველზე, რომ საქართველოს მთავრობის მიერ შეთავაზებული ცალმხრივი განაცხადის თანახმად, მთავრობამ ცნო ევროკონვენციის 6.1 მუხლის დარღვევა სამოქალაქო მიმართულებით მომჩივნის წინააღმდეგ ჩადენილ დისციპლინურ წარმოებასთან დაკავშირებით. ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება კანონიერ ძალაში შევიდა 2018 წლის 8 ნოემბერს. ევროპის სასამართლოს საქმის არსებით ნაწილზე, რომლითაც მოხდა მოსამართლის ბრალეულად აღიარება და მასზე სახდელის დაკისრება, არ უმსჯელია, ანუ დარღვევა არ დაფიქსირებულა, რაც იმას გულისხმობს, რომ ეროვნული დონის სასამართლო ორგანოების დასკვნები სწორია“.

ეს მსჯელობა არ შეესაბამებოდა სინამდვილეს, ვინაიდან ის გარემოება, რომ სასამართლომ არ იმსჯელა საქმის არსებით ნაწილზე და დარღვევა დაფიქსირდა არა სასამართლოს გადაწყვეტილების მეშვეობით, არამედ მთავრობის ცალმხრივი აღიარების საფუძველზე, არ გულისხმობს იმას, რომ ეროვნული სასამართლოს დასკვნები სწორია.

დადებითად უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატამ ზემოხსენებულ დასკვნასთან მიმართებით წარმოადგინა სწორი სამართლებრივი შეფასება. სადისციპლინო პალატამ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ „ევროსასამართლოს განჩინებაში საქმის არსებით ნაწილზე, ანუ ეროვნული დონის სასამართლო ორგანოების დასკვნების მართებულობაზე არათუ მსჯელობა, მითითებაც არ ყოფილა. ამგვარი შეფასება ევროსასამართლოს განჩინებიდან არ გამომდინარეობს. გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია, რომ საქმის წარმოების შეწყვეტისას საქმე არსებითად არ განიხილება და სასამართლო ადგენს მხოლოდ იმ ფაქტებს, რომლებიც საქმის წარმოების შეწყვეტის კონკრეტული საფუძველის არსებობას ადასტურებს. შესაბამისად, არსებითი განხილვის გარეშე საქმის დასრულებისას, არ მოწმდება დისციპლინურ პასუხისმგებლობაში მიცემული პირის ბრალეულობა, ამიტომ საქმის

წარმოების შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილი არ უნდა შეიცავდეს ისეთ დასკვნებს ან მსჯელობას, რაც პირდაპირ ან არაპირდაპირ მოსამართლის ბრალეულობაზე მიუთითებს.”

მოცემული მაგალითი ცხადყოფს, რომ როდესაც ეროვნული სასამართლოების წინაშე საქმის წარმოების განახლების საფუძველია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განჩინება, სადაც დაფიქსირებულია კონვენციის დარღვევა, მოსამართლეები ერთგვარი გამოწვევის წინაშე არიან. ერთი მხრივ, იმის გამო, რომ განჩინებაში არ არის მოცემული სტრასბურგის სასამართლოს ცალსახა დასკვნები, რომლებშიც საუბარია დარღვევის განმეორებებელ მიზეზებზე და ამდენად ეროვნულ დონეზე სამართალწარმოების განახლების შემდეგ მოსამართლეებს არ აქვთ მოცემული მიმართულება, თუ რა გარემოებები შეისწავლონ ხელახლა, ხოლო მეორე მხრივ, განჩინებასთან მიმართებით, განსხვავებით გადაწყვეტილებისგან, სადაც ნათლად არის დადგენილი კონკრეტული დარღვევა და დარღვევის საფუძველზე მიკუთვნებული სამართლიანი ანაზღაურების მიზანი და ოდენობა, შესაძლოა მომჩივნებს სხვა მოლოდინი ან აღქმა ჰქონდეთ.

ამის საილუსტრაციოდ, შესაძლებელია განხილულ იქნეს კვლევის ფარგლებში შესწავლილი ერთ-ერთი საქმე, რომელშიც კასატორი ითხოვდა საქმის დასაშვებად ცნობას და უთითებდა, რომ არსებობდა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განჩინება, რომლითაც დადგენილი იყო მის მიმართ კონვენციის მე-3 და მე-5 § 3 მუხლების დარღვევა იმის გამო, რომ პატიმრობის პერიოდში არ გაეწია სათანადო სამედიცინო დახმარება და აგრეთვე აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის შეფარდების თაობაზე ეროვნული სასამართლოს განჩინებები არ იყო სათანადოდ დასაბუთებული. ის აცხადებდა, რომ ევროპულმა სასამართლომ დაამტკიცა სახელმწიფოს მიერ წარდგენილი ცალმხრივი დეკლარაცია, თუმცა მას [სტრასბურგის სასამართლოს] დეტალურად არ უმსჯელია დავის არსებით გარემოებებზე. შესაბამისად, სახელმწიფოსათვის 6 000 ევროს ოდენობით კომპენსაციის დაკისრება მოხდა მხოლოდ მომჩივნის მიერ ევროპული სასამართლოსათვის მიმართვისთვის გაწეული დანახარჯების ანაზღაურების მიზნით, მაგალითად, როგორებიცაა: ასლების გადაღება, დოკუმენტების თარგმნა, საფოსტო ხარჯები და სხვ. რაც შეეხებოდა პატიმრობისას მისი ოჯახის წევრების მიერ გაწეულ ხარჯებსა და მორალურ ზიანს, კასატორის მოსაზრებით, მათ ანაზღაურებასთან დაკავშირებით ეროვნულ სასამართლოს უნდა ემსჯელა.

ამდენად, საკასაციო სასამართლოს უნდა დაედგინა, არსებობდა თუ არა საჩივრის დასაშვებად ცნობის საფუძველები, ამისათვის კი სათანადოდ უნდა გაეანალიზებინა სტრასბურგის სასამართლოს განჩინება კასატორის საქმეზე. პირველ ყოვლისა, უზენაესმა სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა მორიგეებასა

და ცალმხრივ დეკლარაციას შორის არსებულ განსხვავებაზე. კერძოდ, სასამართლომ განაცხადა

„საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო დაშვებულ განაცხადზე საქმის წარმოებას არ ამთავრებს მხოლოდ არსებითი გადაწყვეტილებით, საქმეზე შესაძლოა დამტკიცდეს მორიგება ან ცალმხრივი დეკლარაცია. მორიგებისაგან განსხვავებით, ცალმხრივი დეკლარაციის დამტკიცებისას არ არის საჭირო მხარეთა ორმხრივი ნების გამოვლენა, დეკლარაცია შესაძლოა დამტკიცდეს მაშინაც, როდესაც ადგილი არ ჰქონია წინასწარი მეგობრული მორიგების მოლაპარაკებებს და როდესაც მომჩივანი ითხოვს საქმის განხილვის გაგრძელებას (იხ. მაგ.: „ცაგურია საქართველოს წინააღმდეგ“ - N65969/09 განაცხადი, 5.09.2015წ., §19-21; „მ. ტურავა და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ“ - N7607/07 და N8710/07 განაცხადები, 27.11.2018წ., §43-46).”

უზენაესმა სასამართლომ აგრეთვე იმსჯელა ცალმხრივი აღიარების ფარგლებში მომჩივნისთვის მიკუთვნებული თანხის მიზნობრიობაზე.

„განსახილველ შემთხვევაში დგინდება, რომ საქართველომ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში წარდგენილი ცალმხრივი დეკლარაციით აღიარა კასატორის მიმართ არასათანადო მკურნალობის გაწევა, პატიმრობის გამოყენების დაუსაბუთებლობა და დაზარალებულს კომპენსაციის სახით შესთავაზა 6000 ევრო - მატერიალური და მორალური ზიანის, ხარჯებისა და დანახარჯების დასაფარად. ცალმხრივი შეთანხმება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დამტკიცდა, მოსარჩელეს მიეკუთვნა 6000 ევრო, რაც ამჟამად ანაზღაურებულია... ევროპულმა სასამართლომ ცალმხრივი დეკლარაცია დაამტკიცა და საქმის განხილვის გაგრძელება მიზანშეუწონლად მიიჩნია დეკლარაციაში მითითებული აღიარების ბუნებისა და შეთავაზებული კომპენსაციის გათვალისწინებით. ევროპული სასამართლოს განჩინებაში მითითებულია აგრეთვე, რომ კონვენციის და მისი ოქმების შესაბამისად დაკმაყოფილებულია ადამიანის უფლებათა პატივისცემის მოთხოვნები. ამდენად, ევროპულმა სასამართლომ კომპენსაციის ოდენობა მიიჩნია განხორციელებული დარღვევის პროპორციულად და ადეკვატურად.”

ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე საკასაციო პალატამ დაასკვნა, რომ არ არსებობდა საკასაციო საჩივრის დასაშვებად ცნობის საფუძველი და ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს უკვე ნამსჯელი ჰქონდა დამდგარი მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურებაზე იმავე ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით, რომლებზეც კასატორი განსახილველ დავაში უთითებდა.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულება ეროვნულ დონეზე

საქართველოში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების კუთხით, აღსანიშნავია, რომ ქართული სამოქალაქო და სისხლისსამართლებრივი საპროცესო კანონმდებლობა ითვალისწინებს მოცემულ გადაწყვეტილებათა საფუძველზე, ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო, განაჩენის გადასინჯვას (სისხლის სამართლის საქმეებზე) და საქმის წარმოების განახლების (სამოქალაქო სამართლის საქმეებზე) შესაძლებლობას.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში მოცემული პროცედურა მოწესრიგებულია 310-314 მუხლებით, კერძოდ, 310-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად,

„განაჩენი ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო გადასინჯება, თუ:

ე) არსებობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება (განჩინება), რომელმაც დაადგინა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის ან მისი ოქმების დარღვევა ამ საქმესთან დაკავშირებით, და გადასასინჯი განაჩენი ამ დარღვევას ეფუძნება;“

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი კი ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების (განჩინების) საფუძველზე საქმის წარმოების განახლების პროცედურას აწესრიგებს სსკ-ის 423-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტით, რომლის შესაბამისადაც,

„კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების მოთხოვნით, თუ:

ზ) არსებობს ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება (განჩინება), რომელმაც დაადგინა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის ან/და მისი დამატებითი ოქმების დარღვევა ამ საქმესთან დაკავშირებით, და დადგენილი დარღვევა გადასასინჯი გადაწყვეტილებიდან გამომდინარეობს;“

აღნიშნულთან მიმართებით ასევე საგულისხმოა მოცემული მუხლის მე-4 ნაწილიც, რომელიც კომპენსაციის მიკუთვნების საკითხს ეხება. მის თანახმად,

„4. ამ მუხლის პირველი ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტში აღნიშნული საფუძვლით საქმის წარმოების განახლების შემთხვევაში სასამართლო განიხილავს მოსარჩელე მხარისათვის შესაბამისი კომპენსაციის მიკუთვნების საკითხს, თუ მესამე პირების მიერ უფლებათა კეთილსინდისიერად მიღების გამო შეუძლებელია გადაწყვეტილების შეცვლა.“

რაც შეეხება გასაჩივრების ვადებს, აღსანიშნავია, რომ სისხლის საპროცესო სამართალში განაჩენის გადასინჯვის ვადა განსხვავდება სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობაში საქმის წარმოების განახლებისთვის დადგენილი ვადისგან და შეადგენს 1 წელს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების (განჩინების) კანონიერ ძალაში შესვლიდან. სამოქალაქო საქმეების შემთხვევაში კი აღნიშნული ვადა წარმოადგენს 3 თვეს, რომელიც აგრეთვე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების (განჩინების) კანონიერ ძალაში შესვლის მომენტიდან აითვლება.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების (განჩინების) საფუძველზე, ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის წესს აწესრიგებს სსსკ-ის 314-ე მუხლი, რომლის თანახმად,

„1. საქმის არსებითი განხილვა ტარდება სააპელაციო სასამართლოში. საქმის არსებითი განხილვისას მოქმედი ნორმების შესაბამისად. სააპელაციო სასამართლო უფლებამოსილია საქმე განიხილოს ზეპირი მოსმენის გარეშე.

2. საქმის არსებითი განხილვის შედეგად სასამართლო ან უცვლელად ტოვებს განაჩენს, ან ცვლის მას, ან აუქმებს მას და ადგენს ახალ განაჩენს.

3. სააპელაციო სასამართლოს განაჩენზე შეიტანება საკასაციო საჩივარი ამ კოდექსით დადგენილი წესით.

4. საკასაციო სასამართლო საჩივარს განიხილავს ამ კოდექსით დადგენილი წესით, მისი დასაშვებობის შემოწმების გარეშე.“

რაც შეეხება ამ კუთხით სამართლებრივ მოწესრიგებას სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობაში, აღსანიშნავია, რომ ის განსხვავდება სისხლის საპროცესო კანონმდებლობაში განსაზღვრული პროცედურისგან და სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 424-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისად,

„1. განცხადება .. ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შესახებ შეტანილ უნდა იქნეს გადაწყვეტილების (განჩინების) გამომტან სასამართლოში. განცხადებას განიხილავს გადაწყვეტილების გამომტანი სასამართლო იმ შემთხვევაშიც, როდესაც არსებობს ზემდგომი სასამართლოს განჩინება ამ გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების შესახებ. სააპელაციო ან საკასაციო სასამართლო მხოლოდ იმ შემთხვევაში განიხილავს

განცხადებას გადაწყვეტილების .. ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შესახებ, თუ იგი მის მიერ გამოტანილ გადაწყვეტილებას ეხება.

2. თუ განცხადება გადაწყვეტილების ბათილად ცნობის ან ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შესახებ ეხება ერთსა და იმავე საქმეზე რამდენიმე სასამართლო ინსტანციის გადაწყვეტილებას (განჩინებას), მაშინ იგი შეტანილ უნდა იქნეს მათ შორის ყველაზე ზემდგომ სასამართლო ინსტანციაში.“

სახელისუფლებო ორგანოების როლი

სასამართლოს როლი

აღსანიშნავია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულებაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ზოგადად, სასამართლო სისტემის და უშუალოდ, მოსამართლის როლი.

მოცემულ საკითხს ეხება ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს (ჩჩუ -ის) დასკვნა № 9 „საერთაშორისო და ევროპული სამართლის ეფექტური გამოყენების უზრუნველყოფის საქმეში ეროვნული მოსამართლეების როლის შესახებ“, რომელშიც აღნიშნულია, რომ

“სასამართლოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების გადასასინჯად სახელმწიფოთა უმეტესობაში უნდა არსებობდეს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება შესაბამისი სახელმწიფოს წინააღმდეგ.”

ხსენებულ დასკვნაში ჩჩუ ასევე ეხება უშუალოდ აღსრულებასთან დაკავშირებულ პროცედურებს და „აცნობიერებს, რომ სახელმწიფოთა უმრავლესობაში სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულება არ არის დაწესებული ეროვნული კანონმდებლობის მიერ; ზოგიერთ სახელმწიფოში აღსრულების ზომები შეიძლება დაწესდეს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ.“

რაც ყველაზე ყურადსაღებია, ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭო არსებით მნიშვნელობას ანიჭებს ეროვნული სასამართლოს მოსამართლეების როლს და აღნიშნულთან დაკავშირებით შემდეგ განმარტებას აკეთებს:

„ხაზს უსვამს რა ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციაში ასახული საერთო მნიშვნელოვანი უფლებების დაცვის მნიშვნელობას და იმ ფაქტს, რომ ეროვნული მოსამართლეები ასევე არიან ევროპელი მოსამართლეები, ჩნუ მოუწოდებს მოსამართლეებს, შეძლებისდაგვარად გამოიყენონ ყველა არსებული რესურსი კანონის განმარტების პროცესში ან არსებული საპროცესო სამართლის ფარგლებში ისე, რომ: ა) მოხდეს საქმეების წარმოების განახლება თუ აღიიღოს ჰქონდა კონვენციის დარღვევას, და ბ) დარღვევების შემთხვევაში კომპენსაცია დადგინდეს დაუყოვნებლივ. ეროვნული სასამართლო სისტემის აღნიშნული როლის ხელშეწყობისთვის კანონმდებელმა უნდა განიხილოს საპროცესო კანონმდებლობაში ცვლილებების განხორციელების საკითხიც.“

აღნიშნულ საკითხთან მიმართებით ასევე მნიშვნელოვან სამართლებრივ დოკუმენტს წარმოადგენს ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს (ჩჩუ -ის) დასკვნა №13 „სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულებაში მოსამართლეთა როლის შესახებ“, რომელიც მე-9 დასკვნაზე მიუთითებს და ხაზს უსვამს, რომ საბჭოს მიერ საგანგებოდ განსაზღვრულია, თუ როგორ უნდა უზრუნველყოფდეს მოსამართლე ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალთან შესაბამისობას.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა და განჩინებათა აღსრულების საპარლამენტო ზედამხედველობა

ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციის ჩ /დევ(2008)2 (ეროვნულ დონეზე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა სწრაფი აღსრულების მიზნით ეფექტიანი საშუალებების შექმნის შესახებ) მიხედვით, წევრ სახელმწიფოებში უნდა ჩამოყალიბდეს შესაბამისი ორგანოები (ან დაინიშნოს თანამდებობის პირები), რომლებიც კოორდინაციას გაუწევენ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა (შემდგომში ევროპული სასამართლო) აღსრულების პროცესს; უნდა შეიქმნას შესაბამისი მექანიზმები, რომლითაც დაინერგება და შედგება ევროპის საბჭოს კომიტეტსა და ეროვნულ ხელისუფლებას შორის დიალოგი და ინფორმაციის მიმოცვლა; წევრმა სახელმწიფოებმა ასევე ხელი უნდა შეუწყოთ ეროვნულ დონეზე სხვადასხვა ხელისუფლების ორგანოებს შორის თანამშრომლობას ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების უზრუნველყოფის მიზნით. ანალოგიურად, ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ მრავალჯერ აღნიშნა, რომ ეროვნულ პარლამენტს გააჩნია დიდი პოტენციალი იმისათვის, რომ უზრუნველყოს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა იმპლემენტაცია. კერძოდ, ეროვნულმა პარლამენტმა ზედამხედველობა უნდა

გაუწიოს აღმასრულებელი ხელისუფლების ქმედებებს და უმოქმედობის შემთხვევაში მიუთითოს ამაზე მთავრობას. გარდა ამისა, აუცილებლობის შემთხვევაში, გადაწყვეტილების შესრულების მიზნით პარლამენტს შეუძლია წამოიწიოს საკანონმდებლო რეფორმა; სისტემატურად შეამოწმოს კანონპროექტის და არსებული კანონმდებლობის ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ნორმებთან შესაბამისობა. ამ უკანასკნელთან დაკავშირებით, საპარლამენტო ასამბლეის რეკომენდაციით პარლამენტმა უნდა ჩამოაყალიბოს „სტრუქტურები, რომლებიც მკაცრ ზედამხედველობას გაუწევენ ადამიანის უფლებათა შესახებ საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულებას”.

აღნიშნულთან დაკავშირებით ეროვნული პარლამენტის როლი ასევე აღიარებულია სამთავრობო დონეზე, იგი ასახულია 2012 წლის აპრილის ბრაიტონის დეკლარაციაში და 2015 წლის მარტის ბრიუსელის დეკლარაციაში, რომელიც მოუწოდებს სახელმწიფოებს ხელი შეუწიონ ეროვნული პარლამენტის როლის გაზრდას.

2016 წლიდან საქართველოში დაინერგა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებისა და განჩინებების აღსრულების საპარლამენტო კონტროლის მექანიზმი. საქართველოსთან ერთად, აღნიშნულ გადაწყვეტილებათა და განჩინებათა საპარლამენტო ზედამხედველობას ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის (შემდგომში კონვენცია) ხელშემკვრელი სხვადასხვა სახელმწიფო ახორციელებს.

წინამდებარე თავში მიმოვიხილავთ კონვენციის ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს, რომლებიც აგრეთვე ახორციელებენ ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა და განჩინებათა აღსრულების საპარლამენტო ზედამხედველობას. საპარლამენტო ასამბლეის რეკომენდაციით:

“ეროვნულმა პარლამენტმა უნდა ჩამოაყალიბოს შესაბამისი საპარლამენტო სტრუქტურები, რათა უზრუნველყოს ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულების მკაცრი და რეგულარული მონიტორინგი, მაგალითად, ჩამოყალიბდეს ადამიანის უფლებათა კომიტეტები ან შესაბამისი ანალოგიური სტრუქტურები, რომელთა ფუნქციებიც კანონით უნდა იქნეს დადგენილი”.

არსებული რეკომენდაციის განხორციელების სხვადასხვა მოდელი არსებობს. ესენია: 1) სპეციალიზირებული ადამიანის უფლებათა კომიტეტი; 2) სპეციალიზირებული ქვეკომიტეტი, რომელიც მუშაობს ადამიანის უფლებების საკითხებზე; 3) ჯვარედინი ან სრულად „ინტეგრირებული” მოდელი; 4) შერეული მოდელი (ამ უკანასკნელ მოდელს მიეკუთვნება საქართველო).

სპეციალიზირებული ადამიანის უფლებათა კომიტეტი

მუდმივმოქმედი საპარლამენტო კომიტეტი, რომელიც მუშაობს ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებით. კომიტეტი შეიძლება პირდაპირ ითვალისწინებდეს კონკრეტულ ფუნქციებს, მაგ., როგორიცაა კანონმდებლობის შესაბამისობის შემოწმება ეროვნულ, რეგიონალურ ან საერთაშორისო ვალდებულებებთან მიმართებით. ის ასევე ზედამხედველობას უწევს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულების პროცესს. არსებულ მოდელს ვხვდებით სხვადასხვა ქვეყანაში, მაგალითად:

➤ გაერთიანებული სამეფო

ადამიანის უფლებათა ერთობლივი კომიტეტი წარმოადგენს სპეციალიზირებულ ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის მოდელს. კომიტეტი 2001 წელს ჩამოყალიბდა და შედგება 12 წევრისგან, რომლებიც თანაბრად არიან წარმოდგენილნი როგორც თემთა პალატიდან, ასევე ლორდთა პალატიდან. კომიტეტი საკუთარი საქმიანობის ფარგლებში ზედამხედველობს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების მიმდინარეობას, რომლის კრიტერიუმებსაც ადგენს ზემოაღნიშნული გაერთიანებული კომიტეტი (მაგ. მთავრობამ უნდა წარმოადგინოს დეტალური გეგმები კომიტეტის მოთხოვნიდან ოთხ თვეში).

➤ საბერძნეთი

2013 წლის ბოლოს საბერძნეთის პარლამენტში ჩამოყალიბდა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა მონიტორინგის სპეციალური მუდმივმოქმედი კომიტეტი. კომიტეტის მოვალეობაა კანონმდებლობის და კონვენციის შესაბამისობის კონტროლი და ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების ზედამხედველობა.

➤ უნგრეთი

უნგრეთის ეროვნული ასამბლეის (პარლამენტის) იურიდიული კომიტეტი რომელიც ჩამოყალიბდა 2014 წელს ორი კომიტეტის გაერთიანებით, პასუხისმგებელია ადამიანის უფლებათა საკითხებზე. ევროპულ სასამართლოში მთავრობის წარმომადგენელი იურიდიულ კომიტეტს ყოველწლიურ ანგარიშს წარუდგენს უნგრეთის წინააღმდეგ გადაწყვეტილებებისა და მათი აღსრულების მდგომარეობის შესახებ.

➤ ლატვია

ლატვიის პარლამენტში არსებობს ადამიანის უფლებათა და საზოგადოებრივ საქმეთა კომიტეტი, რომელიც პასუხისმგებელია ადამიანის უფლებათა

საერთაშორისო ნორმების იმპლემენტაციის მონიტორინგზე. არ არსებობს რაიმე ინსტიტუციური ზომა ევროპული სასამართლოს იმპლემენტაციის მონიტორინგზე. მიუხედავად ამისა, დაახლოებით წელიწადში ერთხელ ლატვიის მთავრობის წარმომადგენელი კომიტეტს წარუდგენს ანგარიშს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების მდგომარეობის შესახებ.

ადამიანის უფლებათა სპეციალიზირებული ქვეკომიტეტი

სპეციალიზირებული ქვეკომიტეტი ადამიანის უფლებათა საკითხებს განიხილავს და წარმოდგენს მუდმივმოქმედ კომიტეტს უფრო ფართო მანდატით, ვიდრე სპეციალიზირებული კომიტეტი. ქვემოთ განხილული იქნება ის ქვეყნები, სადაც დანერგილია აღნიშნული მექანიზმი.

➤ რუმინეთი

2009 წელს დეპუტატთა პალატაში არსებული იურიდიულ საკითხთა, სადისციპლინო და იურიდიული კომიტეტის ფარგლებში შეიქმნა ქვეკომიტეტი ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების მონიტორინგის თაობაზე. ქვეკომიტეტი დაკომპლექტებულია შვიდი დეპუტატისგან ყველა საპარლამენტო გუნდიდან და მას ასევე ჰყავს იურიდიული მრჩეველები.

ევროპული სასამართლოს წინაშე წარდგენილი მრავალი საჩივრისა და რუმინეთის წინააღმდეგ გამოტანილი გადაწყვეტილებების საფუძველზე, ქვეკომიტეტის შეთავაზებით შეიქმნა დეპუტატთა პალატისა და სენატის ერთობლივი საპარლამენტო მუდმივმოქმედი კომიტეტი, რომელიც ზედამხედველობას უწევს მთავრობას გადაწყვეტილებათა აღსრულებისა და კონვენციის სტანდარტებთან შესაბამისობასთან მიმართებით.

➤ პოლონეთი

2014 წლის 5 თებერვალს პოლონეთის პარლამენტში ჩამოყალიბდა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების ქვეკომიტეტი. საქმიანობის ფარგლებში, აღნიშნული ქვეკომიტეტი დეტალურად განიხილავს მინისტრთა საბჭოს მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციას, პოლონეთის მიერ ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების შესახებ; მონიტორინგს უწევს ევროპული სასამართლოს მიერ პოლონეთის წინააღმდეგ გამოტანილ გადაწყვეტილებათა აღსრულებას; იურიდიული და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის და საგარეო საქმეთა კომიტეტისთვის ამზადებს საჭიროებების ან რეკომენდაციების პროექტს, რომელიც შეეხება მინისტრთა საბჭოს მიერ

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების შესახებ პოლონეთის ვალდებულების შესრულებას.

ჯვარედინი/სრულად „ინტეგრირებული” მოდელი

ჯვარედინ მოდელში, არცერთი კომიტეტი ან ქვეკომიტეტი არ ფარავს ადამიანის უფლებათა საკითხებს, რომლებსაც სხვადასხვა საპარლამენტო კომიტეტები განიხილავენ. აღნიშნულთან მიმართებით, ხშირად გამოიყენება სიტყვა „ინტეგრირებული”, მოცემულ ტერმინში იგულისხმება, რომ ადამიანის უფლებათა საკითხების ზედამხედველობის საქმიანობაში ჩართულია ყველა კომიტეტი, თუმცა ამას არ ვხვდებით ყველა ქვეყნის პარლამენტში სადაც მოქმედებს ჯვარედინი მოდელი. აქედან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ მრავალი სახელმწიფოს პარლამენტში მიისწრაფიან „ინტეგრირებული” მოდელისაკენ, თუმცა არსებული პრაქტიკა ვერ იქნება ამგვარად აღწერილი.

➤ დანია

დანიის პარლამენტში თითოეული კომიტეტი, მათი საქმიანობის ფარგლებში, მუშაობს ადამიანის უფლებათა საკითხებზე. იურიდიულ საკითხთა კომიტეტი ურთიერთობს ადამიანის უფლებათა ინსტიტუტებთან, ასევე სახალხო დამცველთან და განიხილავს მათ ყოველწლიურ ანგარიშებს. პარლამენტს არ გააჩნია რაიმე ოფიციალური პროცედურა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა იმპლემენტაციის მონიტორინგთან დაკავშირებით ან ამ მიზნით პარლამენტის წინაშე ანგარიშის წარდგენის სისტემა.

➤ ნიდერლანდები

ნიდერლანდებში არცერთ საპარლამენტო კომიტეტს არ გააჩნია მკაფიო უფლებამოსილება გამოიკვლიოს კონვენციის სტანდარტებთან შესაბამისობა ან ზედამხედველობა გაუწიოს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების პროცესს. ასევე პარლამენტში არ არსებობს ადამიანის უფლებათა რაიმე სპეციალიზირებული ერთეული. მიუხედავად ამისა, როგორც წარმომადგენელთა პალატაში ასევე სენატში (რომელთაგანაც შედგება პარლამენტი) ფუნქციონირებს მუდმივმოქმედი იურიდიული კომიტეტი, რომელიც შეისწავლის კანონმდებლობის კონვენციის სტანდარტებთან შესაბამისობას.

➤ რუსეთი

რუსეთის დუმაში (პარლამენტში) ჩამოყალიბებულია 30 კომიტეტი, რომელთაგან არცერთი არ აწესრიგებს ადამიანის უფლებათა საკითხებს. კონვენციის სტანდარტებთან შესაბამისობისა და ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებული საკითხები ნაწილდება სამ კომიტეტში: სამოქალაქო, სისხლი, საარბიტრაჟო და საპროცესო კანონმდებლობის;

საკონსტიტუციო და სახელმწიფო გაძლიერების; და საგარეო საქმეთა კომიტეტებში. არ არსებობს რაიმე ინსტიტუციური საპარლამენტო მექანიზმი, რომელიც ზედამხედველობას გაუწევს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა იმპლემენტაციას. 2011 წლიდან პრეზიდენტის ბრძანებულების შესაბამისად, იუსტიციის სამინისტრო ამზადებს ყოველწლიურ ანგარიშებს. ეს უკანასკნელი, სხვა საკითხებთან ერთად, მოიცავს იმ კანონთა სიას, რომლებიც მიღებული ან გაუქმებული უნდა იქნეს პარლამენტის მიერ იმისათვის, რომ შესაძლებელი გახდეს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულება.

შერეული მოდელი

შერეულ მოდელებში ვხვდებით როგორც სპეციალიზირებულ, ასევე ზოგად ელემენტებს. ასეთ მოდელებში ერთზე მეტ საპარლამენტო კომიტეტს ან ქვეკომიტეტს გააჩნიათ ადამიანის უფლებების საკითხთა განხილვის მანდატი, რომელსაც შეიძლება გააჩნდეს ან არ გააჩნდეს კონკრეტული მოვალეობები, როგორიცაა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების ზედამხედველობა.

➤ კვიპროსი

კვიპროსის წარმომადგენელთა პალატაში ადამიანის უფლებათა საკითხებზე მუშაობს ორი კომიტეტი – ადამიანის უფლებათა და კაცთა და ქალთათვის თანაბარი შესაძლებლობების მუდმივმოქმედი კომიტეტი და იურიდიულ საკითხთა კომიტეტი - რომლებიც მუშაობენ კანონმდებლობის ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებთან შესაბამისობის განსაზღვრისა და მათი აღსრულების მიმართულებით. მაგალითად, ორივე კომიტეტი ჩართული იყო რანცევი კვიპროსის და რუსეთის წინააღმდეგ გადაწყვეტილების აღსრულების მონიტორინგის პროცესში, რომელიც ეხებოდა (კვიპროსის მხრიდან) ტრეფიკინგის მსხვერპლის – ოქსანა რანცევას დაცვის არარსებობას და (ორივე სახელმწიფოს მხრიდან) მისი სიკვდილის არაადეკვატურად გამოძიებას.

➤ ლიეტუვა

ლიეტუვას პარლამენტის ორი კომიტეტი მუშაობს ადამიანის უფლებათა საკითხებზე: ადამიანის უფლებათა კომიტეტი და იურიდიულ საკითხთა კომიტეტი. ორივე კომიტეტი ზედამხედველობს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების პროცესს. წელიწადში ერთხელ ან ორჯერ, კომიტეტები განიხილავენ ლიეტუვას მთავრობის წარმომადგენლის დასკვნას ლიეტუვას წინააღმდეგ გადაწყვეტილებებისა და კომუნიცირებული საქმეების შესახებ.

➤ გერმანია

ბუნდესტაგის (გერმანიის პარლამენტი) ორი კომიტეტის ძირითად საქმიანობას წარმოადგენს ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული საკითხები, ესენია ადამიანის უფლებათა და ჰუმანიტარული დახმარების კომიტეტი, რომელიც შედგება 18 წევრისგან და იურიდიული კომიტეტი, რომელიც 37 წევრს აერთიანებს. პარლამენტის პეტიციების კომიტეტმა შეიძლება ასევე განიხილოს ადამიანის უფლებათა საკითხები ინდივიდუალური საჩივრების ფარგლებში, რომლებიც კანონმდებლობის საზოგადოებრივ გავლენას ეხება.

იურიდიულ საკითხთა კომიტეტი იხილავს ყველა საკითხს, რომელიც ეხება იუსტიციის სამინისტროს. არცერთ კომიტეტს არ გააჩნია ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა შეთანხმებული იმპლემენტაციის მანდატი; მათი ჩართულობა დამოკიდებულია კანონის კონკრეტულ საკითხზე ან გადაწყვეტილებით წარმოშობილ პოლიტიკაზე. პარლამენტში შემავალი ანალიტიკური სამსახურების მიერ პარლამენტის წევრებს დამოუკიდებელი, ექსპერტის რჩევები ეძლევათ, მათ შორის ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის საკითხებზე.

როდესაც ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულებისთვის საჭიროა ახალი კანონმდებლობა ან არსებულის გადასინჯვა, ამ საკითხს განიხილავს იურიდიულ საკითხთა კომიტეტი. ამგვარ გარემოებებში, კომიტეტს შეუძლია გამოიძახოს იუსტიციის სამინისტროს წარმომადგენლები, რათა მათ დაასაბუთონ თუ რატომ მიიჩნევენ აუცილებლად და რატომ არის კანონპროექტი საჭირო ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების იმპლემენტაციისათვის. იუსტიციის სამინისტრო ყოველწლიურად აცნობებს პარლამენტს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებისა და მათი აღსრულების მდგომარეობის შესახებ.

➤ საქართველო

2016 წელს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო ცვლილებები საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტში, რომელიც მასში 175-ე მუხლის სახით შევიდა. აღნიშნული ცვლილებების მიხედვით საქართველოს მთავრობა პარლამენტს წელიწადში ერთხელ, არაუგვიანეს 1-ლი აპრილისა, წარუდგენს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების/განჩინებების აღსრულების შესახებ ანგარიშს იმ საქმეებთან დაკავშირებით, რომლებზედაც წინა წელს მიღებულია ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის საბოლოო რეზოლუცია, ასევე სამოქმედო გეგმას მიმდინარე საქმეებთან დაკავშირებით. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ასევე ამ პროცესში სამოქალაქო

საზოგადოების ჩართულობის საკითხს. კერძოდ, წამყვანი კომიტეტი ეცნობა დაინტერესებული პირის/პირების მოსაზრებებსა და შეფასებებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების/განჩინების აღსრულების მდგომარეობის შესახებ.

საქართველოს პარლამენტი ანგარიშის მოსმენის შემდეგ გასცემს რეკომენდაციებს, ხოლო გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ მთავრობას ეგზავნება წერილობითი მიმართვა ამ რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის მოთხოვნით. პარლამენტის რეკომენდაციების შესრულების მონიტორინგის ფარგლებში კომიტეტის სხდომაზე ხდება საპარლამენტო კომიტეტების მოწვევა, სადაც იმართება რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობის მოსმენა და განხილვა.

საქართველოს პარლამენტმა სამჯერ განიხილა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ანგარიში, 2016-2018 წლების საგაზაფხულო სესიებზე.

2017 წლის პარლამენტის საგაზაფხულო სესიაზე საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ წარმოადგინა 2016 წლის ანგარიში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ საქართველოს წინააღმდეგ გამოტანილი გადაწყვეტილებების/განჩინებების აღსრულების შესახებ. აღნიშნული ანგარიში მოიცავდა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების/განჩინებების აღსრულების შესახებ ინფორმაციას იმ საქმეებთან დაკავშირებით, რომლებზედაც 2016 წელს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მიერ მიღებული იქნა საბოლოო რეზოლუციები.

საქართველოს მთავრობის მიერ გატარებული ინდივიდუალური და ზოგადი ღონისძიებების საფუძველზე, საანგარიშო პერიოდში, ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო საბოლოო რეზოლუციები და აღსრულებულად გამოაცხადა ექვსი საქმე (2 განჩინება და 4 გადაწყვეტილება).

2018 წლის პარლამენტის საგაზაფხულო სესიაზე საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ წარმოადგინა 2017 წლის ანგარიში ადამიანის უფლებათა სასამართლოს მიერ საქართველოს მიმართ გამოტანილი გადაწყვეტილებების/განჩინებების აღსრულების შესახებ. აღნიშნული ანგარიში მოიცავდა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების/განჩინებების აღსრულების შესახებ ინფორმაციას იმ საქმეებთან დაკავშირებით, რომლებზედაც 2017 წელს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მიერ მიღებულ იქნა საბოლოო რეზოლუციები.

საქართველოს მთავრობის მიერ გატარებული ინდივიდუალური და ზოგადი ღონისძიებების საფუძველზე, საანგარიშო პერიოდში, ევროპის საბჭოს

მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო საბოლოო რეზოლუციები და აღსრულებულად გამოაცხადა 13 საქმე (6 განჩინება და 7 გადაწყვეტილება).

საქართველოს მთავრობამ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსა და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კომიტეტების მიერ საქართველოს წინააღმდეგ მიღებული გადაწყვეტილებების აღსრულების შესახებ ანგარიში პირველად 2016 წელს წარადგინა, იმ საქმეებზე, რომლებზეც 2016 წელს მიღებული იყო მინისტრთა კომიტეტის საბოლოო რეზოლუციები.

მინისტრთა კომიტეტმა 2016 წელს საქართველოს მთავრობის მიერ გატარებული ინდივიდუალური და ზოგადი ღონისძიებების საფუძველზე, საანგარიშო პერიოდში, ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო საბოლოო რეზოლუციები და აღსრულებულად გამოაცხადა ექვსი საქმე (2 განჩინება და 4 გადაწყვეტილება). საბოლოო რეზოლუციებით ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა დაადასტურა, რომ ევროპული სასამართლოს მიერ ამ საქმეებზე დადგენილი დარღვევები საბოლოოდ აღმოფხვრილია, ხოლო სახელმწიფოს მიერ გატარებული ინდივიდუალური და ზოგადი ღონისძიებები ეფექტური იყო.

2017 წელს ზემოაღნიშნული მონაცემები მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ საქართველოს მიმართ გამოტანილი გადაწყვეტილებების/განჩინებების აღსრულების შესახებ 2017 წლის მთავრობის ანგარიშის მიხედვით, 2017 წელს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მიერ მიღებულია საბოლოო რეზოლუციები და აღსრულებულად გამოცხადებულია 13 საქმე (6 განჩინება და 7 გადაწყვეტილება).

საქართველოს მთავრობამ 2018 წელს წარმოადგინა ევროპული სასამართლოს მიერ საქართველოს წინააღმდეგ გადაწყვეტილებების/განჩინებების აღსრულების შესახებ ანგარიში.

2019 წლის ივნისში არასამთავრობო ორგანიზაციამ „კონსტიტუციის 42-ე მუხლი“, წარმოადგინა ალტერნატიული ანგარიში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ საქართველოს წინააღმდეგ გამოტანილი გადაწყვეტილებების/განჩინებების აღსრულების შესახებ. ხოლო 2019 წლის 27 მარტს „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ“ წარმოადგინა მოსაზრებები საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს 2018 წლის ანგარიშზე ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა/განჩინებათა აღსრულების მდგომარეობის შესახებ.

სამოქალაქო სექტორის ჩართულობა მნიშვნელოვანია ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების პროცესის სრულყოფისათვის და, ზოგადად, ადამიანის უფლებათა საკითხების იმპლემენტაციისათვის.

პარლამენტის – როგორც საკანონმდებლო ორგანოს როლი ადამიანის უფლებათა სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების მიზნით და მათი მონიტორინგი

ხშირია შემთხვევები, როდესაც ევროპული სასამართლო ადამიანის უფლებათა დარღვევას ადგენს ეროვნული კანონმდებლობის ხარვეზის ან მისი არარსებობის საფუძველზე. შესაბამისად, პარლამენტის – როგორც საკანონმდებლო ორგანოს, როლი დიდია ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების და დადგენილი დარღვევის აღმოფხვრის პროცესში.

➤ უნგრეთი

საქმეები *ლასზლო მაგიარი უნგრეთის წინააღმდეგ*⁸⁰ და *ტ.პ. და ა.ტ. უნგრეთის წინააღმდეგ*⁸¹ ეხება წამებისა და არაადამიანური მოპყრობის აკრძალვას ან იმ მომხივანთა დასჯას, რომლებიც იმყოფებიან უვადო პატიმრობაში (ვადაზე ადრე გათავისუფლების შესაძლებლობის გარეშე) და ასევე განაჩენთა გადახედვის რაიმე შესაბამისი მექანიზმის არარსებობას (მე-3 მუხლის დარღვევა). პირველ საქმეში, კონვენციის 46-ე მუხლზე დაყრდნობით, ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ არსებობდა სისტემური პრობლემა, რომელიც შეიძლება შეეხოს სხვა მსგავს საჩივრებსაც. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ გადაწყვეტილების სათანადო აღსრულების უზრუნველსაყოფად მოპასუხე სახელმწიფომ უნდა წარმოადგინოს უვადო პატიმრობის შესახებ განაჩენის გადახედვის სისტემის რეფორმა – უმჯობესია კანონმდებლობის გზით.

2015 წლის იანვარში, კანონში შეტანილი ცვლილებების შედეგად, წარდგენილი იქნა მექანიზმი იმ უვადო პატიმართა განაჩენთა გადასინჯვის შესახებ, რომლებიც უკვე 40 წელია სასჯელს იხდიან. ევროპულმა სასამართლომ გამოიკვლია ახალი კანონმდებლობა, რომელიც წარდგენილ იქნა *ტ.პ. და ა.ტ. საქმეების შემდეგ*. სასამართლომ დაასკვნა, რომ მომხივნები საკმაოდ დიდი ხნის განმავლობაში უნდა დალოდებოდნენ „სავალდებულო შეწყალების პროცედურის“ დაწყებას და ამავდროულად არარსებობდა შესაბამისი პროცედურული გარანტიები, აქედან გამომდინარე, მომხივნის უვადო პატიმრობის შესახებ განაჩენი არ შეიძლება ფაქტობრივად მიჩნეულ იქნეს როგორც შემცირებადი, კონვენციის მე-3 მუხლის მიზნების შესაბამისად.⁸²

⁸⁰ László Magyar v. Hungary, no. 73593/10, 20 მაისი 2014.

⁸¹ T.P. and A.T. v. Hungary, nos. 37871/14 და 73986/14, 4 ოქტომბერი 2016.

⁸² პარაგრაფები 49-50.

მინისტრთა კომიტეტმა ეს საქმეები განიხილა 2018 წლის 5-7 ივნისის 1318-ე (DH) შეხვედრაზე. ინდივიდუალურ ღონისძიებთან დაკავშირებით, მან აღშფოთება გამოთქვა, რომ მომჩივნები ტ.პ. და ა.ტ. ჯერ კიდევ უვადო პატიმრობაში იმყოფებოდნენ და მათი განაჩენი ვერ გადაიხედებოდა „სავალდებულო შეწყალების პროცედურის“ შესაბამისად, რომელიც ევროპულმა სასამართლომ კონვენციის სტანდარტებთან შეუსაბამოდ მიიჩნია. მან აღნიშნა, რომ ინდივიდუალური ღონისძიებები დაკავშირებულია ზოგად ღონისძიებებთან და მოუწოდა ხელისუფლებას წარმოედგინა ინფორმაცია შესაძლო მომდევნო ღონისძიებების შესახებ მომჩივნის სიტუაციასთან დაკავშირებით *ლახლო მაგიარის საქმეში* (მისი უვადო პატიმრობის შესახებ განაჩენი შემსუბუქებული იქნა იმით, რომ 40 წლიანი პატიმრობის შემდეგ ეძლევა შეწყალების შესაძლებლობა).⁸³

➤ იტალია

საქმე *ცესტარო იტალიის წინააღმდეგ*⁸⁴ ეხებოდა ადეკვატური სამართლებრივი ჩარჩოს არარსებობას, რომელიც უზრუნველყოფდა წამებასა და სხვა არასათანადო მოპყრობაზე პასუხისმგებელი უსაფრთხოების ძალების წევრების წარდგენას მართლმსაჯულების წინაშე. საქმის ფაქტობრივი გარემოებების თანახმად, მომჩივანმა, სხვა პირებთან ერთად, პოლიციის მიერ სკოლაში განხორციელებული ოპერაციის შედეგად მიიღო ძალიან სერიოზული დაზიანებები. აპლიკანტი აღნიშნულ სკოლაში ღამეს ათევედა 2001 წლის ივლისში, გენუაში, G8 სამიტის ფარგლებში საპროტესტო დემონსტრაციაში მონაწილეობის შემდეგ. სამიტი პოლიციასა და დემონსტრანტებს შორის განსაკუთრებული ძალადობრივი დაპირისპირებით და ქონების მასშტაბური დაზიანებით გამოირჩეოდა. სკოლაში მომხდარი ინციდენტის გამო პოლიციის ოფიცრებისა და ხელმძღვანელების წინააღმდეგ მიმდინარე სისხლისსამართლებრივი სამართალწარმოების დროს, სასამართლომ აღნიშნა, რომ პოლიციის საქციელი იყო სასტიკი და საღისტური. მიუხედავად ამისა, არც ერთი პოლიციელი არ გასამართლებულა სხეულის მძიმე დაზიანებების მიყენებისთვის, რადგან შესაბამისი ბრალდება სააპელაციო სამართალწარმოების ეტაპზე ხანდაზმული გახდა. დამნაშავედ იქნენ ცნობილი მხოლოდ ის პირები, რომლებმაც სკოლაში მომხდარი ფაქტების შესახებ სიმართლის დამალვა სცადეს და უკანონოდ დააკავეს დემონსტრაციაში მონაწილე პირები. მსჯავრდებულებს შედარებით მსუბუქი სანქციები დაეკისრათ.

ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნული ძალადობა განმარტა როგორც „წამება“, ასევე დაადგინა, რომ სადავო საკითხთან დაკავშირებული გამოძიება და სისხლისსამართლებრივი პროცედურები არ იყო ეფექტური, რადგან არ

⁸³ იხ. ბმული https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=090000168088f063.

⁸⁴ Cestaro v. Italy, no. 6884/11, 7 აპრილი 2015.

მომხდარა იმ პოლიციელების იდენტიფიცირება ან დასჯა, რომლებიც თავს დაესხნენ მომჩივანს და არც სათანადო გამოძიება ჩატარებულა (მე-3 მუხლის არსებითი და პროცედურული დარღვევები). ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ იტალიური სისხლის სამართლის კანონმდებლობა ითვალისწინებდა როგორც „წამების ქმედების დასჯის არაადეკვატურ ვადებს“, ასევე ის „მოკლებული იყო ყოველგვარ შემაკავებელ ეფექტს, რომელიც თავიდან იცილებს მე-3 მუხლის სამომავლო დარღვევებს“. კონვენციის 46-ე მუხლის კონტექსტში, ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია რომ „აუცილებელი იყო იტალიის სამართლებრივ სისტემაში სამართლებრივი მექანიზმების დაფუძნება, რომლებიც შესაბამის პასუხისმგებლობას დააკისრებდა მე-3 მუხლის ფარგლებში წამებისა და არაადამიანური მოპყრობის სხვა ქმედებებზე პასუხისმგებელ პირებს და ამ უკანასკნელს არ მისცემდა საშუალებას გამოეყენებინა ზომები, რომლებიც არ შეესაბამება ევროპული სასამართლოს პრაქტიკას.

მინისტრთა კომიტეტმა ეს საქმეები განიხილა 2017 წლის მარტის 1280-ე (DH) შეხვედრაზე. მან „ღრმა შეშფოთებით“ აღნიშნა, რომ „ხანდაზმულობის გამო, შესაძლებელი აღარაა ხელახალი გამოძიების დაწყება პოლიციის ღონისძიების დროს მომჩივნის მიმართ განხორციელებული წამების ფაქტებზე“, ასე რომ „აღნიშნულ საქმეში არცერთი ინდივიდუალური ღონისძიების გამოყენება აღარაა შესაძლებელი“. ზოგად ღონისძიებებთან დაკავშირებით მან აღნიშნა, რომ კანონპროექტი, რომელიც წამებას სისხლისსამართლებრივად დასჯად ქმედებად აქცევს, უკვე წარდგენილია პარლამენტის წინაშე. 2017 წლის ივლისში იტალიის ხელისუფლებამ აცნობა მინისტრთა კომიტეტს, რომ მიღებული იქნა 2017 წლის 14 ივლისის კანონი №110, რომელიც წამებას სისხლის სამართლის დანაშაულად მიიჩნევს (იხ. სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლი 613). იტალიის ხელისუფლების თანახმად, წინამდებარე კანონმდებლობა კონვენციასთან და ევროპული სასამართლოს მიერ დადგენილ პრინციპებთან შესაბამისია. მინისტრთა კომიტეტმა ასევე მოითხოვა ინფორმაცია იმ დებულებათა შესახებ, რომლებიც შეეხება სამართალდამცავთა პასუხისმგებლობას და ასევე მოითხოვა იმ სამართალდამცავთა იდენტიფიკაცია, რომლებიც მონაწილეობას იღებდნენ წინამდებარე საქმის მსგავს ღონისძიებებში.⁸⁵

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს წინაშე საჩივრის ხელმოწერა
წარდგენა იმ საფუძველით, რომ ეროვნულ დონეზე განახლებულმა
სამართალწარმოებამ კონვენციის ახალი დარღვევა განაპირობა

⁸⁵ იხ. ბმული https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=09000016806dda3b.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 35-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, სასამართლო არ განიხილავს საჩივარს, რომელიც „არსებითად იგივეა და სასამართლოს მიერ უკვე განხილულია“. მიუხედავად ამისა, მომჩივანს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს წინაშე შეუძლია წარადგინოს ახალი საჩივარი, მას შემდეგ რაც აღნიშნულ სასამართლოს უკვე მიღებული აქვს გადაწყვეტილება, სადაც დავობდა, რომ გადაწყვეტილების აღსრულების, უფრო კონკრეტულად კი ეროვნული სასამართლოს მიერ საქმის ხელახლა განხილვის პროცესში, ადგილი ჰქონდა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ახალ დარღვევას. ეს წარმოშობს სასამართლოს რატიონე მატერიაე იურისდიქციის და შესაბამისად ახალი საჩივრის დასაშვებობის საკითხს. კერძოდ, წარმოიშობა კონვენციის 35-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დასაშვებობის მოთხოვნის და სასამართლოსა და მინისტრთა კომიტეტის როლთან დაკავშირებული საკითხი. ამასთან მიმართებით არსებული სახელმძღვანელო პრინციპების მიხედვით, კონვენციური ორგანოების შესწავლა უნდა იყოს ეფექტური და [სტრასბურგის] სასამართლომ უნდა შეძლოს მისი იურისდიქციის შეფასება, სადაც საჭიროა კონვენციით გარანტირებული უფლების პრაქტიკული და ეფექტიანი დაცვა.

კონვენციის 46.2-5 და 39.4 მუხლებით ნათლად არის დადგენილი ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს როლი იმ გადაწყვეტილებათა აღსრულების პროცესში, სადაც დადგენილია კონვენციით გათვალისწინებული მუხლების დარღვევა; ეს საკითხი აგრეთვე მოწესრიგებულია გადაწყვეტილებათა აღსრულებისა და მეგობრული მორიგების პირობების შესახებ მინისტრთა კომიტეტის რეგლამენტით. მოპასუხე სახელმწიფოს მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულებაზე ზედამხედველობა მინისტრთა კომიტეტის ვალდებულებაა, სწორედ კომიტეტს აქვს მთავრობასა და დაზარალებულ მხარესთან კომუნიკაცია, რათა მოიპოვოს ინფორმაცია დარღვევის აღმოფხვრის მიზნით გატარებულ ღონისძიებებზე. ამასთან მიმართებით, სასამართლოს ფუნქცია შეზღუდულია განმარტების გაკეთებით, მას შემდეგ რაც მინისტრთა კომიტეტი გადასცემს მას მსგავს მოთხოვნას. ზოგადად სასამართლო უარს აცხადებს საჩივრის განხილვაზე, რომელიც ექსკლუზიურად ეხება მისი გადაწყვეტილების აღსრულებას, ვინაიდან იმის დადგენა, შეასრულა თუ არა სახელმწიფომ სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებით დაკისრებული ვალდებულება, მინისტრთა კომიტეტის კომპეტენციაა.

თუმცა, მინისტრთა კომიტეტის მიერ მიმდინარე ზედამხედველობა არ არის გადამწყვეტი ფაქტორი ახალი საჩივრის დასაშვებობის შეფასების დროს.

სასამართლოს განსჯადობა დამოკიდებულია ახალი ელემენტებისა და საკითხების არსებობაზე, რომელიც არ იყო განხილული პირველი საჩივრის ფარგლებში. ახალ დარღვევას შეიძლება ადგილი ჰქონდეს გადაწყვეტილების აღსრულების დროს და წარმოიქმნას „ახალი საკითხი“, რომელიც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განსახილველია. გარდა ამისა, სასამართლომ არაერთხელ დაადგინა, რომ, საბოლოოდ, 32.2 მუხლის მიხედვით, „სასამართლო იურისდიქციასთან დაკავშირებულ სადავო საკითხს, სასამართლო წყვეტს.“

როგორც ზემოთ აღინიშნა, კონვენციის 35.2.ბ. მუხლით გათვალისწინებული საჩივრის დასაშვებობის რატიონე მატერიალურ კრიტერიუმში ადგენს, რომ საჩივარი დაუშვებლად იქნება ცნობილი თუ ის სასამართლოს მიერ უკვე განხილულია და არ შეიცავს შესატყვის ახალ ინფორმაციას. ფორმულირებ „არსებითად იგივე“ გულისხმობს ერთი და იმავე პირის მიერ იმავე ფაქტებზე დაფუძნებით წარდგენილ საჩივარს. თუ მომჩივანი წარადგენს ახალ ინფორმაციას, რომელიც სასამართლოს წინა საჩივრის განხილვის დროს არ შეუსწავლია, ის საჩივარს დასაშვებად ცნობს, ხოლო იმ საჩივრებს, რომლებიც ახალი სამართლებრივი არგუმენტების მხოლოდ წინა საჩივარს ამყარებენ დაუშვებლად მიიჩნევს.

ამდენად, არის თუ არა სასამართლო სათანადო რატიონე მატერიალურ დამოკიდებულია იმაზე, საჩივარი „შეიცავს თუ არა შესატყვის ახალ ინფორმაციას, რომელმაც შეიძლება ახალი დარღვევა განაპირობოს“ თუ „ეხება მხოლოდ თავდაპირველი საჩივრის აღსრულებას, ახალი ფაქტების მითითების გარეშე“. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში მოცემულია მაგალითები იმისა, თუ რა შეიძლება იქნეს მიჩნეული ახალ ინფორმაციად და აგრეთვე რა შემთხვევაში არ მიიჩნევა, რომ სახეზეა „შესაბამისი ახალი გარემოებები, რომლებიც ახალ დარღვევას განაპირობებენ“. მაგალითად, გადაწყვეტილებაში საქმეზე Vგთ ვ. შვეიცარიის წინააღმდეგ (ნო. 2) სასამართლომ დაადგინა, რომ საქმის ხელახლა განხილვის მოთხოვნაზე ფედერალური სასამართლოს უარი ეფუძნებოდა ახალ გარემოებებს და ამრიგად მის უარს სადავო რეკლამის ეთერში გასვლის ნებართვის მიცემასთან დაკავშირებით შექმნილ გამოეწვია კონვენციის მე-10 მუხლის დარღვევა. გადაწყვეტილებაში საქმეზე ემრე შვეიცარიის წინააღმდეგ სასამართლომ დაადგინა, რომ სახეზე იყო ახალი ფაქტები, ვინაიდან ეროვნულმა სასამართლომ საქმის ხელახლა განხილვის დროს არ შეისწავლა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ყველა არგუმენტი და დარღვევის აღმოფხვრა სცადა სასამართლოს გადაწყვეტილების ერთი ასპექტის განხილვით, რომელიც ეხებოდა მომჩივნის გაძევების პერმანენტულ ბუნებას. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ეს ახალი ელემენტი შეიძლებოდა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევის საფუძველი გამხდარიყო. საბოლოოდ, სასამართლომ აღნიშნულ

საქმეზე კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა დაადგინა 46-ე მუხლთან ერთობლიობაში.

შესაბამისად, კონვენციის 35.ე.ბ მუხლის შესაბამისად სასამართლოს იურისდიქცია დადგინდება მაშინ, როდესაც ეროვნული სასამართლოები, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დარღვევის დამდგენი გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, საქმის ხელახლა განხილვის დროს დაეყრდნობიან ახალ საფუძვლებს ან თუ ისინი იყენებენ სასამართლოს მიერ დადგენილი პრინციპებისა და პრეცედენტული სამართლის იმგვარ ანალიზს, რომელიც მკვეთრად განსხვავდება თავდაპირველ საქმეში დადგენილი დარღვევის დროს გამოყენებული პრინციპებისგან. მსგავსი ახალი ელემენტები, რომლებიც ცვლიან მომჩივნის მდგომარეობის ბუნებასა თუ ხარისხს საკმარისია ახალი დარღვევის გამოწვევისთვის და ამდენად კონვენციის 35.2.ბ მუხლის მიხედვით საჩივრის დასაშვებად ცნობისთვის.

ანალოგიურად, ბოლო ინსტანციის ეროვნული სასამართლოს უარი განაახლოს სამართალწარმოება იმ საფუძვლით, რომ არსებობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომელიც კონვენციის დარღვევას აღგენს, ცვლის მომჩივნის მდგომარეობას და ამდენად შეიძლება გამოიწვიოს კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების ახალი დარღვევა [იმ შემთხვევაში თუ ეროვნულ დონეზე არ არსებობს დარღვევის აღმოფხვრის სხვა ეფექტური ფორმა]. ეს ეხება საქმეს, როდესაც ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილება სრულად ან ნაწილობრივ უგულებელყოფს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებას ან იყენებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ თავდაპირველ გადაწყვეტილებაში გამოყენებული ანალიზიდან, განსხვავებულ ანალიზს. მსგავს საქმეებში შიდასახელმწიფოებრივი სისტემა მომჩივანს ვეღარ მიაკუთვნებს პრაქტიკულ და ეფექტურ ზიანის ანაზღაურებას.

მინისტრთა კომიტეტის ზედამხედველობამ არ უნდა გამოიწვიოს საჩივრის წარდგენის ექვსთვიანი ვადის დარღვევა იმ საქმეებზე, სადაც სავარაუდო ახალი დარღვევა ეხება გადაწყვეტილების შემდეგ პერიოდში სახელმწიფოს მიერ გატარებულ ღონისძიებებს, მომჩივნისთვის იმ მოთხოვნის დაწესება, რომ ახალი საჩივრის წარდგენამდე დაელოდოს მინისტრთა კომიტეტის ზედამხედველობის დასრულებას, წარმოშობს რისკს იმისა, რომ ეს საჩივარი დაუშვებლად იქნას ცნობილი ექვსთვიანი ვადის დარღვევის გამო, რაც გათვალისწინებულია კონვენციის 35.1 მუხლით. თუ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო არ არის კომპეტენტური შეაფასოს იურისდიქცია მსგავს საქმეებში, ამ შემთხვევაში საჩივარი დგას იმ რისკის წინაშე, რომ არ იქნება ეფექტურად განხილული კონვენციის მიხედვით. იმისათვის, რომ სასამართლომ ეფექტურად შეასრულოს მისი როლი მსგავს საქმეებზე, სასამართლოს რატიონე მატერიაე იურისდიქცია

უნდა იქნეს განმარტებული იმგვარად, რომ დასაშვებად ცნოს საქმეები, მიუხედავად მინისტრთა კომიტეტის მიმდინარე ზედამხედველობისა, სადაც არსებობს რისკი იმისა რომ ახალი დარღვევა არ იქნება განხილული იმ მოთხოვნების მიხედვით, რომლებიც გათვალისწინებულია კონვენციის 35.1 მუხლში. ეს ასახავს იმ პრინციპს, რომ კონვენცია მიზნად ისახავს იმ უფლებათა უზრუნველყოფას, რომელიც არა თეორიული და ილუზორული, არამედ პრაქტიკული და ეფექტურია.

საქმის ხელახლა განხილვაზე უარი წარმოადგენს დასაშვებობის საფუძველს იმ საქმეებში, რომლებიც ეხება არსებით უფლებებს.

მიუხედავად იმისა, რომ არ არსებობს საქმის ხელახლა განხილვის უფლება, მსგავს განხილვაზე უარს შეუძლია გამოიწვიოს კონვენციის ახალი დარღვევა, როდესაც განსახილველია კონვენციის მე-6 მუხლის არა პროცედურული, არამედ მატერიალურ-სამართლებრივი უფლებები. სასამართლომ ამ განსხვავებას ხაზი გაუსვა V გვ. (ნო. 2) საქმეზე, სადაც მან ერთმანეთისგან გამიჯნა საქმის ხელახლა განხილვა, რომელიც მე-6 მუხლს არღვევდა, სამართალწარმოებისგან, რომელიც ეხებოდა მატერიალურ-სამართლებრივ უფლებას, როგორცაა კონვენციის მე-10 მუხლი.

საჩივრები, სადაც მომჩივნები ამტკიცებდნენ კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევას 46-ე მუხლთან ერთობლიობაში გარკვეულ შემთხვევებში დაუშვებლად იქნა ცნობილი, რაც დაკავშირებული იყო იმ სირთულესთან, რაც თან ახლდა სამართალწარმოების შედეგზე სპეკულაციას, ადგილი რომ არ ჰქონოდა კონვენციის მე-6 მუხლის მოთხოვნების დარღვევას. სხვა სიტყვებით რომ ითქვას, ეროვნულ დონეზე საქმის ხელახლა განხილვა არ იყო აუცილებელი დარღვევის გამოსასწორებლად, ვინაიდან არ არსებობდა იმ რწმენის საფუძველი, რომ ეროვნულ დონეზე საქმის განხილვა შეცვლიდა მის შედეგს.

ამის საპირისპიროდ, არსებითი უფლების დარღვევის შემთხვევაში, საქმის ხელახლა განხილვას ხშირად შეეძლება მომჩივნის მდგომარეობის შეცვლა და სასამართლოს მიერ თავდაპირველად დადგენილი დარღვევის გამოსწორება.

კიდევ ერთი განსახილველი საკითხია, ირღვევა თუ არა კონვენცია, როდესაც საქმის ხელახლა განხილვის მოთხოვნა არ კმაყოფილდება, მას შემდეგ რაც დადგენილია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევა. ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანია სახელმწიფოთა ვალდებულება, გამოასწორონ დარღვევულით გამოწვეული ზიანი. კონვენციის მე-13 მუხლი ადგენს ეფექტური შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი დაცვის უფლებას, რომელიც

მოითხოვს კონვენციით დადგენილი უფლების დარღვევისთვის ზიანის ანაზღაურებას, რომელიც ეფექტურია როგორც პრაქტიკაში, ასევე სამართალში და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, გამოხატულია საერთაშორისო დაცვის სისტემის მეშვეობით, რომელიც დადგენილია კონვენციის 46-ე მუხლით, რომელიც უთითებს სასამართლო გადაწყვეტილებათა სავალდებულო ხასიათზე და კონვენციის 41-ე მუხლით, რომელიც უზრუნველყოფს სამართლიან დაკმაყოფილებას. კონვენციის 46-ე და 41-ე მუხლები ერთობლიობაში ადგენენ ზიანის ანაზღაურების ღონისძიებათა ჩარჩოებს, მას შემდეგ რაც სასამართლო მიიღებს გადაწყვეტილებას.

მართალია, ხელშემკვრელ მხარეებს ეკისრებათ სასამართლოს გადაწყვეტილებები აღსრულების ვალდებულება, სასამართლოს გადაწყვეტილებების დეკლარაციული ხასიათიდან გამომდინარეობს, რომ სახელმწიფო იტოვებს დისკრეციას, აირჩიოს თუ რა საშუალებით მოახდენს დარღვევის გამოსწორებას. თუმცა, „ეს საშუალება უნდა შეესაბამებოდეს სასამართლოს გადაწყვეტილებაში მოცემულ დასკვნებს“. იმის განსაზღვრისას გადაწყვეტილების აღსრულების ღონისძიება, როგორიცაა საქმის ხელახლა განხილვა, განაპირობებს თუ არა კონვენციის ახალ დარღვევას, განხილულ უნდა იქნეს აღნიშნული ღონისძიება შეესაბამება თუ არა სასამართლოს გადაწყვეტილების სულისკვეთებას და მასში მოცემულ დასკვნებს. სასამართლომ შეიძლება მიუთითოს „მოპასუხე სახელმწიფოს თუ რა ტიპის ღონისძიებები გატარდეს, რათა მდგომარეობა აღმოიფხვრას“ და განსაკუთრებულ შემთხვევებში, შეიძლება სახელმწიფოს დაავალოს კონკრეტული ინდივიდუალური ღონისძიება. საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, ზიანის ანაზღაურების ყველაზე სათანადო ფორმა უნდა შეირჩეს საქმის ინდივიდუალური გარემოებებიდან გამომდინარე.

ამრიგად, მიუხედავად ხელშემკვრელი სახელმწიფოების დისკრეციისა გადაწყვეტილების აღსრულების ფორმასთან დაკავშირებით, მათ მიერ გატარებული ღონისძიებები უნდა შეესაბამებოდეს სასამართლოს დასკვნებს.

ეროვნულ დონეზე გადასინჯვის შესახებ გადაწყვეტილებებში გამოვლენილი საკითხების მიმოხილვა

აღსანიშნავია, რომ სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებათა აღსრულების კუთხით მოსამართლის როლის შეფასების მიზნით, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური განყოფილების ადამიანის უფლებათა ცენტრმა გამოითხოვა საქმეები, რომლებზეც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებების საფუძველზე

განახლდა წარმოება. საქართველოს სამივე ინსტანციის 10-ზე მეტი გადაწყვეტილების, განჩინებისა და განაჩენის ანალიზის შედეგად გამოვლინდა რამდენიმე მნიშვნელოვანი ასპექტი. პირველ რიგში, უნდა აღინიშნოს, რომ ეროვნულ დონეზე სასამართლოები როგორც არსებით გადაწყვეტილებებში, ასევე დაუშვებლობის შესახებ განჩინებებში ზოგადად მიმოიხილავენ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს შესაბამის გადაწყვეტილებებს. რაც შეეხება მოცემულ გადაწყვეტილებათა/განჩინებათა შუქზე ეროვნული სასამართლოს მოსამართლეების მიერ განახლებულ საქმეებში განვითარებულ მსჯელობას, საგულისხმოა, რომ ამ კუთხით სახეზე გვაქვს პოზიტიური პრაქტიკა, თუმცა ასევე იკვეთება პრობლემური ასპექტები რამდენიმე მიმართულებით, რომელიც სათანადო ყურადღებას იმსახურებს. სწორედ აღნიშნულ საკანძო საკითხების ილუსტრაციას ეთმობა შემდეგი თავები, რომლებშიც დეტალურად მიმოიხილულია ის პოტენციური სირთულეები, რომელთა წარმოშობასაც ისინი უწყობენ ხელს და რეკომენდაციის სახით, შემოთავაზებულია მათი გადაჭრის შესაძლო გზები.

დასაბუთების საკითხი ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების საფუძველზე გადაწყვეტილებების გადასინჯვისას

როგორც წესი, დასაბუთების ასპექტი სასამართლოს ნებისმიერი განჩინებისა თუ გადაწყვეტილების ანალიზის თვალსაზრისით, არსებით საკითხს წარმოადგენს და რესტიტუციო ინ ინტეგრუმ პრინციპის დაცვის მიზნით, მისი მნიშვნელობა ერთიორად იზრდება, როდესაც საქმე ეხება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა საფუძველზე გადასინჯულ განჩინებებსა და გადაწყვეტილებებს. საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განახლებულ საქმეებში, სტრასბურგის სასამართლოს მიღებული გადაწყვეტილებების შუქზე განვითარებულ მსჯელობის საილუსტრაციოდ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან დოკუმენტს წარმოადგენს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განაჩენი, რომელშიც სასამართლო მიუთითებს სტრასბურგის სასამართლოს 2014 წლის 28 იანვრის განჩინებაზე – ვაშაკიძე და გოგბერაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ. მოცემული განჩინების შესაბამისად, რომელიც მორიგებას წარმოადგენდა, საქართველოს მთავრობამ ცნო, რომ ადგილობრივი სასამართლოს მიერ გაცემული ცნობა მეორე მომჩივნის (გოგბერაშვილის) თვითმამხილებელ ჩვენებაზე არღვევდა კონვენციის მე-6 მუხლით გარანტირებულ სამართლიანი სასამართლოს უფლებას, ადგენდა რა ბრალეულობას ორივე მომჩივნის წინააღმდეგ. მოცემული შეფასება უკავშირდება მოცემულ პირთა წინააღმდეგ 2006 წლის 25 ივლისის საოლქო სასამართლოს მიერ განაჩენში განვითარებულ მსჯელობას, რომლის თანახმადაც,

„მართალია, ე.გ.-მ აღნიშნულ განცხადებებთან დაკავშირებით განმარტა, რომ ისინი დაწერა მასზე განხორციელებული ზეწოლის შედეგად და არ შეესაბამება სინამდვილეს, მაგრამ სასამართლო კოლეგია ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, რომ განცხადებები შეიცავს სწორედ იმ ინფორმაციას, რომლის სხვა წყაროც გამოძიებას არ გააჩნდა ამ ინფორმაციის გარეშე შეუძლებელი აღმოჩნდებოდა გატაცებული ადგილსამყოფლის დადგენა. თბილისის საოლქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის აღნიშნული მსჯელობა სააპელაციო პალატისთვის მიუღებელია და იგი ვერ იქნება გაზიარებული... სააპელაციო პალატისთვის გაუგებარია, როდესაც სასამართლომ იმავე განაჩენში მტკიცებულებად გამოიყენა ზემოხსენებული განცხადება მაშინ, როდესაც სსსკ-ს 110-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით აღნიშნული განცხადება არ არის მოხსენიებული ზოგადად მტკიცებულებად სისხლის სამართლის პროცესში დასაშვებ ჩამონათვალთა შორის. ამრიგად, ზემოხსენებული განცხადებები ვერ დაედება საფუძველად გამამტყუნებელ განაჩენს.

..ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სააპელაციო პალატა აღნიშნავს, რომ არც წინასწარი და არც სასამართლო გამოძიებისას არ ყოფილა მოპოვებული უტყუარი მტკიცებულები, რომლებიც დაადასტურებდნენ ბრალდებულთა მიერ ბრალად შერაცხული კვალიფიკაციით დანაშაულებრივი ქმედებების ჩადენას.

..სააპელაციო სასამართლოს შეფასებით საოლქო სასამართლოს განაჩენი აკებულება ეჭვებსა და ვარაუდებზე, ის არ არის გამყარებული უტყუარ მტკიცებულებათა ერთობლიობით“,

შედგად, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის საქმეთა პალატის მიერ გაუქმდა 2006 წლის 25 ივლისის თბილისის საოლქო სასამართლოს და 2006 წლის 24 ოქტომბრის საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი და მომჩივნების მიმართ, ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო გადასინჯვის საფუძველზე დადგინდა გამამართლებელი განაჩენი.

სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებათა მხედველობაში მიღების კუთხით ასევე მნიშვნელოვანია საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განჩინება საქმის ხელახალი განხილვისთვის იმავე სასამართლოში დაბრუნების შესახებ. აღსანიშნავია, რომ მოცემული საქმე ეხებოდა სტრასბურგის სასამართლოს განჩინებას საქმეზე - ვაშაკიძე საქართველოს წინააღმდეგ, რომელშიც საქართველოს მთავრობამ ცალმხრივი დეკლარაციის სახით, ცნო კონვენციის მე-6 და მე-3 მუხლების დარღვევა ერთი მხრივ თბილისის საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოთა მიერ ხსენებულ საქმეზე არასათანადო დასაბუთების უზრუნველყოფისა და მეორე მხრივ, მომჩივნის დაჭრის ფაქტზე

არაეფექტური გამოძიების გამო. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ 2017 წლის 05 სექტემბრის განაჩენით არ დააკმაყოფილა დაცვის მხარის მოთხოვნა და თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2007 წლის 30 ივლისის გამამტყუნებელი განაჩენი გივი ვაშაკიძის მიმართ ძალაში დატოვა. მისი შეფასებით „მიუხედავად გივი ვაშაკიძის ბრალდების საქმეში გარკვეული ნაკლოვანებების არსებობისა, ეს არ წარმოადგენდა იმ ხარისხის ნაკლოვანებას, რომელიც გავლენას ვერ მოახდენდა მოცემულ სისხლის სამართლის საქმეზე მიღებულ შემაჯამებელ გადაწყვეტილებაზე - ამ შემთხვევაში საქალაქო სასამართლოს 2007 წლის 30 ივლისის განაჩენზე.“ მოცემული განაჩენი გასაჩივრდა უზენაეს სასამართლოში, რომელმაც აღნიშნა, რომ

„ვინაიდან მოცემულ შემთხვევაში გივი ვაშაკიძის მიმართ სისხლის სამართლის საქმის გამოძიება და სასამართლო განხილვა წარმართულია ძველი - საქართველოს 1998 წლის 20 თებერვლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლოს შუამდგომლობის დასაშვებად ცნობის შემდეგ საქმე უნდა განეხილა და განაჩენი გამოეტანა ამავე კოდექსით დადგენილი წესით, ხოლო იმის გათვალისწინებით, რომ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ საქმე განიხილა და 2017 წლის 5 სექტემბრის განაჩენი გამოიტანა ამავე მოქმედი - 2009 წლის 9 ოქტომბრის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, ეს გარემოება, 1998 წლის 20 თებერვლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 562-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტისა და ამავე კოდექსის 563-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, წარმოადგენს გასაჩივრებული განაჩენის გაუქმების საფუძველს.“

საქართველოს უზენაესი სასამართლომ ზემოხსენებულ მსჯელობაზე დაყრდნობით მიუთითა, რომ

„სააპელაციო სასამართლომ საქმე უნდა განიხილოს და განაჩენი გამოიტანოს საქართველოს 1998 წლის 20 თებერვლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით. ამასთან, სასამართლომ უნდა იმსჯელოს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 28 იანვრის განჩინებაში (გივი ვაშაკიძე საქართველოს წინააღმდეგ) მითითებულ პირველ გარემოებაზე, კერძოდ: მოცემულ სისხლის სამართლის საქმეზე არსებული ნაკლოვანებების გამო თბილისის საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოების განაჩენების არასაკმარის დასაბუთებასთან მიმართებით.“

ასევე ყურადსადგობია, ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს განაჩენი ღონდა თაქთაქიშვილის საქმეზე, რომელსაც ქუთაისის საოლქო სასამართლოს 2005 წლის 09 ივნისის განაჩენით მსჯავრი დასდო საქართველოს სსკ-ს 338-ე მუხლის

პირველი ნაწილით, აღნიშნული განაჩენი უზენაესი სასამართლოს 2006 წლის 18 აპრილის განჩინებით უცვლელი დარჩა. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2012 წლის 16 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით (დეკლარაცია), რომელიც შესულია კანონიერ ძალაში, დადგინდა, რომ მოცემულ საქმეში ადგილი ჰქონდა ლ. თაქთაქიშვილის მიმართ კონვენციის 6.1 მუხლით გარანტირებული სამართლიანი სასამართლო უფლების დარღვევას, რომელიც ეხება აგენტ-პროვოკატორების მეშვეობით დანაშაულის პროვოცირებას. ზემოხსენებული გადაწყვეტილების საფუძველზე სააპელაციო სასამართლომ გადასინჯა განაჩენი, განიხილა საქმის მასალები, შეამოწმა შუამდგომლობის საფუძვლიანობა, მოისმინა მხარეების პოზიცია და მიიჩნია, რომ მსჯავრდებულ ლონდა თაქთაქიშვილის მიმართ უნდა დადგეს გამამართლებელი განაჩენი, „რამეთუ საქმეში წარმოდგენილ და გამოკვლეულ მტკიცებულებათა ერთობლიობით ვერ დგინდება მსჯავრდებულის მიერ მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედების ჩადენა გათვალისწინებული სსკ-ს 338-ე მუხლის პირველი ნაწილით; ე.ი. არ არსებობს გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისთვის საჭირო მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელიც ობიექტურ პირს დაარწმუნებდა მსჯავრდებულის ბრალეულობაში.“

აღსანიშნავია, რომ მოცემულ საქმეებში ასევე გვხვდება ისეთი შემთხვევა, როდესაც განაჩენის გადასინჯვის კანონით გათვალისწინებული ვადა არ არის დაცული და მხარის მიერ წარმოდგენილი შუამდგომლობა დასაშვებობის კრიტერიუმებს ვერ აკმაყოფილებს. ასეთია მაგალითად გ. მ.-ის საქმე (მაზანაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ), რომელზეც ჯერ თბილისის სააპელაციო სასამართლომ, შემდეგ კი საქართველოს უზენაესი სასამართლომ იმსჯელა და დაადგინა, რომ არანაირი გარემოება არ იკვეთებოდა, რომელიც პოტენციურად დაადასტურებდა, რომ მომჩივანს სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილება მისთვის გასაგებ ენაზე არ ჩაჰბარებია. მოცემულ საქმეში, საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ იმსჯელა სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოტანის და მომჩივნისთვის ჩაბარების ფაქტებზე. მისი განმარტებით,

„ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განჩინება საქმეზე „გიორგი მაზანაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ“ გამოიტანა 2014 წლის 28 იანვარს და იგი საბოლოო გახდა 2014 წლის 20 თებერვალს. საქმის მასალებით ირკვევა, რომ გიორგი მაზანაშვილის ინტერესების დამცველმა, ადვოკატმა მამუკა ნოზაძემ შუამდგომლობა ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო საქართველოს სსსკ-ის 310-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის საფუძველზე განაჩენის გადასინჯვის მოთხოვნით წარადგინა 2015 წლის 22 სექტემბერს. შესაბამისად, დარღვეულია

აღნიშნული საფუძვლით სასამართლოსათვის მიმართვის კანონით დადგენილი ვადა.

საქმის მასალებიდან ირკვევა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განჩინება და წერილი გადაწყვეტილების მიღების თაობაზე, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სასამართლოებში სახელმწიფო წარმომადგენლობის დეპარტამენტის უფროსმა ლ. მ.-მ გ. მ.-ს გაუგზავნა 2014 წლის 26 თებერვალს და ჩაჰბარდა 2014 წლის 5 მარტს, რაც დასტურდება მისივე ხელმოწერით და წერილის დანართით, სადაც მითითებულია, რომ აღნიშნული განჩინება გაიგზავნა 10 გვერდად.

რაც შეეხება სამოქალაქო წესით, 423-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად განახლებულ საქმეებს, გამოთხოვილი 3 გადაწყვეტილებიდან/განჩინებიდან დასაბუთების კუთხით, განსაკუთრებით გამოსარჩევია თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2016 წლის 4 აგვისტოს განჩინება აღნიშნულ საქმეზე 2010 წლის გადაწყვეტილების გაუქმების შესახებ, რომელშიც სასამართლო ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების შუქზე, დეტალურად განიხილავს მოცემულ საქმეზე წარმოების განახლების შესაძლებლობას. განსაკუთრებით საყურადღებოა საქალაქო სასამართლოს მიერ აქცენტის გაკეთება სტრასბურგის სასამართლოს მიერ აღნიშნულ საქმეზე (ნ.წ. საქართველოს წინააღმდეგ) განვითარებულ მსჯელობაზე. საქალაქო სასამართლოს თანახმად,

„[ადამიანის უფლებათა ევროპული] სასამართლო საქართველოს სასამართლოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების კრიტიკის კონტექსტში მსჯელობს რამდენიმე მიმართულებით, რომელთაგან განსაკუთრებით ყურადსაღებია ის, რომ მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანომ სათანადოდ ვერ განახორციელა არასრულწლოვანთა ინტერესების დაცვა სასამართლოს პროცესების მიმდინარეობისას და მეორეს მხრივ, პროცესის ფარგლებში სათანადოდ არ იქნა გათვალისწინებული არასრულწლოვანთა სურვილი და მათი საუკეთესო ინტერესები... საქმის წარმოების ორ წელზე მეტი დროის განმავლობაში ბავშვებს რამდენჯერმე შეხვდა სოციალური მომსახურების სააგენტოს სხვადასხვა წარმომადგენელი იმ მიზნით, რომ გაეკეთებინათ მოხსენება ბავშვების საცხოვრებელი პირობებისა და მათი ემოციური მდგომარეობის შესახებ, არ ხდებოდა ხშირი და სისტემური შეხვედრები ბავშვებთან, რაც საჭირო იყო მათი ნდობის მოპოვებისა და მდგომარეობის მონიტორინგისათვის. ევროპული სასამართლო არ მიიჩნევს, რომ სოციალური მომსახურების სააგენტოს მიერ რამდენიმე მოხსენების გაკეთება და საჭირო სტატუსის გარეშე სასამართლო მოსმენებზე დასწრება შეიძლება ჩაითვალოს მისი მხრიდან ადეკვატურ წარმომადგენლობად საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით... ევროპული სასამართლოს მოსაზრებით, წარმომადგენლობის

ნაკლოვანებებმა, სათანადოდ წარმოედგინათ ბავშვების ინტერესები და მოესმინათ მათი აზრი, მნიშვნელოვნად შეასუსტა გადაწყვეტილების მიღების პროცესუალური სიმტკიცე არსებულ საქმეში. ბავშვების საუკეთესო ინტერესების არაადეკვატურმა და ცალმხრივმა განხილვამ, მათი ემოციური მდგომარეობის უგულვებელყოფამ გააამწვავა აღნიშნული ნაკლოვანებების სიმძიმე, რამაც სასამართლოს მისცა საფუძველი გაეკეთებინა დასკვნა, რომ ბავშვებთან მიმართებაში დაირღვა კონვენციის მე-8 მუხლით დადგენილი ოჯახური და პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლება.“

მოცემული განჩინება ყურადსადეგია ასევე იმ ფაქტის გამო, რომ საქალაქო სასამართლო ეროვნულ დონეზე საქმის გადასინჯვასთან დაკავშირებული საკითხების სათანადოდ მიმოხილვის მიზნით იშველიებს ისეთ მნიშვნელოვან საერთაშორისო სამართლებრივ დოკუმენტს, როგორიცაა ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის 2000 წლის 19 იანვარს მიღებული რეკომენდაცია № დ(2000)2.

ეროვნული სასამართლოს განმარტებით, აღნიშნული რეკომენდაციით

„ხელშემკვრელი მხარეების მიმართ განხორციელდა მოწოდება იმის თაობაზე, რომ შეამოწმონ მათი ეროვნული სამართლებრივი სისტემები, რათა დარწმუნდნენ, რომ არსებობს საქმის გადასინჯვის, მათ შორის, ხელახალი გამოძიების, შესაბამისი შესაძლებლობები იმ შემთხვევებში, როდესაც სასამართლო დაადგენს კონვენციის დარღვევას, განსაკუთრებით კი მაშინ, როდესაც:

1. მომჩივანი კვლავ იტანჯება ეროვნული სასამართლო გადაწყვეტილებით გამოწვეული მძიმე უარყოფითი შედეგებით, რომელთა კომპენსაცია შეუძლებელია სამართლიანი დაკმაყოფილებით და რომლებიც მხოლოდ გადასინჯვით ან ხელახალი გამოძიებით შეიძლება შეიცვალოს და

2. სასამართლო გადაწყვეტილებიდან გამომდინარეობს, რომ

ა) გასაჩივრებული შიდა სასამართლოს გადაწყვეტილება არსებითად ეწინააღმდეგება კონვენციას ან

ბ) დადგენილი დარღვევა გამოწვეულია პროცედურის ისეთი სერიოზული ნაკლოვანებებით ან შეცდომებით, რომ სერიოზული ეჭვი ჩნდება გასაჩივრებული შიდა პროცედურის შედეგების მიმართ.“

აღსანიშნავია, რომ აღნიშნულ საქმეზე მოცემული განჩინების გამოტანის შემდეგ, კერძოდ 2016 წლის 17 ოქტომბერს ბავშვების მამამ უარი თქვა თავდაპირველ სასარჩელო მოთხოვნაზე, რასაც მხარეები დაეთანხმნენ და წარმოება შეწყდა.

დარღვევა, რომელსაც ეფუძნება განაჩენი – როდის გადასინჯება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება

კიდევ ერთი მნიშვნელოვან საკითხს, რაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა ეროვნულ დონეზე აღსრულებასთან დაკავშირებული ასპექტების ანალიზის პროცესში გამოვლინდა, წარმოადგენს ეროვნული სასამართლოების საქმის გადასინჯვის საფუძვლის შეფასება. მოცემული ასპექტის ეფექტურად საილუსტრაციოდ მნიშვნელოვან სამართლებრივ დოკუმენტს წარმოადგენს სქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის განჩინება, რომლის საფუძველზეც შ. და ვ. დ.-ის შუამდგომლობა ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვის თაობაზე დაუშვებლად იქნა ცნობილი.

საკასაციო სასამართლოს შეფასებით,

„განაჩენი, რომლის გადასინჯვასაც მოითხოვენ შალვა და ვლადიმერ დოლიძეები, არ ეფუძნება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 24 მარტის განჩინებით დადგენილ შალვა და ვლადიმერ დოლიძეების მიმართ კონვენციის მე-3 მუხლისა და მე-5 მუხლის მე-3 პარაგრაფის მოთხოვნების დარღვევას (შალვა და ვლადიმერ დოლიძეების მკურნალობის პროცესში დაშვებული ხარვეზების გამო და მათ წინააღმდეგ გამოყენებულ აღმკვეთ ზომად დაკავების გადაწყვეტილებაში საკმარისი დასაბუთების არარსებობა); ამდენად, ამ მოტივით განაჩენის გადასინჯვა საფუძველს მოკლებულია.

საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ მითითებული მტკიცებულებები შეაფასა სამივე ინსტანციის სასამართლომ და მათი ხელმეორედ შეფასება სცილდება ახლად გამოვლენილ გარემოებათა საფუძვლით სასამართლოს კომპეტენციის ფარგლებს, ხოლო ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს ზემოაღნიშნული განჩინებით (გადაწყვეტილებით) არ დაუდგენია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევა, რაც თავის მხრივ საქართველოს სსსკ-ის 310-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, გახდებოდა საკასაციო საჩივარში მითითებული განაჩენის გადასინჯვის საფუძველი.“

პალატამ კასატორის არგუმენტების გასაქარწყლებლად იხელმძღვანელა მის მიერ მითითებული სხვა საქმეების ილუსტრაციით და ეფექტურად განასხვავა აღნიშნული შემთხვევები ერთმანეთისგან. სასამართლოს განმარტებით,

„კასატორების მიერ მითითებული ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებით: „ფირალი ორუჯოვი აზერბაიჯანის წინააღმდეგ“ დადგინდა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი პარაგრაფის დარღვევა, ვინაიდან საკასაციო სასამართლოს წინაშე მიმდინარე სამართალწარმოება არ შეესაბამებოდა სამართლიანობის მოთხოვნას, ხოლო 2012 წლის 16 ოქტომბრის განჩინებით სტრასბურგის სასამართლომ სიიდან ამორიცხა საქმე „ლონდა თაქთაქიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ“ მთავრობის ცალმხრივი დეკლარაციის საფუძველზე, ვინაიდან დეკლარაცია შეიცავდა კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი პარაგრაფის დარღვევის ცალსახა აღიარებას და მისთვის ფულადი კომპენსაციის შეთავაზებას. აგრეთვე, აღიარებს მომჩივნის უფლებას, მოითხოვოს შესაბამისი შიდა სამართალწარმოებით საქმის ხელახალი განხილვა. სტრასბურგის სასამართლომ დასაბუთებისას მხედველობაში მიიღო სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 310-ე მუხლის ფორმულირება, დაადასტურა, რომ შიდა კანონმდებლობის დებულება ითვალისწინებდა ეროვნული სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმის გადასინჯვის პროცედურულ შესაძლებლობას იმ საფუძველით, რომ არსებობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება ან განჩინება, რომელმაც დაადგინა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის ან მისი ოქმების დარღვევა ამ საქმესთან დაკავშირებით. 2014 წლის 13 იანვრის გადაწყვეტილებით, ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომ, დაეყრდნო რა სტრასბურგის სასამართლოს მიერ საქმეზე „თაქთაქიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ“ 2012 წლის 16 ოქტომბერს მიღებულ განჩინებას საქმის სიიდან ამორიცხვის თაობაზე, საქმის ხელახალი განხილვის მიზნით, გადაწყვიტა სისხლის სამართლის საქმის წარმოების ხელმეორედ დაწყება. აღნიშნული გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 310-ე მუხლის შესაბამისად. მოგვიანებით ქალბატონი თაქთაქიშვილი გაამართლეს წარდგენილ ბრალდებაში, რომლისთვისაც იგი თავდაპირველად დამნაშავედ ცნეს.“

კანონმდებლობის/კანონის განმარტების ცვლილება

განსხვავებით სისხლის სამართლისა და სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კანონმდებლობისგან, ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში, კერძოდ, აღნიშნული კოდექსის 342 მუხლში მოცემულია ჩანაწერი, რომლის თანახმად ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლებასთან დაკავშირებით საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 423-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული შემთხვევა არ გამოიყენება, რაც გულისხმობს ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების (განჩინების) არსებობას, რომელმაც დაადგინა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის ან/და მისი დამატებითი ოქმების დარღვევა ამ საქმესთან დაკავშირებით და დადგენილი დარღვევა გადასასინჯი გადაწყვეტილებიდან გამომდინარეობს.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, აღნიშნული მუხლის თანახმად, თუ დავა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივია, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების/განჩინების საფუძველზე ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლება დაუშვებელია.

აღნიშნული ჩანაწერი განსაკუთრებით აქტუალური გახდა მას შემდეგ, რაც ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ გადაწყვეტილება მიიღო საქმეზე სარიშვილი-ბოლქვაძე საქართველოს წინააღმდეგ. აღნიშნულ საქმეზე მომჩივნის- გულნარა სარიშვილი-ბოლქვაძის, შვილის გარდაცვალების ფაქტზე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-2 მუხლის (სიცოცხლის უფლება) დარღვევა დადგინდა.

მომჩივნის შვილი გ.ბ. ტრავმული დაზიანებების ინტენსიური მკურნალობის შემდეგ 2004 წელს საავადმყოფოში გარდაიცვალა. ექსპერტთა ჯგუფმა დაადგინა, რომ მისი მკურნალობისას დაშვებული იყო საექიმო შეცდომა. საქმესთან დაკავშირებით ეროვნულ დონეზე მიმდინარეობდა როგორც სისხლის, ისე სამოქალაქო სამართალწარმოება. ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ გარდაცვლილის ექიმებს არ გააჩნდათ სათანადო ლიცენზიები და საავადმყოფო ახორციელებდა სხვადასხვა სამედიცინო საქმიანობას აუცილებელი ნებართვების გარეშე. ზემოთქმულიდან გამომდინარე, სახელმწიფოს მხრიდან არ იქნა დაცული პაციენტის უსაფრთხოება. შესაბამისად, არ მოხდა კონვენციით

გათვალისწინებული პოზიტიური ვალდებულებების შესრულება მარეგულირებელი ჩარჩოს ეფექტური ფუნქციონირება.

აღნიშნულ საქმეზე განხორციელებული გამოძიებისგან განსხვავებით, სტრასბურგის სასამართლომ მიიჩნია, რომ სამოქალაქო სამართალწარმოება არ იყო კონვენციის მოთხოვნების შესაბამისი, ვინაიდან შიდასამართლებრივი სისტემა არ იძლეოდა საშუალებას, სამედიცინო დაუდევრობით გამოწვეული სიკვდილის შემთხვევებში, გარდაცვლილი მსხვერპლის ახლო ნათესავებს მოეთხოვათ მორალური ზიანი.

ამასთან მიმართებით სასამართლომ მიუთითა ეროვნულ დონეზე სამოქალაქო საქმის წარმოების განახლების შესაძლებლობის შესახებ.

სტრასბურგის სასამართლოს აღნიშნული გადაწყვეტილების საფუძველზე მომჩივანმა მიმართა საქართველოს უზენაეს სასამართლოს ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის 14.05.2008წ. ბს-327-309 (2კ-07) გადაწყვეტილების გაუქმების, საქმის წარმოების განახლებისა და მოწინააღმდეგე მხარეებისთვის მორალური ზიანის - 500 000 ლარის ანაზღაურების დაკისრების მოთხოვნით.

უზენაესი სასამართლოს საკასაციო სასამართლომ მიიღო ძალზედ მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება და მიიჩნია, რომ სასკ-ის 342 მუხლის დანაწესი, ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლებასთან დაკავშირებით სასკ-ის 423-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული შემთხვევის გამოყენების დაუშვებლობის შესახებ, განსახილველ შემთხვევაში არ გამორიცხავდა საქმის წარმოების განახლების შესაძლებლობას.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ „ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის თანახმად, ევროკონვენციის მე-6 მუხლის მიზნებისთვის, ცნება „სამოქალაქო“ არ განიმარტებოდა მხოლოდ მოპასუხე სახელმწიფოს ეროვნული სამართლის მიხედვით, აღნიშნული ცნება ავტონომიურია და მოიცავს ნებისმიერ სამართალწარმოებას, რომლის შედეგს განმსაზღვრელი ხასიათი აქვს კერძო უფლება-მოვალეობებისთვის (ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 16.07.2017წ. გადაწყვეტილება საქმეზე „რინგიიზენი ავსტრიის წინააღმდეგ“ პარ.94), შესაბამისად, გ. სარიშვილის სასარჩელო მოთხოვნათა გათვალისწინებით, დავა კონვენციის მიზნებისთვის, მიიჩნევა სამოქალაქოდ.“ ამდენად, ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ადამიანის უფლებათა ევროპული

სასამართლოს მიერ 19.07.2018წ. გადაწყვეტილებით დადგენილი დარღვევის გათვალისწინებით, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ გ. სარიშვილის მოთხოვნები საფუძვლიანი იყო.

საკასაციო სასამართლომ დამატებით აღნიშნა, რომ სასკ-ის 342 მუხლით განსაზღვრული მოწესრიგება შესაძლოა მიზნად ისახავდეს, ერთი მხრივ, ერთი და იგივე ქმედებისათვის სახელმწიფოს ორჯერ პასუხისმგებლობის გამორიცხვას (უკეთუ დავის საგანია ზიანის ანაზღაურება), ხოლო, მეორე მხრივ, ადმინისტრაციული ორგანოს ქმედების თანამდევნი შედეგების სტაბილურობის, ორგანოს ქმედებების მიმართ საზოგადოებრივი ნდობის ჩამოყალიბების უზრუნველყოფას (უკეთუ სახეზეა შეცილებითი ან მავალეხელი სარჩელი). განსახილველ შემთხვევაში დგინდება, რომ გ. სარიშვილი-ბოლქვაძის სასარჩელო მოთხოვნას არსებით დავაში შეადგენდა არა ადმინისტრაციული აქტის გამოცემა ან ბათილად ცნობა, არამედ მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურების დაკისრება აჭარის ა/რ შრომის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსათვის, შპს „ბათუმის 1 საავადმყოფოსა“ და სამედიცინო პერსონალისათვის (მიკუთვნებითი სარჩელი). გ. სარიშვილის მიერ საქართველოს უზენაეს სასამართლოში 18.10.2018წ. განცხადების წარდგენის მიზანია მოწინააღმდეგეთათვის მის სასარგებლოდ მორალური ზიანის ანაზღაურების დაკისრება, მორალური ზიანის საკომპენსაციო თანხის მიუღებლობის გამო. ამასთან საკასაციო პალატამ აღნიშნა, მართალია, ევროპულ სასამართლოში დადგინდა კონვენციის მე-2 მუხლის დარღვევა, თუმცა მნიშვნელოვანია, რომ ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებით სახელმწიფოს არ დაკისრებია მომჩივნის სასარგებლოდ კომპენსაციის გადახდა, რადგან აპლიკანტს ასეთი მოთხოვნა არ დაუყენებია.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასკ-ის 342 მუხლით განსაზღვრული მოწესრიგების მიზნისა და არსებული ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით, საკასაციო პალატა იზიარებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 19.07.2018წ. 58240/08 გადაწყვეტილებაში ასახულ მოსაზრებას, რომ აღნიშნული გადაწყვეტილების საფუძველზე ეროვნულ დონეზე არსებობს საქმის წარმოების განახლების საკმარისი საფუძველი მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნასთან დაკავშირებით.

ამდენად, საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ იხელმძღვანელა რა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის პირველი მუხლის მე-2 ნაწილით, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 423-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ზ“

ქვეპუნქტით, 430-ე მუხლის მე-3 ნაწილით, გ. სარიშვილის განცხადება ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შესახებ დააკმაყოფილა, გააუქმა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სახვა კატეგორიის საქმეთა პალატის 14.05.2008წ. №ბს-327-309(2კ-07) გადაწყვეტილება (სარეზოლუციო ნაწილის 1-4 პუნქტები) და მოცემულ საქმეზე წარმოება განაახლა მოპასუხეთათვის მორალური ზიანის ანაზღაურების დაკისრების მოთხოვნის ნაწილში.

უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციული პალატის აღნიშნული განჩინება სანიმუშოა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების/განჩინების საფუძველზე ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების თვალსაზრისით. საკასაციო პალატამ ვიწროდ არ განმარტა ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში მოცემული პროცედურული დანაწესი და იხელმძღვანელა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სტანდარტით. ამასთან მიმართებით ასევე საყურადღებოა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო პრაქტიკა, რომლის თანახმადაც სასამართლოს მიერ პროცედურული წესის განსაკუთრებით მკაცრმა ინტერპრეტაციამ შესაძლოა ხელყოს სასამართლოსადმი ხელმისაწვდომობის უფლება.

ამ თვალსაზრისით აგრეთვე საინტერესოა საქმის წარმოების განახლების ფარგლებში შეიცვალა თუ არა უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკა, რომლის თანახმად სამედიცინო დაუდევრობით გამოწვეული სიკვდილის შემთხვევებში, გარდაცვლილი მსხვერპლის ახლო ნათესავებს მორალური ზიანი არ მიეკუთვნებოდათ. აღსანიშნავია, რომ საკასაციო სასამართლომ სასამართლომ აღნიშნულ საკითხზე იმსჯელა 2019 წლის 16 მაისს. სასამართლოს გადაწყვეტილებით მომჩივანს მორალური ზიანის კომპენსაციის სახით 20 000 ლარი მიეკუთვნა. სასამართლომ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში ფართოდ იმსჯელა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებაზე საქმეზე სარიშვილი-ბოლქვაძე საქართველოს წინააღმდეგ. გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში ვკითხულობთ:

„ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 19.07.2018წ. გადაწყვეტილებით (საჩივარი 58240/08) სასამართლომ დაადგინა სახელმწიფოს მიერ კონვენციის მე-2 მუხლის დარღვევა იმ დასაბუთებით, რომ საქართველომ ვერ შეასრულა მასზე დაკისრებული პოზიტიური ვალდებულება - პაციენტთა სიცოცხლის დასაცავად ფუნქციურად ეფექტური მარეგულირებელი საკანონმდებლო ჩარჩოს უზრუნველყოფა, ამასთანავე, ეროვნულმა სასამართლომ მოსარჩელეს არ

მიაკუთვნა ადეკვატური კომპენსაცია, რადგან საქართველოს კანონმდებლობა მორალურ ზიანთან მიმართებით არ ითვალისწინებდა ნათესავებისათვის კომპენსაციის მიკუთვნებას. 19.07.18წ. გადაწყვეტილებაში ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ კონვენციის მე-2 მუხლის დარღვევის შედეგად არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება პრინციპში შესაძლებელი უნდა იყოს, როგორც სამართლიანი დაცვის ერთ-ერთი ფორმა (§96). სასამართლომ აღნიშნა, რომ მსგავსი კომპენსაცია ხელმისაწვდომი უნდა იყოს, მოქმედმა საკანონმდებლო შეზღუდვამ მოსარჩელეს ჩამოართვა მისთვის ხელმისაწვდომი სამართლებრივი დაცვის საშუალებით მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება. ევროპულ სასამართლოს არ დაუდასტურებია დავის განმხილველი სასამართლოს მიერ მტკიცებულებათა არასათანადოდ გამოკვლევა, ფაქტობრივი გარემოებების არასრულად დადგენა და სხვ., სახელმწიფოს მიერ კონვენციის ნორმების დარღვევა სათანადო საკანონმდებლო რეგულირების ჩარჩოს არარსებობის გამო დადგინდა (§§95-97).“

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ საექიმო შეცდომით პირისათვის მიყენებული ზიანი შესაძლოა იყოს როგორც ქონებრივი, ისე არაქონებრივი. მატერიალური (ქონებრივი) ზიანი შესაძლოა გამოიხატოს ჯანმრთელობის დაზიანებაში, დამატებითი ხარჯების გაწევაში და სხვ., ხოლო მორალური (არაქონებრივი) ზიანი ვლინდება პირის მორალურ განცდებსა და სულიერ ტკივილში, რომელსაც იგი განიცდის მართლსაწინააღმდეგო ქმედების შედეგად. განსახილველ შემთხვევაში დავის საგანს შეადგენს მხოლოდ მორალური ზიანის ანაზღაურება, რადგან საქმის წარმოების განახლების შესახებ გ. სარიშვილის განცხადებაში ასახული მოთხოვნის ფარგლებისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 19.07.2018წ. გადაწყვეტილების შინაარსის გათვალისწინებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 22.02.2019წ. განჩინებით საქმის წარმოება განახლდა მხოლოდ მოპასუხეთათვის მორალური ზიანის ანაზღაურების დაკისრების მოთხოვნის ნაწილში.

მორალური ზიანი არის ის სულიერი განცდა და ფიზიკური ტკივილი, რომელსაც მართლსაწინააღმდეგო ქმედების შედეგად განიცდის ფიზიკური პირი. უდავოა, რომ ახალგაზრდა შვილის გარდაცვალებით მშობელი განიცდის მნიშვნელოვან მორალურ ტკივილს, რაც დაკავშირებულია განგრძობად ნეგატიურ განცდებთან და სტრესულ მდგომარეობასთან. აღნიშნული გარემოება დადგენილი იქნა აგრეთვე საკასაციო პალატის 14.05.2008წ. გადაწყვეტილებითაც, თუმცა იმ ეტაპზე გ. სარიშვილს ვერ მიეკუთვნა სათანადო ანაზღაურება

კანონმდებლობაში შესაბამისი მოწესრიგების არარსებობისა და იმ დროს მოქმედი ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის (მაგ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გავითრების საქმეთა პალატის 24.04.02წ. 3კ-1218-01; 06.04.01წ. 3კ/242; 29.01.03წ. 3კ-1443-02; 09.11.06წ. ას-14-1466-05წ; 27.09.06წ. ას-105-545-06 გადაწყვეტილებები) გათვალისწინებით.

საკითხის გადაწყვეტისას საკასაციო სასამართლო დაეყრდნო ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას და განაცხადა, რომ

„ ამჟამად საკითხის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვანია, რომ ეროვნულ კანონმდებლობაში სათანადო რეგულირების არარსებობის მიუხედავად, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ 19.07.2018წ. გადაწყვეტილებაში მიუთითა გარდაცვლილის დედისათვის განცდილი მორალური ტანჯვით მიყენებული ზიანის კომპენსირების აუცილებლობაზე. სასამართლომ უნდა იხელმძღვანელოს კონვენციით, ისევე, როგორც შიდასამართლის სხვა ნორმებით, ვინაიდან კონვენცია ინკორპორირებულია სახელმწიფოს სამართლებრივ სისტემაში. საქართველოს კონსტიტუციის 4.5 მუხლისა და „ნორმატიული აქტების შესახებ“ კანონის 7.3 მუხლის თანახმად, საერთაშორისო ხელშეკრულებას საქართველოს სამართლებრივ სისტემაში კონსტიტუციის, კონსტიტუციური კანონისა და კონსტიტუციური შეთანხმების შემდეგ აქვს უპირატესი იურიდიული ძალა ორგანულ და მიმდინარე კანონებთან მიმართებით. ამდენად, ეროვნულმა ორგანოებმა უპირატესობა უნდა მიანიჭონ ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას ეროვნულ კანონმდებლობასთან მიმართებით.“

მოსამართლეების საქმეთა ჯგუფი

კიდევ ერთი საქმეთა ჯგუფი, რომელიც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების/განჩინებების შესაბამისად ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლებას დაედო საფუძვლად ეხება მოსამართლეთა თანამდებობიდან გათავისუფლებას დისციპლინური სამართალწარმოების ფარგლებში.

სტრასბურგის სასამართლოს მიერ საქმეებზე ნუნუ ალასანია საქართველოს წინააღმდეგ და ლევან ბარდაველიძე საქართველოს წინააღმდეგ მიღებულ იქნა განჩინება, რომელთა ფარგლებშიც სახელმწიფომ წარადგინა ცალმხრივი

დეკლარაცია და აღიარა, რომ მომჩივნებთან მიმართებით დაირღვა კონვენციის 6.1 მუხლის სამოქალაქო ასპექტი.

საქმის ფაქტობრივი გარემოებების თანახმად, მომჩივნები საქართველოს თბილისის რაიონული სასამართლოს წევრები, კერძოდ კი სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის მოსამართლეები იყვნენ. საქართველოს იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ ამავე საბჭოს აპარატის თანამშრომელთა 20.02.2007წ. მოხსენებითი ბარათის საფუძველზე, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს მოსამართლეების - ნ.ალასანიასა და ლ. ბარდაველიძის მიმართ დისციპლინური სამართალწარმოება დაიწყო.

საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს 04.04.2007წ. გადაწყვეტილებით თბილისის სააპელაციო სასამართლოს აღნიშნული მოსამართლეები მიეცნენ დისციპლინურ პასუხისგებაში იმ დროს მოქმედი „საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა დისციპლინური პასუხისმგებლობისა და დისციპლინური სამართალწარმოების შესახებ“ კანონის 2.2 მუხლის „ა“ და „ე“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული გადაცდომების - საქმის განხილვისას კანონის უხეში დარღვევის, მოსამართლის მოვალეობების შეუსრულებლობის, მოსამართლის მოვალეობების არაჯეროვანი შესრულებისა და საქმის განხილვის უსაფუძვლო გაჭიანურების გამო.

საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის 18.05.2007 წ. გადაწყვეტილებით თბილისის სააპელაციო სასამართლოს მოსამართლეები - ნ. ალასანია და ლ. ბარდაველიძე ცნობილ იქნენ ბრალეულად „საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა დისციპლინური პასუხისმგებლობისა და დისციპლინური სამართალწარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონის 2.2. მუხლის „ა“ და „ე“; ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული დისციპლინური გადაცდომების, კერძოდ, საქმის განხილვისას მოსამართლის მიერ კანონის უხეში დარღვევისა და მოსამართლის მოვალეობის არაჯეროვანი შესრულებისათვის, რის გამოც მათ სახდელის სახით დაეკისრათ მოსამართლის თანამდებობიდან გათავისუფლება. აგრეთვე მომჩივნებს „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს კანონის 34 მუხლის მე-2 პუნქტის მიხედვით შემდგომში აეკრძალათ მოსამართლის თანამდებობის ხელახლა დაკავება.

აღნიშნული გადაწყვეტილება საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატაში გასაჩივრდა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს

მოსამართლეების მიერ, რომლებმაც მათ მიმართ გამამართლებელი გადაწყვეტილების გამოტანა მოითხოვეს.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატის 12.09.2007წ. გადაწყვეტილებით ნ. ალასანიასა და ლ. ბარდაველიძის საჩივრები არ დაკმაყოფილდა, შესაბამისად, უცვლელად დარჩა საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის 18.05.2007წ. გადაწყვეტილება.

ყოფილმა მოსამართლეებმა - ნ. ალასანიამ და ლ. ბარდაველიძემ ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილებები გაასაჩივრეს სტრასბურგის ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპულ სასამართლოში. კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი ნაწილის სამოქალაქო და სისხლისსამართლებრივ ნაწილებზე, აგრეთვე კონვენციის მე-7 მუხლზე დაყრდნობით, მომჩივნები დავობდნენ, რომ მათ წინააღმდეგ სამართალწარმოება არ იყო სამართლიანი იმის გამო, რომ მოსამართლის თანამდებობიდან მათი გათავისუფლების სამართლებრივ საფუძველს აკლდა საჭირო სიზუსტე, სიცხადე და განჭვრეტადობა. ევროსასამართლომ 9.10.2018წ. განჩინებით დაადგინა ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის 6.1 მუხლის დარღვევა საქართველოს მხრიდან. აღნიშნულმა სასამართლომ საქართველოს მთავრობას დააკისრა ზიანის ანაზღაურება. გადაწყვეტილება კანონიერ ძალაში შევიდა 8.11.2018წ.

06.02.2019წ. და 08.02.2019წ. ნ. ალასანიამ და ლ. ბარდაველიძემ განცხადებებით მომართეს საქართველოს უზენაეს სასამართლოს და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 423-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის „ზ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლება, საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის 18.05.2007წ. და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატის 12.09.2007წ. გადაწყვეტილებების გაუქმება და დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრების ვადის ამოწურვის გამო საქმის წარმოების შეწყვეტა მოითხოვეს.

უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატამ შეამოწმა ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შესახებ განცხადებების სამართლებრივი საფუძველი, რის შემდეგაც მივიდა დასკვნამდე, რომ განცხადება უნდა დაკმაყოფილებულიყო. სადისციპლინო პალატამ საქმის მასალებით დადგენილად მიიჩნია ის გარემოება, რომ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს ყოფილმა მოსამართლეებმა - ნ. ალასანიამ და ლ. ბარდაველიძემ ზემოაღნიშნული

გადაწყვეტილებები სტრასბურგის ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპის სასამართლოში გაასაჩივრეს, რომელმაც 9.10.2018წ. განჩინებით დაადგინა ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის 6.1 მუხლის დარღვევა საქართველოს მხრიდან. აღნიშნულმა სასამართლომ საქართველოს მთავრობას ზიანის ანაზღაურება დააკისრა. გადაწყვეტილება კანონიერ ძალაში შევიდა 8.11.2018წ..

განცხადებების ავტორებმა მიუთითეს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 423-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის „ზ“ ქვეპუნქტზე, რომლის შესაბამისად, ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების საფუძველია ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება (განჩინება), რომელმაც დაადგინა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის ან/და მისი დამატებითი ოქმების დარღვევა ამ საქმესთან დაკავშირებით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს ყოფილმა მოსამართლეებმა - ნ. ალასანიამ და ლ. ბარდაველიძემ ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლება, საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის 18.05.2007წ. და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატის 12.09.2007წ. გადაწყვეტილებების გაუქმება და დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრების ვადის ამოწურვის გამო, საქმის წარმოების შეწყვეტა მოითხოვეს.

სადისციპლინო პალატამ განმარტა, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 430-ე მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით (კანონის ანალოგია), თუ გამოირკვეოდა, რომ საქმის წარმოების განახლების მოთხოვნა საფუძვლიანია, მაშინ გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებას (განჩინებას) სასამართლო გააუქმებს თავისი განჩინებით.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, სადისციპლინო პალატამ მიიჩნია, რომ ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შესახებ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს ყოფილი მოსამართლეების - ნ. ალასანიასა და ლ. ბარდაველიძის განცხადებები საფუძვლიანი იყო, რის გამოც ისინი უნდა დაკმაყოფილებულიყო, გაუქმდა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატის 12.09.2007წ. გადაწყვეტილება და მოცემულ საქმეზე განახლდა საქმის წარმოება.

აღნიშნულ საქმეზე საქმის წარმოების განახლების შედეგად, სადისციპლინო პალატამ გააუქმა საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის 12.09.2007წ. გადაწყვეტილება. ამასთან, სადისციპლინო პალატამ მართებულად მიიჩნია მოცემული დისციპლინური საქმის საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის მიერ ხელახლა განხილვა, ვინაიდან კოლეგია პირველი ინსტანციის წესით არსებითად იხილავს დისციპლინურ საქმეებს, ამავდროულად, სწორედ მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებაა გასაჩივრებული სადისციპლინო პალატაში. ამდენად, პალატა მიიჩნევს, რომ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს ყოფილი მოსამართლეების - ნ. ალასანიასა და ლ. ბარდაველიძის დისციპლინური საქმე ხელახლა უნდა განიხილოს მითითებულმა კოლეგიამ, რითაც დაცული იქნება საქმის სასამართლო წარმოების ინსტანციურობის პრინციპი და საჩივრის ავტორებს შესაძლებლობა მიეცემათ სადისციპლინო კოლეგიის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება კვლავ გაასაჩივრონ ზემდგომ სასამართლოში - უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატაში.

რაც შეეხება დავის არსებით მხარეს, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 9.10.2018წ. განჩინებით განიმარტა, რომ სისხლის სამართლის მიმართულებით ევროკონვენციის 6.1 მუხლის დარღვევასთან წარდგენილ საჩივრებთან დაკავშირებით, საქართველოს მთავრობამ მიუთითა, რომ აღნიშნული საჩივრები მოყვანილ ნორმებსა და სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალთან შეუსაბამო იყო. ევროსასამართლო მოსამართლეთა თანამდებობიდან გათავისუფლების თაობაზე ადრე მიღებული დასკვნების შესაბამისად, განმეორდა და აღნიშნა, რომ წინამდებარე საქმეში დისციპლინური წარმოება სისხლის სამართლის მიმართულებით არ ექცეოდა ევროკონვენციის 6.1 მუხლის ფარგლებში, რის გამოც ევროკონვენციის 35.3 მუხლის შესაბამისად, საჩივრის აღნიშნული ნაწილის განხილვაზე უარი თქვა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სადისციპლინო პალატამ მიიჩნია, რომ ნ. ალასანიასა და ლ. ბარდაველიძის საჩივრები უნდა დაკმაყოფილებულიყო ნაწილობრივ, გაუქმდა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და დავა ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდა საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიას.

შედეგად, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატამ გააუქმა საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის 18.05.2007წ. გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა ამავე კოლეგიას.

2018 წლის 9 ოქტომბრის განჩინებით ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპულმა სასამართლომ ამავე საკითხთან დაკავშირებით დაადგინა ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის 6.1 მუხლის სამოქალაქო ნაწილის დარღვევა საქართველოს მხრიდან საქმეზე თამაზ ილიაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ. საქართველოს მთავრობამ ცნო ევროკონვენციის 6.1 მუხლის დარღვევა სამოქალაქო მიმართულებით მომჩივნის წინააღმდეგ ჩადენილ დისციპლინურ წარმოებასთან დაკავშირებით და სახელმწიფომ იტვირთა 5000 ევროს გადახდა მატერიალური და არამატერიალური ზარალის, სასამართლო და არასასამართლო ხარჯების დაფარვისა და ნებისმიერი ბაჟისათვის.

მომჩივანმა, თ. ილიაშვილმა, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 423-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის „ზ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლება, საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის 2006 წლის 4 აგვისტოსა და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატის 2006 წლის 1 ნოემბრის გადაწყვეტილებების გაუქმება და დისციპლინური სამართალწარმოების კანონით დადგენილი ვადების ამოწურვის გამო, საქმის წარმოების შეწყვეტა მოითხოვა.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატის 2019 წლის 21 იანვრის განჩინებით საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ყოფილი მოსამართლის - თამაზ ილიაშვილის განცხადება ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შესახებ დაკმაყოფილდა; გაუქმდა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატის 2006 წლის 1 ნოემბრის გადაწყვეტილება და მოცემულ საქმეზე განახლდა საქმის წარმოება.

შედეგად, საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის 2019 წლის 25 აპრილის გადაწყვეტილებით საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ყოფილი მოსამართლის - თამაზ ილიაშვილის მიმართ დისციპლინური საქმის წარმოება შეწყდა ხანდაზმულობის გამო. აღნიშნული გადაწყვეტილება თ. ილიაშვილმა გაასაჩივრა საქართველოს

უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატაში და მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და ბრალეული ქმედების არარსებობის გამო საქმის წარმოების შეწყვეტა. სადისციპლინო კოლეგიის 2006 წლის 4 აგვისტოსა და სადისციპლინო პალატის 2006 წლის 1 ნოემბრის გადაწყვეტილებები, რომლითაც მას დაეკისრა დისციპლინური პასუხისმგებლობა და სახდელი - მოსამართლის თანამდებობიდან გათავისუფლება, ევროსასამართლოს განჩინების საფუძველზე, ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების შედეგად, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატის მიერ 2019 წლის 21 იანვრის განჩინებითა და 2019 წლის 25 იანვრის გადაწყვეტილებით გაუქმებულია. საჩივრის ავტორის აზრით, ეს ნიშნავს, რომ ბრალდება არ არსებობს, რის გამოც მის მიმართ დისციპლინური სამართალწარმოება უნდა შეწყდეს ბრალეული ქმედების არარსებობის გამო და არა სადავო გადაწყვეტილებით შემოთავაზებული ფორმულირებით. საჩივრის ავტორი დავობდა, რომ სადისციპლინო კოლეგიამ არასწორი სამართლებრივი შეფასება მისცა ევროსასამართლოს მიერ საქმის არსებით მხარეზე არ მსჯელობის ფაქტს, რაც თითქოს გულისხმობს, რომ „ეროვნული დონის სასამართლო ორგანოების დასკვნები სწორია“ დისციპლინური პასუხისმგებლობისა და სახდელის ნაწილში. სადისციპლინო კოლეგიის ამგვარი შეფასება არ გამომდინარეობს ევროსასამართლოს განჩინებიდან. ასევე, არაჯეროვანია სადისციპლინო კოლეგიის შეფასების კონტექსტი იმის თაობაზე, რომ „მოცემულ შემთხვევაში სახეზეა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების საკითხი დისციპლინური კუთხით მხოლოდ პროცედურულ ნაწილში“. ბ-ნი ილიაშვილის მოსაზრებით, ამგვარი შეფასება ეწინააღმდეგება ევროკონვენციის მე-6 მუხლითა და სასამართლოს რეგლამენტით დადგენილ სტანდარტებს. საჩივრის ავტორი აღნიშნავს, რომ სადისციპლინო კოლეგიამ საქმე შეწყვიტა გაუთვალისწინებელი ტერმინით - ხანდაზმულობით, რაც ზოგადი ცნებაა და სამართლის სხვადასხვა დარგში განსხვავებულად განიმარტება.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატამ თამაზ ილიაშვილის საჩივარი არ დააკმაყოფილა და უცვლელად დატოვა საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის 2019 წლის 25 აპრილის გადაწყვეტილება. სადისციპლინო პალატამ ვრცელი მსჯელობა განავითარა ევროსასამართლოს გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ საქართველოს მთავრობამ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში წარდგენილი ცალმხრივი დეკლარაციით აღიარა

დარღვევა თამაზ ილიაშვილის მიმართ სამოქალაქო მიმართულებით მომჩივნების წინააღმდეგ წარმართულ დისციპლინურ წარმოებასთან დაკავშირებით. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ევროპული სასამართლო ცალმხრივ დეკლარაციას ამტკიცებს არა ყველა შემთხვევაში, არამედ დავის ფაქტობრივი გარემოებებისა და შეთავაზებული კომპენსაციის ოდენობის გათვალისწინებით. თუ სასამართლო დარწმუნდება, რომ დეკლარაციაში შეთავაზებული პირობები შესაბამისობაში მოდის კონვენციასა და მის დამატებით ოქმებთან და აღარ დასტურდება საჩივრის განხილვის გაგრძელების საჭიროება, სასამართლო ამორიცხავს საჩივარს განსახილველ საქმეთა ნუსხიდან იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მოსარჩელეს საქმის წარმოების გაგრძელება სურს. განსახილველ შემთხვევაშიც ევროპულმა სასამართლომ ცალმხრივი დეკლარაცია დაამტკიცა და საქმის განხილვის გაგრძელება მიზანშეუწონლად მიიჩნია დეკლარაციაში მითითებული აღიარებითი ხასიათის განაცხადისა და შეთავაზებული კომპენსაციის გათვალისწინებით.

აქედან გამომდინარე, სადისციპლინო კოლეგიის გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში ჩამოყალიბებული სასამართლოს დასკვნა - „საქმის მასალებით დადგენილია, რომ სტრასბურგის ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა ევროპული კონვენციის 6.1 მუხლის დარღვევა იმ საფუძველით, რომ საქართველოს მთავრობის მიერ შეთავაზებული ცალმხრივი განაცხადის თანახმად, მთავრობამ ცნო ევროკონვენციის 6.1 მუხლის დარღვევა სამოქალაქო მიმართულებით მომჩივნის წინააღმდეგ ჩადენილ დისციპლინურ წარმოებასთან დაკავშირებით. ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება კანონიერ ძალაში შევიდა 2018 წლის 8 ნოემბერს. ევროპის სასამართლოს საქმის არსებით ნაწილზე, რომლითაც მოხდა მოსამართლის ბრალეულად აღიარება და მასზე სახდელის დაკისრება, არ უმსჯელია, ანუ დარღვევა არ დაფიქსირებულა, რაც იმას გულისხმობს, რომ ეროვნული დონის სასამართლო ორგანოების დასკვნები სწორია“, რომელზეც საჩივრის ავტორს პრეტენზია გააჩნია, არარელევანტურია, ვინაიდან ევროსასამართლოს განჩინებაში საქმის არსებით ნაწილზე, ანუ ეროვნული დონის სასამართლო ორგანოების დასკვნების მართებულობაზე არათუ მსჯელობა, მითითებაც არ ყოფილა. ამგვარი შეფასება ევროსასამართლოს განჩინებიდან არ გამომდინარეობს. გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია, რომ საქმის წარმოების შეწყვეტისას საქმე არსებითად არ განიხილება და სასამართლო ადგენს მხოლოდ იმ ფაქტებს, რომლებიც საქმის წარმოების შეწყვეტის კონკრეტული საფუძველის არსებობას ადასტურებს. შესაბამისად, არსებითი

განხილვის გარეშე საქმის დასრულებისას, არ მოწმდება დისციპლინურ პასუხისგებაში მიცემული პირის ბრალეულობა, ამიტომ საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილი არ უნდა შეიცავდეს ისეთ დასკვნებს ან მსჯელობას, რაც პირდაპირ ან არაპირდაპირ მოსამართლის ბრალეულობაზე მიუთითებს. სადისციპლინო პალატა მიიჩნევს, რომ მიუხედავად ზემოაღნიშნული სასამართლო დასკვნისა, სადისციპლინო კოლეგიამ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში იმსჯელა საქმის წარმოების შეწყვეტის ორ საფუძველზე, რაც რეალურად გახდა თამაზ ილიაშვილის მიმართ საქმის წარმოების შეწყვეტის საფუძველი. შესაბამისად, ზემოაღნიშნული დასკვნის არსებობა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების კანონიერებას არ გამოორიცხავს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სადისციპლინო პალატამ მიიჩნია, რომ არ არსებობდა საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა სადისციპლინო კოლეგიის გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველი.

ამდენად, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატამ მართებული მსჯელობა განავითარა სადისციპლინო კოლეგიის მიერ ევროსასამართლოს განჩინების არასწორ განმარტებასთან მიმართებით და აღნიშნა ამ მიმართულებით არსებული ხარვეზები, თუმცა ამავდროულად განაცხადა, რომ ეს ყოველივე ეჭვქვეშ არ აყენებდა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების კანონიერებას, ვინაიდან სადისციპლინო კოლეგიამ სათანადოდ იმსჯელა საქმის წარმოების შეწყვეტის ორ საფუძველზე, რაც რეალურად გახდა თამაზ ილიაშვილის მიმართ საქმის წარმოების შეწყვეტის საფუძველი.